

É/13774

la punxa

COL·LEGI OFICIAL D'APARELLADORS I ARQUITECTES TÈCNICS DE GIRONA

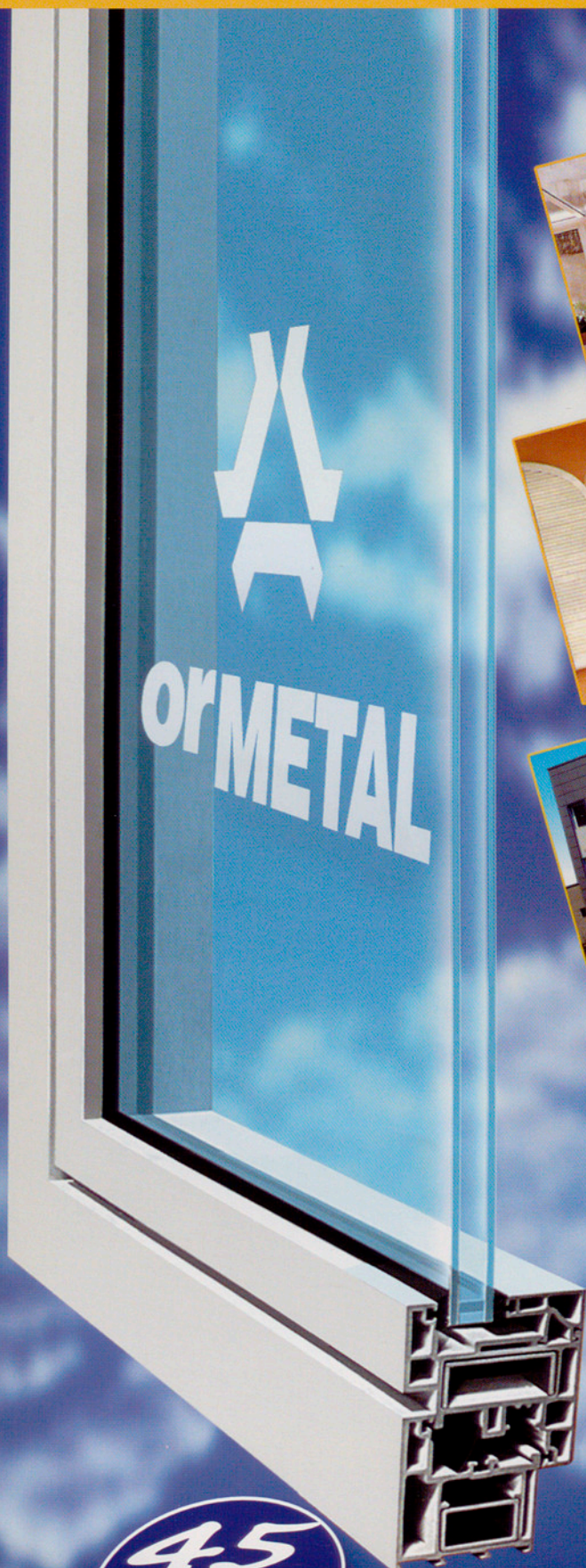

monogràfic

Balnearis de les comarques gironines

Obra nova, Reformes, Rehabilitació ?

ORMETAL

*Els tancaments i fusteria d'alumini i PVC
són una solució de resultats immillorables:*

- ✓ Millor aïllament tèrmic i acústic
- ✓ Major durabilitat ✓ Menor manteniment

ORMETAL

Tel. 972 476 127

45
anys

Fabricant qualitat

Txus Sarriena

EDITOR:

COL·LEGI D'APARELLADORS
I ARQUITECTES TÈCNICS DE GIRONA
CTRA. SANTA EUGÈNIA, 19
17005 GIRONA. TEL. 972 21 18 54

COORDINADOR:

FRANCESC XAVIER BOSCH I ARAGÓ

CONSELL DE REDACCIÓ:

RAMON CEIDE I GÓMEZ,
JOAN M. GELADA I CASELLAS,
BERNAT MASÓ I CARBÓ,
MIQUEL MATAS I NOGUERA,
MONTSE MUNTADAS I CASANOVA,
JOAN M. PAU I NEGRE,
RAMON RIPOLL I MASFERRER,
NARCÍS SUREDA DAUNIS,
FRANCESC XIFRA I GIRONÉS.

COL·LABOREN EN AQUEST NÚMERO:

JOAN CARLES GUERRERO,
JOAN M. PAU I NEGRE,
AMADEU ESCRIU I GIRÓ,
JOAN M. GELADA.

CORRECCIÓ:

M. ROSA GALLART / FRANCESC ANTON

DISSENY GRÀFIC:

POZO & VIÑETA

IMPRESSIÓ:

GRÀFIQUES ALZAMORA

FOTOCOMPOSICIÓ:

ROGER - FIGUERES

DOCUMENTACIÓ:

SERVEIS COL·LEGIALS I ADMINISTRATIUS
DEL COAIATG

DIPÒSIT LEGAL: GI-427-1988

NOTA: ELS CRITERIS EXPOSATS EN ELS ARTICLES
FIRMATS SÓN D'EXCLUSIVA RESPONSABILITAT
DELS SEUS AUTORS, I NO REPRESENTEN
NECESSÀRIAMENT L'OPINIÓ DE LA DIRECCIÓ
D'AQUESTA REVISTA.

S U M A

la punxa

32

2002

EJ 13974

editorial

3

monogràfic

- Els balnearis de les comarques gironines 5
Joan Carles Guerrero
- Balneari Termes Orion, de Santa Coloma de Farners 20
- Balneari Vichy Catalán, de Caldes de Malavella 50
- Balneari Prats, de Caldes de Malavella 66
- Els balnearis desapareguts 70
- Cronologia del termalisme a les comarques de Girona 76

article històric

- El balneari de Vilajuïga 78
Joan M. Pau i Negre

articles d'informació

- La Llei d'ordenació de l'edificació 82
Amadeu Escriu i Giró
- Debat i reflexió sobre la LOE.
El debat continuarà obert 90

article de patologia

- Xemeneies inclinades 94
Joan M. Gelada

activitats col·legials

- Exposicions
Actes diversos
Activitats formatives
Sessions informatives
Informació diversa
Actualitat

1

TERMES ORION

LA FLOUVE
P
C
t
L
C
X
e
P
I
c
-
t
P
C
X
A
t
c
g
n
a
S
E
C
P
S
I
U
C
I

F

ins fa ben pocs anys, el mot *balneari* suggeria quelcom arcaic lligat a la senectud i a les seves xacres, suggeria establiments *démodés* amb cambres de bany immenses, blanques de rajola de València, amb detalls marmoris d'aspecte funerari; establiments que hom imaginava capaços d'una oferta hotelera minsa, quasi monàstica i extraordinàriament avorrida.

Això, naturalment –llevat d'excepcions– no era cert en absolut. El que passava era que els balnearis no estaven de moda, i la seva mala imatge era generada només per la manca d'interès que despertaven.

Des dels nostres avantpassats més cultes, els romans, ja era coneguda la virtut terapèutica de certes classes d'aigua, virtut a la qual s'afegia molt sovint l'hàbit social de la pulcritud i el culte del propi cos, amb el component sociològic que inevitablement representaven les termes com a punts de reunió, tertúlia i relacions de tota mena.

Després de les foscors medievals, malenteses en aquest aspecte higiènic –ho demostra a bastament l'existència de notables vestigis de l'època, com els anomenats banys àrabs de Girona, en realitat romànics–, la cultura de la balneoteràpia va fer camí fins a l'inici del segle XX, època de màxima esplendor en què brillaven amb llum pròpia establiments ja llavors extraordinaris per la seva oferta i pel seu luxe. Fins i tot es crearen autèntiques ciutats balneari.

Pensem en els romàntics Marienbad o Karlovy Vary. Sense negar les propietats curatives que les diverses aplicacions de les aigües minerals posseeixen, és clar que aquesta època d'esplendor era propiciada pel prestigi social que les estades en balnearis comportaven –primera finalitat–, seguit a una certa

distància per la seva utilitat terapèutica –segona finalitat– i molt de lluny per una teòrica utilitat com a remei contra els problemes depressius i, molt menys, els

que avui anomenem d'estrès. L'estrès era un problema molt poc comú a principi del segle XX, sobretot entre la gent que freqüentava els balnearis.

Aquests establiments, però, han assolit un recent i estimable reviscolament, i ara, tot i que teòricament mantenen les mateixes ofertes amb idèntics avantatges saludables, s'han capgirat les qüestions. Ara sembla que la primera finalitat exportable realment pel sistema de màrqueting és la cura contra un estrès provocat sovint per una hiperactivitat socialment generalitzada, i seguidament les ofertes gastronòmiques, generalment de qualitat més que notable en aquests establiments. Després vénen les balneoteràpies, sense oblidar alguna altra prestació aliena a l'ús de l'aigua.

Sortosament, la diversitat d'ofertes de qualitat per a diversos nivells econòmics fa que els balnearis es posin avui a l'abast de molta més gent.

En un altre ordre de coses, la seva revitalització fa que sigui possible conservar un considerable patrimoni cultural, la qual cosa, per si mateixa, ja és una gran fita.

Però que bonic que seria poder gaudir d'un balneari perquè sí, perquè s'hi està bé, perquè simplement es vol descansar d'una feina de tot l'any, perquè es volen conservar o millorar les relacions amb la família o els amics... i no haver d'anar-hi perquè hom té estrès, que és un problema sovint nefast i no resoluble només amb els balnearis.

Com ha dit alguna vegada el polifacètic Josep M. Espinàs, seria molt saludable que hom fos capaç d'escoltar només durant tres minuts abans dels àpats una gravació de Georges Brassens. I després encarregueu plaça en un balneari.

e d i t o r i a l

m o n o g r à f i c

Els balnearis de les comarques gironines

Els balnearis de les comarques gironines

6

Joan Carles Guerrero

Semblen d'allò més natural, i ho són. Són espais diferents, on el temps s'atura, on l'arquitectura s'integra en el paisatge que l'envolta, on es respira una gran pau, una enorme tranquil·litat. Són indrets on l'aigua i la relaxació són les protagonistes. Res més importa quan ets en un balneari. Per tradició i per pura geologia, és la comarca de la Selva la que concentra els tres únics balnearis que actualment estan oberts a les comarques de Girona: a Santa Coloma de Farners hi ha el Termes Orion, i a Caldes de Malavella el Vichy Catalán i el balneari Prats.

Ja fa anys que el concepte *balneari* ha deixat de ser sinònim d'*hospital* per esdevenir més aviat un referent de *relax*, d'espai lúdic on l'aigua és l'important, on és possible passar un cap de setmana desestressant, en aquesta societat atordidora que sovint ens atabala. En aquesta nova era tecnològica, podríem dir que és un indret ideal per fer un *reset*, per desconnectar dels problemes quotidians i submergir-se (mai millor dit) en un món a part, un món que aplega tradició i modernitat, que combina perfectament les reminiscències d'altres èpoques amb la incorporació de les més modernes tècniques d'hidroteràpia.

El concepte *balneari*, a més, va molt lligat a un tipus específic d'arquitectura, de clara influència modernista. Es tracta d'una arquitectura, però, molt singular, que combina dos elements fonamentals: la bellesa exterior i interior dels edificis i la funcionalitat

Ja fa anys que el concepte *balneari* ha deixat de ser sinònim d'*hospital* per esdevenir més aviat un referent de *relax*

La influència modernista s'observa a la gran majoria de balnearis catalans. Porxada de les Termes Orion.

L'arquitectura dels balnearis combina dos elements fonamentals: la bellesa interior i exterior de l'edifici i la funcionalitat de les instal·lacions, adaptades als tractaments hidroterapèutics

de les instal·lacions i la seva adaptació als tractaments hidroterapèutics.

La influència modernista que s'observa a la gran majoria de balnearis catalans, i que també és ben evident als tres gironins, és fruit de l'època en què van ser construïts, final del segle XIX, quan aquest moviment cultural, especialment arquitectònic i decoratiu, estava en la seva esplendor.

El modernisme es caracteritza per l'exaltació de la natura, pel predomini de la corba sobre la recta, pel detallisme de la decoració i l'ús freqüent de motius vegetals, pel gust per l'asimetria i per un esteticisme refinat i dinamisme en les formes. En aquest sentit les construccions balneàries escapen una mica de la puressa modernista, i inclouen altres valors més d'acord amb la funcionalitat i el destí final per al qual van ser concebuts: prendre les aigües en un entorn que respiri pau, comoditat i que estigui adaptat a les necessitats que l'aigua imposa per a la seva correcta aplicació terapèutica. Els balnearis gironins tenen trets característics comuns: grans façanes i portalades, amplis porxos on poder passejar en cas de mal temps, elegància i majestuositat de les formes en els seus edificis, i sempre un entorn de jardins i zones verdes dissenyats per a la relaxació i el gaudi de la natura i l'aire pur.

La geologia de la Selva, peça clau dels balnearis

Els balnearis de les comarques gironines estan concentrats a la comarca de la Selva. No és un fet casual. Els balnearis s'emplacen allà on hi ha deus d'aigua (fonts naturals) amb unes característiques concretes: algunes són molt calentes, altres tenen un gust

molt especial (n'hi ha de pudoses, de ferruginoses, de picants...). Tot és fruit de la geologia.

Totes les deus són aigües subterrànies que emergeixen cap a la superfície per punts concrets, aprofitant falles i ruptures del terreny. El seu origen és l'aigua de pluja que s'infiltra en el terreny permeable fins a arribar al que s'anomena un aqüífer –una formació geològica porosa i permeable–, en el qual s'emmagatzema i circula de manera subterrània. Són els minerals amb què aquesta aigua entra en contacte els que li confereixen les seves característiques químiques i peculiaritats de gust i textures. També la condicionen la pressió i la temperatura de l'aqüífer, així com el temps que passa des de la infiltració fins que l'aigua brolla.

Quan aquestes aigües brollen a una temperatura anormalment alta s'anomenen termals. Aquest fenomen és degut al flux calorífic que escalfa l'aqüífer, és a dir, a la transferència de calor de dins la terra cap a la superfície, i que varia en funció de la profunditat o del tipus de roca. Així ens trobem amb aigües de molts tipus: bicarbonatades, clorades, sulfuroses, sulfhídriques, sulfatades, ferruginoses, carbòniques, litíniques, etc.

El marc geotectònic en què es troba Catalunya i tota la franja mediterrània fa que aquesta sigui una de les àrees d'Europa que presenten un dels valors més alts de flux calorífic; d'aquí l'existència de tantes fonts termals a Catalunya, de vegades amb gas associat i generades majoritàriament en aqüífers granítics.

Geològicament el territori dels Països Catalans es divideix en tres grans zones: Pirineus, Catalànids –integrada per la serralada Litoral, la Prelitoral i la depressió Prelitoral– i Depressió de l'Ebre. Els balnearis es concentren a les dues primeres.

L'àrea de la depressió de la Selva constitueix un nucli termal molt important que és explotat pels balnearis de Caldes de Malavella, situats al marge sud-oriental de la comarca, i Santa Coloma de Farners, situada al marge sud-occidental. Aquesta depressió correspon a l'acabament septentrional dels Catalànids, i constitueix un bloc enfonsat respecte als que estan relativament elevats, les Guilleries i les Gavarres. Les deus d'aigües calentes de Caldes de Malavella i Santa Coloma de Farners es troben sobre les línies de la falla que travessa la contrada i brollen per unes esquerdes dels blocs granítics i basàltics del subsòl.

El concepte arquitectònic i funcional del termalisme

Pot l'aigua termal influenciar l'arquitectura? Es pot parlar d'arquitectura termal? La resposta a les dues preguntes és sí. A la darreria del segle XIX, moment de puixança del modernisme, amb la seva dèria per la natura, i època de notables avenços científics, s'estenia –també a Catalunya– una mena de sentiment col·lectiu d'atenció per la salut del cos, esperonat també pels corrents higienistes que sacsejaven Europa.

Els balnearis gironins tenen trets comuns: grans façanes i portalades, amplis porxos, elegància i majestuositat de les formes dels edificis

Les instal·lacions sempre estan situades en un entorn de jardins i zones verdes dissenyats per a la relaxació i gaudi de la natura

Els grecs van ser els primers a convertir el fet primari del bany en una sofisticada tècnica que requeria fins i tot edificis especials

Van ser els romans, però, els que van emprar el seu talent constructiu per donar una forma completa i definitiva a aquest tipus d'instal·lacions

Des de temps immemorials hi havia hagut llegendes sobre deus i fonts "miraculoses" que guarien el bestiar i que eren també molt beneficioses per a determinades malalties de les persones. Això, juntament amb el coratge i empena d'alguns particulars, que van creure cegament en les propietats terapèutiques de les aigües termals, van ser les primeres pedres dels balnearis gironins. Podríem dir que tot va anar rodat i que de la tradició popular de "prendre les aigües" de les fonts i deus es va passar a la construcció de piles per fer-hi banys, i després a la dels actuals balnearis.

De fet més que de construcció caldria parlar de reconstrucció o de recuperació d'antics banys, ja que la tradició termal gironina és coneguda i documentada ja en temps dels romans, que van ser de fet els inventors de les termes, indrets habilitats per als banys i per a la hidroteràpia dels quals encara avui es conserven molts vestigis.

L'aplicació tant externa com interna de les qualitats terapèutiques de l'aigua mineral, allò que es coneix com a termalisme, no és doncs una troballa de fa poc ni tampoc del segle XIX, que és quan els establiments termals van viure la seva època daurada. Els grecs i després els romans van ser uns autèntics pioners en la matèria i els promotors d'aquest aprofitament terapèutic de l'aigua, i en especial de les aigües termals.

Els grecs, amb les seves teories filosòfiques i mèdiques, van ser els primers a convertir el fet primari i universal dels simples banys en el mar, el riu, l'estany o les basses en una sofisticada tècnica que requeria fins i tot edificis especials. Les ruïnes gregues i romanes estan farcides de racons destinats a aquestes pràctiques.

Van ser els romans, però, els que van emprar el seu talent per a la construcció per donar forma a aquestes instal·lacions en la seva versió més completa i definitiva, i les van llegar, amb variants, a totes les cultures pròximes i successores. Les termes originàries van passar a convertir-se en caldes (del llatí *aquae calidae*) i després en *alhamas* (mot àrab). A Catalunya va perviure el terme llatí de *caldes*, i el seu màxim exponent el trobem precisament en el nom de la vila de Caldes, que és sinònim, arreu del món, d'aigua termal.

Submergim-nos un moment en el túnel del temps. Per al gran Galè (129-199 dC), el qual seguia les passes d'Hipòcrates, no hi havia res que purifiqués més que un bany amb tots els elements de la natura, que combinés la fredor amb l'escalfor, la sequedat amb la humitat. Per a ell, propens a mitificar les coses, el bany representava aplegar tots els factors bàsics del cosmos: aigua, terra, aire i foc.

L'esquema galènic era molt senzill, i de fet va assentar les bases dels principis del termalisme. Es tractava de començar per un bany inicial en sec, de vapor, que tenia com a missió escalfar i fondre les matèries nocives del cos i deslliurar la pell d'impureses; s'havien d'obrir els porus de la pell i fer sortir qualsevol resta

de toxines a través de la forta suor que s'estava provocant, a través de la transpiració i el que anomenava la "respiració cutània". Després d'aquest primer bany de vapor, una etapa essencialment eliminadora, es continuava amb un bany d'aigua molt calenta que netejava fins i tot les més petites esclotxes de l'epidermis, entrant pels porus nets i tornant una humitat pura a les parts sòlides del cos –carn i ossos– en substitució de l'humor suat. Un bany posterior amb aigua molt freda refrescava el cos, contraïa la pell i tancava els porus ja nets. Aquest bany fred tenia també com a finalitat tornar al banyista les forces enervades per la calor. En realitat, la vasoconstricció havia de compensar la possible caiguda de tensió que provocaven les fases càlides i vasodilatadores del bany. Tot això que ara és molt fàcil d'explicar i comprendre científicament ja era present a les teories de Galè, el qual recomanava, per finalitzar correctament el procés, l'aplicació de massatges i friccions amb sabons, perfums, ungüents i olis, cada un en el moment escaient, per complementar l'efecte de l'aigua i ajudar a aconseguir els efectes desitjats de relaxació i salubritat total.

Les aigües mineromedicinals de Catalunya

Però sortim del túnel del temps per centrar-nos en les aigües mineromedicinals de Catalunya. El subsòl català és particularment ric en bosses aquíferes i corrents ascendents d'aigües termals, relacionats estretament amb energies geotèrmiques, el punt d'emergència de les quals coincideix amb les falles tectòniques de les capes geològiques que es troben en llocs molt concrets del territori català, i que ja hem apuntat anteriorment.

Tot això es tradueix en emanacions d'aigües de molt diverses composicions minerals i tèrmiques, les quals, aplicades com cal, contribueixen a la guarició d'un bon nombre de malalties i al restabliment o recuperació anímica i motriu de l'organisme, fets que han estat demostrats científicament i que, a més, compten amb un gran prestigi i amb una "molt bona premsa" entre la població. Beure aigua és una de les coses més naturals, sanes i simples per a l'ésser humà, a més d'una necessitat vital inqüestionable.

Hi ha una gran varietat i diverses qualitats d'aigües termals. Cada centre o estació termal es beneficia de fonts amb una composició mineral molt diferent, segons la composició del subsòl i dels aquífers que les alimenten.

Les aigües de Caldes de Malavella, per exemple, són d'alta mineralització (3,044 mg/l de residu sòlid a 110°C), bicarbonatades-sòdiques, i brollen a una temperatura de 60°C. Les aigües del balneari Termas Orión de Santa Coloma de Farners emergeixen a 39°C, són bicarbonatades, sòdiques, oligometàl·liques, silicatades, càlciques, magnèsiques i radioactives.

El subsòl català és particularment ric en bosses aquíferes i corrents ascendents d'aigües termals

Balneario
TERMAS ORION
 AGUAS TERMALES OLIGOMETALICAS
 RADIOACTIVAS
 SANTA COLOMA DE FARNÉS (GERONA)

Cartell publicitari de les aigües termals.
 (Fotografia: Arxiu TO)

La tradició termal

Qui més qui menys ha sentit parlar de les propietats beneficioses per a la salut i l'organisme de l'aigua mineral. Les propietats terapèutiques de les aigües mineromedicinales de Catalunya –allò que es coneix com a termalisme– ja eren conegudes a l'antiguitat, segons confirmen els nombrosos assentaments prehistòrics i protohistòrics localitzats al puig de les Ànimes de Caldes de Malavella, per exemple.

Però els principals promotors de l'aigua com a font de salut i com a gaudi van ser els romans, els quals, amb la revolucionària enginyeria hidràulica que van inventar, van saber explotar més bé que ningú aquesta riquesa gratuïta que proporciona la terra. Així que van construir sumptuosos edificis, anomenats termes, ben bé

sobre les deus i fonts, o tan a prop com podien, per desenvolupar diferents mètodes i tècniques bàsiques de balneoteràpia. Són molts i de gran valor històric, artístic i arqueològic els testimonis arquitectònics i escultòrics que ens ha llegat la civilització romana. Els més ben conservats es troben a Caldes de Montbui, on l'impressionant *frigidarium* (sala d'aigua freda) va ser excel·lentment restaurat pels arquitectes Mariano Sanz i Camil Pallàs. Aquest singular edifici, que s'obre a la plaça de la Font del Lleó, ha esdevingut el principal atractiu cultural de la població vallesana. En canvi, les termes del turó de Sant Grau –al costat de la deu dels Bullidors, a Caldes de Malavella–, descobertes el 1902, es troben en un estat lamentable, tot i que estan al mateix centre del poble, molt a prop de les plantes d'embotellament de les aigües Imperial i San Narciso. La mitologia també és present en la cultura de l'aigua a Catalunya, ja que és fàcil observar com alguns dels establiments evoquen les divinitats relacionades amb la cultura de l'aigua (Orió, Neptú, Apol·lo...).

A l'època medieval el termalisme català va ser mantingut principalment per àrabs i jueus, ja que el cristianisme considerava els establiments balnearis veritables "focus de perversió", on es fomentava "la sensualitat i la promiscuïtat". Amb l'ocupació cristiana dels darrers territoris en poder dels àrabs i la posterior expulsió de les influents comunitats jueves, els banys catalans van entrar en una profunda agonia que es perllongà uns quants segles. Els banys àrabs de Girona, magníficament conservats, són una mostra de la dedicació i el culte que aquelles cultures tenien per l'aigua, element protagonista de recintes arquitectònics especialment dissenyats per al seu aprofitament lúdic i terapèutic.

Amb el modernisme torna el culte a l'aigua

Va caldre esperar molt de temps per assistir al gran ressorgiment dels balnearis catalans, perquè aquesta recuperació no es va produir fins a la darrerïa del segle XIX, en coincidència amb l'esplendor dels grans moviments culturals europeus, com ara el modernisme.

La passió per la natura i els corrents higienistes que es començaven a estendre ràpidament per tot el vell continent europeu van tenir com a conseqüència directa la recuperació de la cultura de l'aigua com a element bàsic de salut i de gaudi.

El modernisme cercava en la natura el contrapès a la influència del tecnicisme imposat per la Revolució Industrial, que va omplir les ciutats de gent, va despoblar els nuclis rurals i va concentrar feina, fum i estrès a les urbs. Aquesta renaixença de l'aigua com a "la font més natural de salut" es va estendre per tot el continent i va arrelar especialment a l'Europa central: a països com Alemanya, per exemple, que és encara actualment un dels centres capdavanters del termalisme lúdic i medicinal.

A l'època medieval el termalisme català va ser mantingut per àrabs i jueus, perquè el cristianisme considerava els balnearis focus de perversió

El modernisme cercava en la natura el contrapès a la influència del tecnicisme de la revolució industrial, i va ressorgir la cultura de l'aigua com a font de salut i gaudi

L'art modernista català va contribuir a la recuperació del termalisme amb la construcció d'edificis singulars, plens de llum natural, amb àmplies terrasses, grans vidrieres i envoltats de jardins i boscos

Catalunya no es va quedar endarrere. Cal tenir en compte que el nostre país reunia diverses circumstàncies que el feien especialment indicat per a la recuperació de la cultura termal. Una d'aquestes és la gran varietat, quantitat i qualitat de les aigües mineromedicinals repartides per tot el territori català. A aquest primer element bàsic, sense el qual no existirien els balnearis actuals, cal sumar-hi la tradició termal del país, perfectament documentada en els arxius històrics. Es té constància, per exemple, que des del segle XIV hi havia un hospital termal a la localitat de Caldes de Montbui (Vallès Oriental), l'Hospital de la Caritat, la primera institució balneària en la línia de les que coneixem avui dia, que apareix en les cròniques històriques i escrits de l'època.

Però a més de la varietat i qualitat de les aigües termals i de la tradició, el prestigi de l'art modernista català i el virtuosisme dels seus brillants arquitectes i escultors van acabar de contribuir a la recuperació definitiva del termalisme a Catalunya. Aquests arquitectes i escultors de final del segle XIX van saber construir edificis singulars, plens de llum natural, amb àmplies terrasses i grans vidrieres, envoltats de jardins i boscos, ben a prop de les deus i, en molts casos, damunt mateix les fonts.

Perquè la cosa funcionés només calia que la població respongués, i efectivament va respondre. En molts casos les persones acudien als balnearis acompanyats de les seves famílies i moguts per una gran fe cristiana (nodrida per les llegendes que parlaven de les propietats miraculoses d'algunes aigües), que va fer fins i tot aixecar altars, oratoris i ermites o esglésies als voltants de les deus d'aigües termals. En altres casos hi anaven senzillament per recomanació dels seus metges, per intentar posar remei a afeccions molt concretes de ronyó, respiratòries o d'altre tipus. En tot cas, la salut era el principal atractiu dels primers balnearis apareguts a Catalunya, contràriament a les tendències actuals, on el gaudi de l'aigua, els serveis complementaris de massatges i tractaments estètics i la tranquil·litat són els principals motius d'afluència als establiments termals.

Les primeres pedres de la recuperació termal

Si alguna població gironina està plenament vinculada al termalisme, aquesta és sens dubte Caldes de Malavella. La primera pedra, per dir-ho d'alguna manera, o el primer pas del renaixement termal en aquesta població va produir-se a partir de l'any 1845, gràcies a la iniciativa de Francesc Dillet i a la construcció d'uns canals subterranis fins a la font de la Mina. Va ser llavors quan es van començar a aixecar a la vila els edificis dels balnearis Soler i Prats. Un cronista local, Martínez Quintanilla, al seu llibre *La província de Gerona. Datos estadísticos*, publicat l'any 1865, evoca aquells moments de la renaixença termal a Caldes de Malavella: "Existen dos establecimientos, pudiéndose albergar en cada cual y con

separación, de 30 a 40 personas: el uno tiene 9 pilas y el otro 6. Pero en la villa, que sólo en el casco reúne 150 vecinos, pueden alojarse algunas personas en casas de regular comodidad”.

Altres referències a aquells primers anys de recuperació termal les trobem en les paraules del doctor Josep Gelabert i Caballeria, metge del balneari Vichy Catalán, el qual va escriure, a final del segle XIX: “En todas las enfermedades que abarca este capítulo, la termalidad ha sido causa de la mejoría en ellos observada, contribuyendo notablemente a la obtención de tan satisfactorios resultados la acción continuada de las duchas y los baños”. I hi afegia, pel que fa a la qualitat de les instal·lacions de l'establiment termal Vichy Catalán: “Excelentes condiciones reúnen también los cuartos de baño y el magnífico gabinete hidroterápico que constituyen la galería balneoterápica del referido establecimiento. En dicho gabinete se hallan instalados cuantos aparatos son necesarios para la debida y racional aplicación de toda clase de duchas”. Curiosament, ja en aquells anys el doctor Gelabert criticava el fet que un gran nombre de malalts arribessin al balneari com a conseqüència d'una vida excessivament sedentària: “Como se ve, la dispepsia vertiginosa consiste en desarreglos gástricos desarrollados en individuos de vida sedentaria, de marcada receptividad cerebral; y he aquí el porqué la acción tónica y excitante de dicha agua, por una parte, y por otra la permanencia de estos enfermos en el campo durante la temporada balnearia, pueden curar algunas veces, y aliviar siempre dicha enfermedad”.

Potser per això les activitats esportives formaven part dels programes de la majoria d'estacions termals catalanes a la darrereria del segle XIX. Dels exercicis amb una certa acció, risc i aventura que caracteritzaven els programes i disciplines dels establiments termals a finals de segle XIX es va passar, a la primeria del segle XX, a activitats més lúdiques i festives, és a dir, a espectacles de joc, diversió i també de cultura, com ara l'escenificació d'obres de teatre, les sessions de cinema, l'organització de balls socials, la pràctica del billar artístic o la possibilitat de llegir els clàssics a les biblioteques.

No hi ha cap dubte que les influències de la Generació del 98, que també va tenir un gran ressò a Catalunya, estaven fent els seus efectes en la societat, i els balnearis catalans no podien ser-ne una excepció.

Als centres termals gironins també havien arribat els hàbits esportius internacionals, com ara el tennis, un esport reservat per a les classes més altes. A Caldes de Malavella, per exemple, el criquet entusiasmava els més petits, els quals el practicaven sense pausa ni presses a l'ombra dels plàtans dels establiments balnearis, mentre que a l'interior, en aquells elegants i assolellats salons, algun rap-sode, improvisat o no, recitava alguns versos dels poetes de moda. Per fer-nos una idea de com estava el pati en aquells moments, de quin era l'ambient que es respirava als balnearis en aquells primers anys del segle XX, res millor que fullejar alguns documents de l'època. En una interessant memòria, entre literària i informativa,

Els programes dels establiments termals de final del segle XIX es caracteritzaven per l'exercici físic; a la primeria del segle XX es van començar a centrar en activitats més lúdiques

En aquesta imatge es pot intuir l'ambient
que es respirava als balnearis
a principi de segle.
(Fotografia: Arxiu TO).

publicada pel balneari Termes Orion de Santa Coloma de Farners, el 1924, hi ha un capítol que es titula: "El encanto de las horas veraniegas en el balneario". Amb el particular estil literari del moment, diu el següent: "En las romancescas noches estivales, cuando parece que todo duerme en la quietud profunda de sus parques y jardines; cuando únicamente se percibe el rumor de las aguas que cantan la rítmica canción eterna, congrénganse en el saloncito las más altas y distinguidas familias. Es la hora del festín nocturno y así se dará comienzo a la velada, no faltando el quinteto que deslice solemnemente las notas de una sinfonía o bien la compañía teatral interpretando concienzudamente alguna filigrana literaria". Un ambient, com es pot veure, que contrasta amb la idea generalitzada del balneari com a lloc destinat a les persones amb problemes de salut. Alguna cosa estava començant a canviar.

I tampoc no hi faltaven ni els casinos, dins l'àmplia oferta d'entreteniments dels establiments balnearis gironins. A Caldes de Malavella el casino Caldense, que es va inaugurar el 1927, oferia un animat repertori d'atraccions que anaven des del teatre, el ball o el cinema fins a números de *varietés*, espectacles aquests últims que, amb diferència, omplien de gom a gom les sales del casino.

La decadència dels balnearis

Si al final del segle XIX va tenir lloc a les comarques gironines la creació dels grans balnearis, i durant les primeres dècades del segle XX van viure el seu desenvolupament i la seva etapa de màxima esplendor, la dècada dels anys 30 va comportar per al termalisme uns anys de progressiva decadència, igual com va succeir amb els establiments termals de Catalunya, els de la resta de

Portal d'entrada dels antics banys Soler, avui desapareguts.

l'Estat espanyol i els de la major part d'Europa. Els motius van ser diversos i van des dels descobriments científics –paradoxalment– fins a l'esclat de la Guerra Civil Espanyola.

Sembla mentida, però la influència dels descobriments científics, com els del doctor Louis Pasteur (1822-1895), descobridor dels agents causants del carboncle, i de Robert Kock (1843-1910), descobridor dels bacils causants de la tuberculosi i del còlera, van actuar contra els interessos dels balnearis en particular i contra el termalisme en general.

Aquells dos homes de ciència, amb un gran prestigi internacional, van difondre, de manera errònia, la idea que aquelles malalties de les quals acabaven de trobar el remei podien molt bé contagiarse a través de l'aigua. Això va fer refredar els ànims tant de possibles clients dels balnearis com dels doctors i especialistes mèdics que habitualment els recomanaven als seus pacients.

Altres descobriments com el de l'aspirina (l'àcid acetilsalicílic), emprat com a analgèsic i antipirètic, i el de la penicil·lina, el 1929, obra d'Alexander Fleming (1881-1955) i amb un transcendental valor terapèutic, van acabar de sentenciar a mort bona part dels balnearis del vell continent. Per fer-nos-en una idea, a final de la dècada dels 30 i principi de la dels 40 hi havia gairebé una trentena d'estacions termals a Catalunya, amb un total de 45 establiments oberts. Però entre els descobriments científics abans esmentats i l'esclat de la Guerra Civil Espanyola, amb el cru període de postguerra que es va obrir després, van acabar sent molt pocs els que van poder sobreviure.

En aquella època funcionaven a les comarques de Girona els següents balnearis o estacions termals: els balnearis Prats, Soler i Vichy Catalán, a Caldes de Malavella (comarca de la Selva); el de la Mercè, a Capmany (Alt Empordà); el Montagut, de Ribes de Freser (Ripollès); els banys de Sant Telm, de Sant Feliu de Guíxols (Baix Empordà); el balneari de la Font Picant, a Sant Hilari Sacalm (la Selva); el Termes Orion, de Santa Coloma de Farners (la Selva), i el de Vilajuïga (a l'Alt Empordà).

La progressiva decadència que van viure els balnearis als anys 40 va provocar l'abandó o destrucció de bona part de les instal·lacions termals

Vista actual dels antics banys Sant Elm de Sant Feliu de Guíxols.

El ressorgiment actual

Aquesta progressiva i profunda decadència que van viure els balnearis els anys 40 va deixar-los en molt mala situació, pràcticament agònica en la majoria dels casos.

Bona part de les instal·lacions termals van quedar abandonades, destruïdes o senzillament tancades, davant la impossibilitat total de mantenir-les obertes i funcionant. A les comarques gironines encara queden alguns d'aquests antics balnearis reconvertits en hotels, com és el cas de l'antic balneari Montagut de Ribes de Freser, tot i que la majoria han estat destruïts o resten tancats des d'aleshores (com és el cas del petit balneari de la Puda, de Banyoles).

Però amb el pas del temps, que sempre acaba posant les coses a lloc, es va produir el ressorgiment dels balnearis, no només a les comarques de Girona sinó també a Catalunya i a la resta d'Europa. No deixa de ser curiós el fet que aquesta recuperació va venir de la mà dels avenços científics i d'alguns grans corrents de pensament i moviments internacionals.

Entre els elements que ens poden ajudar a explicar-ho destaca la revaloració social de la natura, com a contrapunt a tanta química i productes artificials amb què la societat capitalista ha bombardejat els ciutadans fins a convertir-los moltes vegades en mers consumidors d'aquestes substàncies.

En aquest sentit han exercit un paper ben important els moviments naturalistes, que pensen que l'aigua forma part de les riqueses que la natura ens ofereix de manera gratuïta. Aquests moviments defensen l'equilibri ecològic per sobre dels interessos econòmics i han contribuït molt a crear un corrent d'opinió molt favorable als establiments termals com a centres naturals que són, especialment des de la seva penetració en el terreny polític amb la constitució de les plataformes "verdes", la gran projecció social i cultural de les quals ha afavorit la reaparició del termalisme.

La contaminació atmosfèrica que patim a les ciutats, l'acumulació de residus industrials o fins i tot l'estrès que produeixen sobre l'in-

El ressorgiment actual es deu a la revaloració social de la natura, i també de la bellesa i l'estètica

dividu les grans ciutats i el ritme frenètic de vida que porten avui dia la major part de ciutadanes i ciutadans són algunes de les claus per entendre aquest ressorgiment dels balnearis. La gent busca un lloc net i tranquil on poder respirar aire pur i desconectar del brogit urbà, un lloc en ple contacte amb la natura i que serveixi també per recuperar les energies perdudes per tant d'estrès, un dels mals moderns que empeny l'organisme cap a nombroses malalties tant de tipus físic com psíquic; l'aigua termal, aplicada com cal, ha demostrat que és capaç de resoldre aquest problema que afecta les persones que viuen sotmeses a una pressió forta. Els establiments termals són també espais oberts, normalment envoltats de parcs i boscos, d'abundants i nodrides zones verdes, on la tranquil·litat convida a gaudir de la natura.

D'altra banda hi ha els àmbits de la bellesa i de l'estètica, cada dia més valorats. La majoria dels balnearis catalans que funcionen actualment disposen d'una secció portada per esteticistes. D'aquesta manera, a més de gaudir d'una agradable estada i alleujar els dolors per mitjà de dutxes, banys de fang, inhalacions, dolls a pressió, banys a les piscines, etc. és possible millorar l'aspecte físic amb sessions de bellesa. En aquest sentit, els establiments termals obren un ampli ventall de possibilitats als sectors cada cop més nombrosos de la societat interessats a presentar una bona imatge.

Un altre dels al·licients dels balnearis actuals és la gastronomia. Els xefs, alguns de prestigi internacional, són conscients que el factor alimentari ha de tenir un paper important en la dieta d'una persona. Per això, a més a més dels menús normals, hi ha als balnearis el menú dietètic, els plats del qual són elaborats amb gens de sal o molt poca, com tampoc no hi figuren per res les salses o picants o les espècies fortes. Cal subratllar que els menjars als balnearis són molt variats, abundants i nutritius, pensats per recuperar adequadament les energies perdudes.

A tots aquests elements favorables, particularment a Catalunya s'hi afegeix la creació d'una associació balneària que els darrers anys

Un altre dels al·licients actuals és la gastronomia: als balnearis els menjars són molt variats, abundants i nutritius, pensats per recuperar les energies perdudes

L'oferta termal s'ha adaptat a la demanda actual. Piscina del Termes Orion.

ha canalitzat totes les accions adreçades a garantir la supervivència, l'èxit i la constant millora en el servei dels establiments termals del país.

“No era gens fàcil aixecar els balnearis després d'una crisi molt profunda, de gairebé mig segle; per això ha calgut treballar de valent, amb disciplina fèrria i sobretot amb una gran il·lusió”, afirmava l'any 1994 Mariona Bencomo, secretària i coordinadora de l'Associació Balneària de Catalunya, entitat fundada al començament de la dècada de 1980 i que ha estat clau en el procés de recuperació de molts balnearis.

Una oferta molt actual, adaptada als temps

Jaume Riera i Clos afirmava l'any 1999, com a president de l'Associació Balneària de Catalunya: “Contribuir a difondre el món termal amb la seva història, evolució i realitat actual és una tasca veritablement important a fi que, cada vegada més, un sector ampli de la població pugui gaudir dels efectes positius que té la cura balneària per al cos humà. Actualment el balneari no tan sols s'utilitza per a malalties en fase aguda, sinó que el seu aspecte preventiu ha comportat l'ampliació de la seva clientela a cercles més joves, que hi cerquen tractaments de posada a punt, antiestrès i nous camps, com el de l'estètica termal. Això fa que l'oferta dels balnearis s'adapti a la demanda actual complementant les seves cures termals amb activitats de tipus cultural, esportives, gastronòmiques o lúdiques”.

Per a l'Associació Balneària, la situació actual és el resultat dels esforços i la dedicació d'algunes persones al món del termalisme: “La història de la balneoteràpia a Catalunya discorre marcada pels seus noms propis, alguns de gran pes i transcendència, i en tot cas essencials per entendre el moment present”.

Si analitzem les històries, faules o llegendes que expliquen l'origen de les aigües termals en els diferents indrets on brollen, ens adonem que l'arrel de l'explotació de les deus s'associa quasi sempre a un fet casual, a una circumstància fortuïta. Trobem així que diferents fonts comparteixen el mateix mite original, com el del pastor que observa el progressiu guariment d'aquella vaca que, afectada d'algun mal, té per costum separar-se del ramat per anar a beure o mullar-se en un toll d'aigua, sota la deu prodigiosa. En altres casos, però, l'ús espontani de la població propera no és suficient, i molts cops l'estada de tropes malmeses en les escaramusses carlistes és el detonant, el preludi de l'activitat balneària.

Però els noms propis arriben amb els balnearis. Un cop establerta la casa de banys, és freqüent a les nostres comarques que la presència i influència d'algun metge sigui el focus de prestigi i coneixença de les deus. Així succeeix en indrets com Sant Hilari Sacalm, amb el doctor Gravalosa, en el balneari Vichy Catalán, amb el doctor Furest, o també a Banyoles amb el doctor Mascaró.

La creació de l'Associació Balneària de Catalunya ha servit per canalitzar les accions adreçades a garantir la supervivència, l'èxit i la millora dels establiments termals del país

Balneari Termes Orion, de Santa Coloma de Farners

20

L'origen de les aigües termals de Santa Coloma de Farners, capital comarcal de la Selva, es perd en el temps. Una llegenda popular el situa al segle XVII, quan els mítics lladres d'en Serrallonga eren perseguits per les Guilleries. Ferits i cansats, van aturar-se en un indret i santa Coloma es va apiadar d'ells –“si eren lladres eren també homes i estaven ferits”– i va fer brollar l'aigua guaridora: “tan generosa, rica i tèbia com si brollés del costat compassiu. D'aleshores ençà l'aigua ha brollat inacabable, car les gràcies dels sants són eternes... Ara totes les criatures ho saben. Malalts; ferits; atacats; llimats d'escrúpols; fatigats de les volades endutes per l'emoció; cremats de febre d'afers ambiciosos; punits per maternitats generoses; segats en l'harmonia de la carn per la incontinença, aquí arriben, aquí callen, aquí esperen...”.

Les primeres dades documentades històricament, però, daten de començament del segle XIX. La més antiga de totes les que fan referència directa a les aigües termals de Santa Coloma de Farners correspon als escrits d'un doctor en medicina local, anomenat Salvador Cabra, que escrivia l'any 1849: “Una agua termal existente a media legua de la villa de Santa Coloma de Farnés, a la que no deja de verse vestigios al pie de ella de haber existido casa de baños y a pesar de que se mezcla agua fría de un arroyo que allí pasa, si se hace una escavación y se recoge sola la que sale del manantial, produce los mismos efectos que la de Caldas de

La primera dada documentada sobre les aigües termals de Santa Coloma de Farners és de l'any 1849

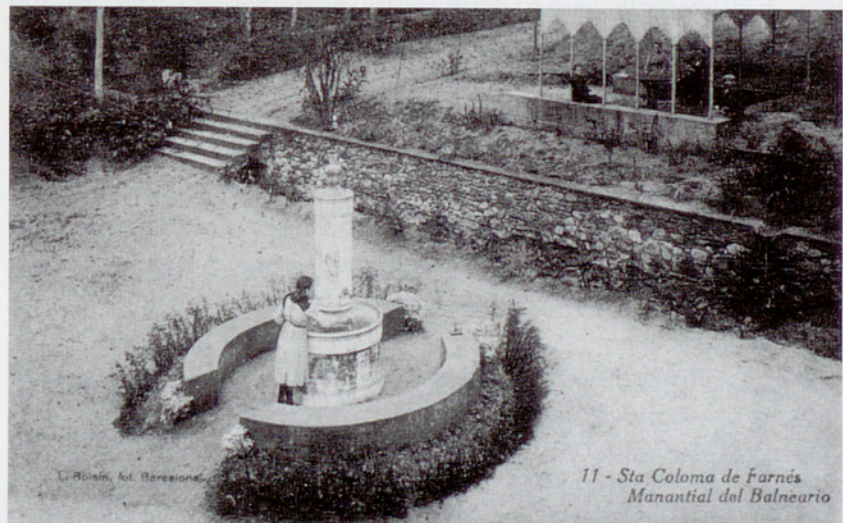
**La popularitat del brollador
situat en terres del mas
Molins va fer que diversos
doctors en medicina n'ins-
tessin l'amo perquè hi cons-
truís un petit edifici**

*Imatge antiga d'un brollador del
balneari. (Fotografia: Arxiu TO).*

Malavella, según varias veces lo he observado y prescrito a varios enfermos atacados de los mismos efectos en que les mueve la de Malavella; pero para sacar la utilidad que ella reportaría sería necesario hacer algunos reparos y trabajos”.

En la guerra del Francès contra Napoleó, allà per l'any 1890, el doctor en medicina Francesc Bofill, metge titular de la població, va escriure: “Los ancianos de la población recuerdan que sus padres ya conocían el arroyuelo conduciendo agua caliente, que salía de entre los matorrales que llenaban completamente la hondonada. Dícese que el ejército invasor Francés mandaba algunos de sus heridos al tratamiento balneológico de esta agua, que ellos mismos conocieron y cuyas virtudes presumieron, para lo cual levantaron un rústico edificio, solamente capaz de contener dos o tres pilas, y que en ella se bañaban los necesitados sacando notables beneficios de sus dolencias-heridas por armas de guerra”.

Aquest brollador, sobre el qual s'ha trobat abundant documentació, es trobava ubicat en terres propietat del mas Molins, i la zona, ja aleshores, era coneguda com “les basses calentes d'en Molins”. En aquella època bàsicament eren utilitzades per reblanir el cànem, aprofitant la tebior de l'aigua.

Però la popularitat d'aquestes aigües va anar en augment, i el boca a orella de les seves propietats beneficioses va fer que diversos doctors en medicina instessin l'amo del mas Molins perquè hi fes alguna cosa. Això passava a la dècada del 1860, i Antoni Comas, que així es deia el propietari del mas, va fer construir un petit edifici, d'una sola planta, que disposava en el seu interior de quatre piles o banyeres. “Este edificio” –ens diuen les cròniques locals– “era simplemente de planta baja, contenía cuatro malas pilas y un solo y reducido cuarto de descanso destinado a los concurrentes a las termas para permanecer en él una vez tomado el baño; estos tenían que regresar a pie a la población, ocasionando este hecho molestias importantes”.

Mogut per la curiositat i l'interès que despertaven aquelles aigües, Antoni Comas va fer-les analitzar pel químic Roquer, el qual no va dubtar ni un moment a qualificar-les de "termals" per la seva temperatura i de "carbonatades" per la seva mineralització.

Aquell primer edifici deixava molt a desitjar, però en canvi l'afluència de gent era contínua, ateses les qualitats curatives que la *vox populi* atorgava a l'aigua. Així que l'any 1867, amb plànols del mestre d'obres Pere Borrell, l'establiment es va condicionar i ampliar amb un pis. Amb aquesta reforma força important, acompanyada de l'augment a 10 del nombre de piles, el local permetia albergar fins a 16 persones alhora.

Del boca a orella es va arribar a la Junta Provincial de Sanitat de Girona, que l'any 1871 va declarar les aigües del mas Molins "d'utilitat pública". Per arribar a aquest punt havia estat encarregada una completa memòria al metge barceloní Joaquim Jordà, la qual va tenir una gran rebuda per part de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, fet que va suposar una bona publicitat per a les termes colomenques.

A partir d'aquell moment la història és farcida d'escrits i de cròniques que ressalten la qualitat i les característiques de les aigües termals de Santa Coloma de Farners. Durant la tercera guerra carlina, per exemple, es va escriure aquest fragment: "Más de 300 heridos de uno y otro campo gozaron de los beneficios, en baño, de esta agua, y otras tantas curaciones respondieron a su acción, en este concepto, maravillosa. En vista de esto, en 1875, ensanchóse el edificio, se levantó un piso destinado a dormitorios, incluyendo sala, corredor y una pequeña galería a la fachada principal que mira a Oriente, y se instalaron nuevas y mejor acondicionadas pilas, procurándose dar digno albergue en el mismo a los concurrentes", va escriure Bofill, el metge titular de la població aleshores.

Entres les cròniques locals en trobem una d'especialment interessant. Està datada l'any 1880 i el text s'inscriu dins dels capítols matrimonials de Joan Comas i Gràcia Regàs. La particularitat de l'escrit és la descripció de la finca que envoltava aquella primera edificació: "Un trozo de bosque bajo con algunos alcornoques y algunos pinos nombrada 'Lo bosch de Coma Maria' de cabida 25 besanas, dentro de la cual, y en la parte que da al río, existe un manantial de agua caliente y otro de agua fría inmediato a la primera, conocido dicho manantial vulgarmente por 'las basas de aygua calenta den Molins'".

Amb la restauració borbònica es va accentuar el centralisme, i el govern de Madrid va anul·lar totes les concessions provincials d'aigües d'utilitat pública i va obligar el propietari del mas Molins, Joan Comas, a iniciar la tramitació altre cop dels expedients, però aquesta vegada directament a Madrid. Tantes dificultats van fer que Comas es cansés de la burocràcia i els papers, i a la primavera de 1885 va vendre a un fuster de Sant Hilari, Josep Roig Pladevall, "la finca de 6 vessanes a la qual existeix un manantial

El primer edifici deixava molt a desitjar, però atesa la contínua afluència de gent, es va reformar el 1867, i el 1871 les aigües van ser declarades d'utilitat pública

Amb la restauració borbònica es van anul·lar totes les concessions provincials d'aigües d'utilitat pública, i els propietaris es van veure obligats a tornar a tramitar els expedients

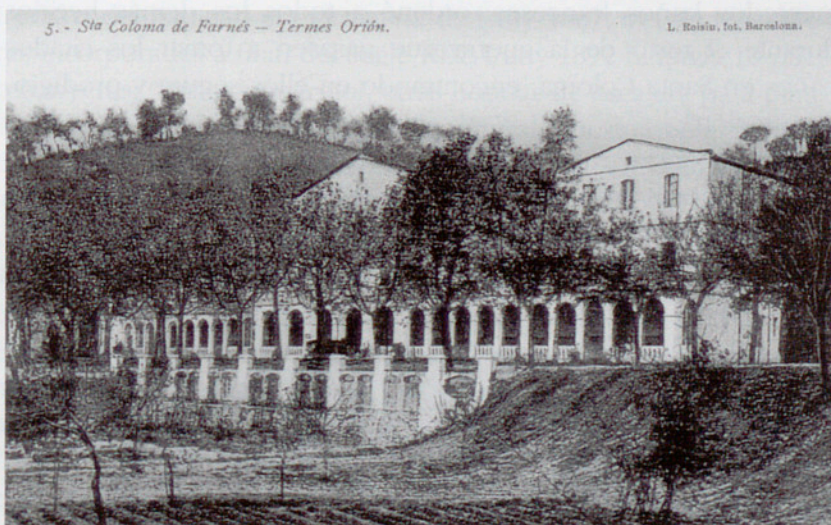
d'aigües termals i les altres de potables que neixen en el propi terreny anomenades Bases d'aigua calenta de Molins, juntament amb l'edifici de banys". El preu de venda va ser de vuit mil duros.

El balneari del fuster Roig

Quatre anys va trigar el fuster hilarienc Josep Roig Pladevall a aconseguir novament la declaració d'utilitat pública de les aigües del govern central de Madrid, que així ho reconeixia en un reial decret del 9 d'agost de 1889.

En el seu propòsit per fer reviure el petit balneari i les seves aigües mineromedicinals, Josep Roig va editar fulletons de propaganda i va fer més d'una inversió que el va acabar hipotecant. Així que pocs anys després, concretament el 1891, amb la finca hipotecada, va associar-se amb un grup de científics barcelonins, entre els quals hi havia un catedràtic d'agricultura (Mariano Tortosa) i alguns farmacèutics (Florentí Gimeno, Francesc Roquet, Pere Pizà, Jaume Pujol, Francisco Rabassa i Antoni de Trinxeria, aquest últim de Maçanet de la Selva). Entre tots van crear la societat anònima Termas de Santa Coloma de Farnés, que es va constituir de la manera següent: Josep Roig va aportar-hi la finca, i els altres socis van invertir-hi 250.000 ptes., en 1.000 accions de 250 ptes. Van anular la hipoteca i van nomenar Josep Roig gerent del balneari. Així aquest fuster hilarienc veia recompensat el seu esforç i es convertia, sense saber-ho, en el primer gerent del balneari Termes Orion.

El 1889 les aigües es van tornar a declarar d'utilitat pública, i el 1891 es va crear la societat anònima Termas de Santa Coloma de Farnés

Postal de Termes Orion en l'època de Josep Roig. (Fotografia: Arxiu TO).

És curiós com els fullets publicitaris lloaven les virtuts de l'aigua termal colomenca: "Aplicadas las aguas sobre el tegumento externo en forma de baño o ducha provocan en él fenómenos revulsivos, manifestados por ligero aumento de color y más tarde por hipersensación sudoral; avivando estos hechos por la ingestión de

uno o dos vasos de la misma agua, el individuo siente un quebrantamiento general”.

Segons els escrits trobats en aquella època, la ingestió regular d'un o dos gots d'aigua avivava l'activitat estomacal i augmentava la gana, mentre que la ingesta de més quantitat provocava i accelerava les evacuacions intestinals. També hi ha referències de com l'aigua beneficiava l'aparell circulatori, en millorar l'amplitud de la sistole i la diàstole, i també es parlava dels efectes beneficiosos sobre els ronyons, que amb l'aigua colomenca aconseguien filtrar més quantitat d'orina.

Per al metge local Bofill, les malalties més curables amb les aigües termals de Santa Coloma eren “els reumatismes crònics, les dermatosis, gastràlgies, dispèpsies, esquinços, relaxacions, anquilosis falses i les ferides obertes de projectil”.

Josep Roig era un apassionat del seu balneari, així que no va parar, durant la seva etapa de gerent, de recopilar tota mena d'opinions científiques, per avalar les propietats curatives de les aigües termals.

Entre els diversos testimonis que va recollir se'n troba un de particularment interessant, signat per Ramon Codina, metge de la Celler de Ter: “Hallándome en la última guerra civil de médico mayor y encargado de los hospitales provisionales carlistas de la provincia de Gerona, ordené el traslado de infinidad de heridos para su curación a Amelie les Bains (Francia), y como no dieron el resultado esperado dió la casualidad de trasladar algunos a los baños de Santa Coloma de Farnés, en los cuales les quedaron cicatrizadas sus heridas y restablecidas sus articulaciones, por lo que en vista de este benéfico resultado, muy superior al de los mentados baños franceses, ordené a todos los demás heridos durante el resto de la guerra que pasasen a tomar los citados baños en Santa Coloma, encontrando en ellos segura y prodigiosa curación”.

És curiós constatar a les cròniques de l'època les qualitats gairebé miraculoses que es donaven a les aigües termals de Santa Coloma, segons les quals eren molt indicades per al guariment del reuma i la gota, les ferides i fractures, els dolors nerviosos i les

Els fullets publicitaris lloaven les virtuts de l'aigua termal, i les cròniques de l'època en constataven qualitats gairebé miraculoses

BALNEARIO TERMAS ORIÓN

AGUAS ACROTOTERMAS, RADIOACTIVAS

- 1.º — SEDANTES DEL SISTEMA NERVIOSO
- 2.º — ACELERADORAS DE LA NUTRICIÓN

Combaten el dolor, contractura y espasmo — Regulan la circulación sanguínea — Rebajan la presión arterial — Previenen la arterioesclerosis — Evitan la hemorragia cerebral

CONFORT - CALEFACCIÓN - ASCENSOR - ABIERTO TODO EL AÑO
APARTADO 1 TELÉFONO 14

Santa Coloma de Farnés de de 19

Publicitat de principi del segle XIX sobre les qualitats curatives de les aigües.
(Fotografia: Arxiu TO).

afeccions de matriu o d'estómac, de fetge i urinàries: "Allí han llegado enfermos con reuma o gota crónicos tan postrados que ha habido necesidad de bajarlos del carruaje, subirlos a la cama, meterlos y sacarlos del baño; y a los cuatro baños mejorar de una manera tan efectiva que no necesitaban ayuda de nadie, empezando a pasear por el llano y mejorando diariamente, tanto que a los 12 baños sus paseos eran ya por la montaña sin más ayuda que un lijero bastón. Se han curado también rápidamente aquellos heridos de arma de fuego, de arma blanca o de otra índole, así como los que han sufrido operaciones quirúrgicas y en que quedan heridas rebeldes o encojimiento de tendones. Son numerosos los casos de señoras que han concurrido en busca de alivio a fuertes y molestos dolores de cabeza, cansadas de haber apurado todos los recursos farmacológicos, y que con duchas o baño general se han visto completamente libres de tan molesto padecimiento. También las que tenían problemas en la matriz se les ha normalizado el flujo menstrual, calmando su irritabilidad, haciendo desaparecer los dolores que se reflejan en los riñones, ya que las reglas dolorosas, los flujos, la pesadez y el malestar general que ocasiona la matriz dependen generalmente del carácter nervioso, histérico de las pacientes, y estas aguas minerales son un verdadero bálsamo para ellas. Con duchas en las zonas afectadas y la ingestión de agua se curan la mayoría de dispepsias, ictericias, arenillas renales y cálculos biliares".

L'edifici del balneari

L'edifici del balneari era el mateix de l'any 1867, tret de les millores incorporades a final del segle XIX. L'any 1892 hi havia 10 piles o banyeres: "unas de mármol, otras hondas de escalera para paráliticos y duchas a suficiente presión natural, puesto que el manantial, algo separado del edificio y en la montaña, se halla a una altura de 8 metros sobre el nivel del establecimiento". També s'havien habilitat dormitoris al primer pis per prendre-hi els banys sense moure's de l'habitació.

La temporada de l'establiment termal de Santa Coloma de Farners començava el 15 de juny i acabava el 15 de setembre. Hi havia una capella on es feia missa els dies festius, s'havia habilitat una farmaciola i s'oferien quatre serveis diaris de cotxe a l'estació de Sils: "dos para trenes ascendentes y dos para descendentes" de la línia de Barcelona a França. Cal tenir en compte que en aquells temps els trens feien el recorregut de Barcelona a Sils en tres hores.

L'establiment ofería també un servei gratuït a qualsevol pobre de solemnitat que portés el certificat mèdic que li recomanava prendre banys: tenia dret gratuït a bany o dutxa, i sempre hi havia reservades dues habitacions per als pobres de fora de Santa Coloma de Farners.

L'any 1892 hi havia deu piles i s'havien habilitat dormitoris al primer pis, però l'edifici era el mateix de l'any 1867

Entrada del balneari en la dècada del 1910. (Fotografia: Arxiu TO).

Les cròniques històriques ens descriuen amb tota mena de detalls com era aquell balneari de final del segle XIX: “Está situado a dos quilómetros al sur de Santa Coloma de Farnés, ocupa una posición deliciosísima, en medio de un país sano y con una temperatura media en verano de 15° a 20°C. Tiene en su parte posterior inmensos terrenos de monte cubiertos de bosques y con hondonadas a propósito para paseo, caza y escursiones, con magníficas vistas; al frente una gran riera cuyas laderas, cubiertas de follaje y de interminables arboledas, constituyen un paseo llano, fresco y agradable. En una palabra: los bañistas están en pleno y delicioso campo. El viaje es cómodo y distraído, desde la estación de Sils, del ferrocarril de Francia, parte una carretera llana y bien cuidada, por la que en menos de 40 minutos, en coche a propósito, se llega al Establecimiento”.

El mes de juliol de 1909 un banyista escrivia una postal telegràfica que deia: “Viaje sudando gota gorda: final martirio tartana; compensación llegada: recibido con música, fiestas populares, alegría general y saciado de aguas calientes”.

Una altra de les característiques lloades pels usuaris del balneari era la seva proximitat al poble. “El centro no está tan aislado que el que concurra a él se vea en ningún caso privado de la vida social, pues si a los concurrentes puede serles penoso el ir a la localidad, los vecinos de ésta hacen paseo preferente al establecimiento y frecuentemente se establecen relaciones que hacen más eficaces la amabilidad y dulzura de trato de los naturales del país”.

Malgrat tota la propaganda la societat Termas no va acabar de funcionar, i el fuster Roig, propietari del balneari, va veure com li embargaven la seva finca. Uns quants dels seus mateixos antics socis farmacèutics la van readquirir, van crear l'any 1896 una nova societat, Baños Termales de Santa Coloma de Farnés, amb un capital de 80.000 ptes., i van ampliar l'edifici amb un altre cos.

La societat Termas no va acabar de funcionar, i la finca va ser embargada. Alguns dels antics socis la van readquirir, van fundar una nova societat i van ampliar l'edifici amb un altre cos

SANTA COLOMA DE FARNÉS
PROVINCIA DE GERONA
ESTABLECIMIENTO DE BAÑOS TERMALES
 Aguas bicarbonatadas calcáneas
DECLARADAS DE UTILIDAD PÚBLICA
 Temperatura: 40 centígrados.

Temporada oficial: Todo el verano.
ABIERTO DESDE MEDIADOS DE MAYO A OCTUBRE

Estas aguas que fluyen de roca granítica primitiva á la temperatura constante de 40 centígrados, tienen como principales elementos mineralizadores los bicarbonatos calcáneos y ferro-alcalinos, ferro y magnésico, los cloruros sódico y cálcico, sulfato sódico y el nítrógeno y ácido carbónico libre. Son completamente asépticas y su carácter principal es el de alcalinas. La circunstancia de salir del manantial á 40 centígrados, dá á estas aguas la sin igual ventaja de suplen las es verdadero estado natural, sin necesidad de haberlas de enfriar al aire libre ó mezclándolas con agua ordinaria, prácticas que desvirtúan por completo las aguas medicinales.

TARIFAS

EXTRACTO DE LA TARIFA OFICIAL DE HOSPEDAJE, FONDA
 Y SERVICIO HIDROTERÁPICO

	Ptas.
Habitación por día y persona	1:50 á 3
Habitación por día y 2 personas	2:50 á 5
Mesa de primera por persona	5'
Mesa de segunda por persona	3:50
Baño general, ducha ó chorro	1:25
Baño general con ducha ó chorro	1:50

Nota.—Para más detalles véase la Tarifa oficial.
 A familias de cuatro personas en adelante, así como á los individuos que hagan larga estancia, descuentos convencionales.

—♦—♦—♦—

HOSPEDERIA Y FONDA

Consta el establecimiento de dos cuerpos de edificio y otro bajo central; hay habitaciones bien acomodadas para los bañistas, salones en los bajos para recreo, billar, comedores y demás servicios.
 El servicio de fonda es á la española, con arreglo á la tarifa indicada. Los extraordinarios á precios económicos, señalados en tarifa aparte.
 Capilla.—La hay, diciéndose misa ordinariamente todos los días festivos, durante la temporada.
 Correo diario y coches para los dos trenes ascendentes y descendentes diarios de la línea de Barcelona y Francia.
 Botiquin, para casos de urgencia en el Establecimiento.

Còpia d'un fullet de serveis i preus de principi de segle. (Fotografia: Arxiu TO).

La guerra de Cuba va servir per donar a conèixer l'establiment a tot Catalunya, perquè hi anaven a guarir-se soldats ferits a les illes

La guerra de Cuba va servir per donar a conèixer l'establiment termal a tot Catalunya, ja que hi anaven a guarir-se soldats ferits en les illes, a través d'un conveni entre els amos del balneari i la Creu Roja de Barcelona. Pels fulletons que han quedat d'aquella època podem constatar que el preu de les habitacions, l'any 1898, oscil·lava entre 1,50 i 5 ptes. per dia, la pensió alimentària entre 3 i 4 pessetes i el bany amb dutxa costava 1,50 ptes. Els menors de 10 anys i els servents pagaven la meitat del preu. L'esmorzar consistia en xocolata i llet o cafè amb llet. El canvi per un plat fort tenia un increment de 0,50 ptes.

Com que els habitants de Santa Coloma de Farners es van acostumar a anar a passejar cap al balneari, els nous propietaris van establir constants relacions amb l'Ajuntament per canalitzar iniciatives i ajudes que fessin encara més estrets els vincles entre els colomencs i l'establiment termal.

Fruit d'aquest diàleg constant amb el consistori, el febrer de 1898 l'administrador dels banys aprofitava les desgràcies ocasionades per unes recents inundacions per demanar directament el suport de l'Ajuntament: "para el desarrollo del balneario que será beneficioso a los intereses generales de esta localidad y que no tenga inconveniente en contribuir privándoles del aislamiento en que tienen el establecimiento, construyendo camino y arbolado por el que se pueda llegar a él en forma cómoda y agradable para que los forasteros que a él concurran no echen de menos lo que tienen en otras localidades balnearias". El ple consistorial va aprovar la proposta amb l'únic vot en contra d'un regidor republicà.

Dos anys més tard s'establí una altra "entranable" relació entre el balneari i el municipi: el juliol de 1900 el metge de l'estació termal demanà oficialment que es controlés l'aparició d'animals morts pels volts de l'establiment, ja que allí a prop hi havia

l'abocador, on es sacrificaven animals malalts o vells. Restes d'aquests animals eren trobats flotant per la riera, davant l'astorament i repugnància dels clients del balneari. L'Ajuntament va ordenar als colomencs que haguessin de sacrificar els seus animals que paguessin 2,50 ptes. i n'enterressin les restes "per evitar escabroses i malsanes escenes".

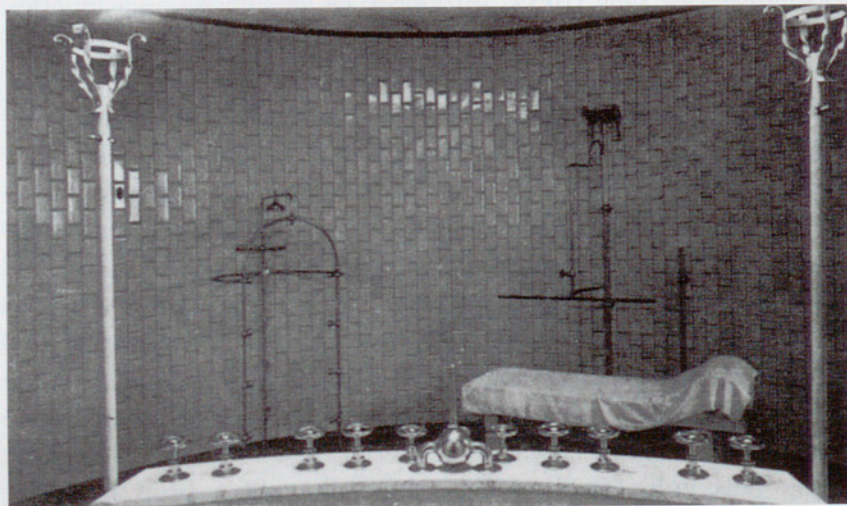
Un establiment termal per passejar i prendre els banys

L'arquitecte Solà-Morales explica en diversos escrits que el balneari sempre havia lluitat per aconseguir organitzar la vida del "pacient" de manera que aquest no se sentís un malalt, sinó un estadant que fruïa d'un repòs i d'una relació social intensa i fructífera: "El balneari s'organitza com un petit món on el client ha de disposar de totes les facilitats i recursos per oblidar-se que està allà per guarir-se. El lleure es convertirà en l'objectiu primordial de la institució termal, mentre que els banys, la cura, han de quedar diluïts en una voràgine assequible d'activitats socials i col·lectives". El balneari assumia així tres funcions clarament diferenciades: per una banda era un centre de banys, però també era el lloc de residència dels pacients i un espai de lleure on poder realitzar moltes activitats socials, lúdiques, esportives i culturals. L'estació termal, doncs, havia arribat a combinar la maquinària de curació —els banys, vapors, fangs..., tot sovint amagats— amb l'esplai hotel·ler: fonts per anar a passejar, porxades on aixoplugar-se els dies de tempesta, diverses sales i salons on fer tertúlia, una sala habilitada per a la representació de funcions de teatre i uns jardins molt ben organitzats, per envoltar els clients d'un entorn natural, sa i agradable.

Pel que fa a la part mèdica o sanitària, la cambra de banys es va organitzar com un corredor al final del qual hi havia el doll d'aigua termal, i on no hi havia, per pudor, sales col·lectives. Aquestes galeries que portaven al centre vital del balneari eren

El balneari assumia tres funcions clarament diferenciades: centre de bany, residència dels pacients i espai de lleure

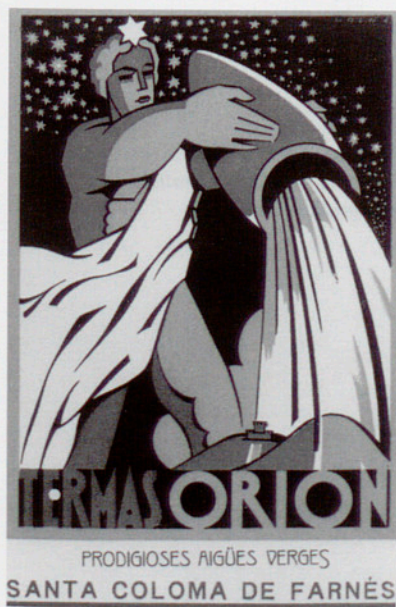
La cambra de bany es va organitzar com un corredor al final del qual hi havia el doll d'aigua. Les galeries eren revestides amb rajola blanca o gres

Imatge antiga d'una sala d'hidroteràpia. (Fotografia: Arxiu TO).

El pòrtic del balneari era un camí ideal, a recer de la intempèrie, per passejar-hi, i feia de transició entre el jardí i l'edifici

Cartell publicitari de l'època.
(Fotografia: Arxiu TO).

revestides asèpticament amb rajola blanca o gres. Però no només s'havia de prendre el bany, sinó que s'havia de poder veure i beure l'aigua: d'aquesta manera la font es va convertir en una mena de santuari. Anar a beure el got d'aigua era un ritual que els menys afortunats suplien comprant, lluny de la font, les ampolles o garrafes que el balneari envasava (com ho feien la majoria d'aquests establiments).

Quin era el ritual del bany a Santa Coloma en el tombant del segle XX? El millor és fer una ullada a un dels articles publicats a la premsa local: "El tomar un baño medicinal exige circunstancias especiales: reposo corporal y de espíritu para meterse en él y reposo y consiguiendo abrigo a la salida para que la reacción provocada sea lo más saludable posible. Por esas razones, los bañistas de Santa Coloma toman el baño a la mañana temprano, levantándose de la cama en paños menores, cuando se les avisa que tienen la bañera a punto, y volviéndose después a la cama donde bien arropados están una hora más o menos, hasta que desaparece la reacción que el baño produjera. Entonces es hora de tomar alimento, que consiste en una taza de caldo las personas más delicadas, u otra ración más fuerte para los individuos más robustos. Tomado este alimento, conviene el ejercicio del paseo reposado durante media hora o una hora por sitios de sol y sombra, para recojerse después a la sombra del establecimiento o del arbolado. No conduce a nada práctico tomar más de un baño diario, porque no es posible a la tarde tomarlo con los cuidados u en las buenas condiciones indicadas para la mañana; y porque la acción y reacción que producen estos baños son muy poderosas para soportarlas dos veces al día".

Respecte de l'aigua beguda, es recomanava un vas petit deu minuts abans de cada àpat. El resultat era una sensació de benestar a l'estómac, ganes de menjar i, al cap de pocs dies, expulsió d'una orina clara i transparent. El tractament balneoterapèutic complet era de vint-i-un banys, i a causa dels elements radioactius absorbits les seves repercussions beneficioses s'allargaven més de quaranta dies, segons els fulletons propagandístics de l'època. L'augment de la son i l'embelliment del cutis eren dos efectes secundaris dels banys.

Acabada la fase curativa, restava el lleure, omplir el temps d'oci. Hi havia un intent manifest també a d'altres balnearis per dominar la natura, controlar-la i fer-la més humana, més a la mida de les necessitats d'un establiment termal. D'aquí que els propietaris dels banys s'entestessin a construir grans jardins i passeigs, que habilitessin estanys, que omplissin els exteriors de fonts i de pèrgoles. El pòrtic del balneari de Santa Coloma de Farners era un camí ideal, a recer de la intempèrie, per on els malalts podien passejar, conversar amigablement amb algú, esperar alguna visita o senzillament pair el "miraculós" got d'aigua. Aquest pòrtic feia de transició entre l'edifici i el jardí; era com un pont entre la civilització i la natura, com relata algun lletraferit de l'època: "¡Terrazas de

Orión, Mirandas de la Vida! Sois las únicas que sabéis de los goces internos y silenciosos, tan llenos de afectos y de nostalgias y de amor. Ora como tablado verbenero, iluminados sus escuálidos muros con lindos faroles a la veneciana; ora dando abrigo encantador cuando el airecillo arrecia, a toda una multitud ávida de paisaje y de la luz; ora sirviendo de templo singular, desde donde oír y seguir severamente el incruento sacrificio de la misa”.

L'equip mèdic instal·lat al balneari no permetia cap abús en el menjar ni en el beure, ni recomanava grans exercicis ni diversions massa excitants; ans al contrari: “Vida higiènica, reposada y tranquila y paseos moderados han de ser toda la ocupación del bañista”. Per aquest motiu el balneari suggeria als estadants una sèrie de llocs per freqüentar, com la font Ballús, a 90 metres a l'esquerra de l'establiment, que menava al passeig dels Coixos. Aquesta font, amb glorieta, rebia el seu nom en honor de l'herbolari barceloní Jaume Ballús, que va descobrir les seves propietats per curar èczemes, crostes i llagues, irritacions en els ulls, etc.

També es recomanava la visita a la font del Rossinyol, situada a uns seixanta metres darrere de l'establiment, més elevada que el brollador termal, al mig d'una boscúria plena de rossinyols. Aquesta font tenia aigües alcalines que sorgien a 18° i eren molt adients per a les vies digestives.

30

Hi havia diverses fonts, totes amb propietats curatives. (Fotografia: Arxiu TO).

Per a aquells clients que no tenien por de caminar i volien gaudir d'una excursió més llarga, l'establiment recomanava la visita a la font de Sant Salvador, que en aquells moments tenia al seu costat un hotelet amb servei de restaurant i cafè. I per als més intrèpids es suggeria una excursió fins al castell i l'ermita de Farners, un indret amb esplèndides vistes, tot i que per accedir-hi calia recórrer un camí abrupte que requeria unes tres hores des del balneari, a bona marxa. Finalment, la direcció de l'establiment assenyalava també com a recomanable la visita a la Mare de Déu d'Argimon, a unes quatre hores de camí, excursió que es realitzava en dues etapes, amb una aturada a l'hostal que hi havia en el petit poblet de l'Esparra.

El segle XX arriba al balneari Termes Orion

Igual com a d'altres estacions termals d'aquells moments a Catalunya, el tomb de segle va portar aires de renovació al balneari Termes Orion. L'any 1901 els socis de les termes van llogar com a gerent Joan Martí Trias, el qual l'any 1913 va decidir comprar el negoci per 100.000 ptes. (25.000 a l'acte i la resta en tres terminis, els anys 1915, 1918 i 1920), segons les actes que figuren en el Balneari.

En aquells moments l'establiment termal colomenc constava de tres parts: una finca d'1,2 ha, amb els dos brolladors, d'aigua calenta i freda (l'edifici original més una ampliació feta l'any 1901); una altra d'adossada, de 2,9 ha ("parte arenal, parte yermo, parte monte bajo"), i una tercera finca sorrosa de 87 àrees.

El nou propietari feia dotze anys que dirigia el balneari i tenia un triple projecte per al seu negoci: en primer lloc, continuar i millorar l'explotació dels banys termals i els serveis de l'hotel, amb una ampliació de cinquanta llits i la construcció d'un passeig de 24 metres d'amplada, connectat directament amb un pont estable i fix per al pas de carruatges i cotxes, que substituís la precària passarel·la que hi havia sobre la riera Major; en segon lloc, volia donar a conèixer públicament els avantatges de les aigües Orión amb anuncis en els diaris i testimonis de pacients curats; i en tercer lloc, el projecte més ambiciós: la urbanització de la Colonia Orión, mitjançant la compra de les finques adjacents a l'indret que ocupava el balneari.

Molts establiments termals havien generat al seu voltant vertaderes colònies d'estiuejants, amb els seus xalets i hotelets, i Joan Martí es proposava fer el mateix a Santa Coloma de Farners. La urbanització estaria formada per solars de més de dues vessanes i xalets de 4.000 pams; tots els xalets disposarien d'aigua potable, i les aigües residuals anirien a pous negres.

A principi del segle XX l'establiment constava de tres finques, i el nou propietari es proposava adquirir les adjacents per aixecar-hi una colònia d'estiuejants, com havien fet molts balnearis de l'època

En aquesta imatge actual del vestíbul s'observa el caràcter selecte de l'època.

El setembre de 1913 va obtenir el vot positiu de l'Ajuntament per construir un passeig-carretera que comunicés el poble amb el balneari, pas previ per a l'explotació sistemàtica de les aigües; al cap de dos anys, però, va haver de tornar a demanar a l'Ajuntament que reclamés la carretera a la Mancomunitat de Catalunya, acabada de crear.

No li va funcionar el negoci, a Joan Martí, ja que la Primera Guerra Mundial va fer davallar l'economia i per tant també el turisme de "senyoreig", com s'anomenava aleshores el turisme de les classes més altes i benestants. Va demanar un préstec de 125.000 ptes. al mateix metge del balneari, però malgrat tot no va aconseguir sortir-se'n. Per aquesta raó, el novembre de 1918, va vendre per 350.000 ptes. la finca i el negoci al matrimoni de Sant Feliu de Guíxols format per Manuel Burch i Mercè Barraquer, que batejaren el balneari amb el nom definitiu de Termas Orión.

La família Burch pren el relleu i enlaira el balneari

L'entrada de la família Burch al capdavant de l'establiment termal va suposar un període molt positiu per al balneari de Santa Coloma de Farners, la seva etapa més llarga i coneguda, que es perllongà fins a la mort del seu fill, Josep Maria, l'any 1974.

De problemes, per això, no els en van faltar a la nova família propietària, que es va entestar, tant sí com no, a tirar endavant el projecte del balneari. L'any 1920, per exemple, una enorme riuada va emportar-se de cop la passarel·la que comunicava l'establiment amb el camí de 2,5 metres d'ample, de la carretera de Lloret de Mar a Santa Coloma de Farners. Els Burch, amb molts projectes al cap, van veure que s'havia de resoldre definitivament la comunicació amb el balneari i l'any 1921 van decidir construir un pont. Segons les factures trobades d'aquells anys, el cost total de construcció del pont va pujar a 45.659 ptes.

Però no van acabar aquí els maldecaps de Manuel Burch, ja que el nou pont millorava el camí consuetudinari de Santa Coloma de Farners a l'Esparra, i els habitants d'aquesta població van deixar de fer servir l'estreta passera que hi havia més avall de la riera i van començar a utilitzar el nou pont. Als Burch això no els feia cap gràcia, perquè entenien que el pont era propietat privada del balneari, així que van decidir posar una porta amb cademat per evitar que el pont es convertís en públic.

L'alcalde de Riudarenes, un home molt proper a la gent del poble i de caràcter enèrgic, va dir als esparrencs que si trobaven la porta tancada, l'esbotzessin. Es creava sens dubte una forta fricció entre la propietat privada i els usos públics. El notari aixecava actes, es van fer nombroses denúncies, hi van haver fins i tot amenaces... Finalment, però, en un acord signat el més de juny de 1922, l'Ajuntament reconeixia la propietat privada del pont i Burch va permetre a canvi el pas dels vianants.

La Primera Guerra Mundial va fer davallar l'economia i per tant també el turisme de "senyoreig". El balneari va tornar a ser venut el 1918 i va viure, amb els nous propietaris, la seva etapa més llarga i coneguda

El gran projecte de reforma de 1928 va substituir l'arcada exterior per l'actual porxada. A l'interior de l'edifici es creà el cos central i l'ampli vestíbul, i a l'exterior es remodelà el parc lateral i es dissenyà l'actual avinguda central

La dècada del anys vint va ser frenètica a Espanya i a Europa. Van ser uns anys on, per exemple, el cava Codorniu Extra es servia en el balneari a 6,3 ptes. l'ampolla, mentre que el prestigiós Moët Chandon costava només 5,8 ptes. L'any 1925 va arribar a Santa Coloma de Farners, com a metge director del balneari, el Dr. Felipe Cardenal Navarro, del Cos de Metges d'Aigües Minerals. Els Burch, amb l'arribada dels "feliços vint", van veure que el negoci prosperava, i l'any 1926 van instal·lar, per 7.130 ptes. –segons que consta a les factures–, un dels primers ascensors de les comarques gironines; un ascensor que, curiosament, portava el contrapès penjat a la façana posterior, alliberant així el buit de l'escala per on lliscava. Aquell primer ascensor va significar un gran reclam per a més d'un visitant, que, atret per la modernitat que oferien les instal·lacions, es decidia per aquest balneari en comptes d'un altre. Eren temps en què els avenços acaparaven molt l'atenció dels ciutadans.

L'ampliació i millora de l'arquitecte Serra

L'any 1928 van emprendre el gran projecte d'ampliar, millorar i canviar totalment la imatge del balneari. Van encarregar a l'arquitecte J.B. Serra un estudi que emulés els grans balnearis suïssos i alemanys. Malauradament no tot el projecte presentat es va portar en realitat a la pràctica, però sí que es va aconseguir canviar totalment l'antiga imatge: es va conservar l'estructura externa general, centrada en el frontó i l'òcul que ja hi havia des de començament de segle, però es va substituir l'arcada exterior per l'actual porxada, amb pilastres i columnes jòniques, que formen una balustrada, i la part central més avançada, que origina un preciós i característic aixopluc que va actuar com a baixador de cotxes.

Les obres de millora també van afectar la zona exterior del balneari. Així, es va remodelar el parc lateral i es va dissenyar l'ac-

Vista de l'avinguda central des de l'interior de la galeria.

tual avinguda central. L'interior de l'edifici també es va reformar i es va crear el cos central i l'ampli vestíbul amb les quatre columnes en el centre.

El teatre i el menjador es van distribuir a cada costat de l'espectacular vestíbul, que es coronava amb la vista frontal de l'escala. La galeria de banys va ocupar el cos de l'esquerra, amb un corredor central que desembocava a la sala semicircular utilitzada per a les dutxes a pressió. Enllestides les reformes, el balneari disposava l'any 1928 de 133 llits, 3 bressols i 33 catres. L'edifici era ple de còmodes, butaques, cadires tipus Vienna, de balca, de reixeta, entapissades, armaris de mitja lluna i de dues llunes, multitud de bocois, piano, pianola amb els seus rotllos, taula de tennis, cinematògraf, gramola, ràdio, billar, una euga, un cavall, un cotxe model Buick, una furgoneta Berliet i una camioneta Ford.

Durant la mateixa dècada dels vint, i seguint la moda elitista general a Europa, es va crear el Termas Orión Lawn Tennis Club. El propietari deixava la pista, els vestidors i el material als clients; tot menys les pilotes. La quota d'inscripció era de 12 pessetes anuals, i l'organització del club tenia dues característiques curioses. En primer lloc, i cal tenir en compte l'època, tots els càrrecs directius podien ser ocupats indistintament per homes o dones; en segon lloc, el reglament especificava: "no siendo en manera alguna entidad política, la lengua castellana gozará de los mismos derechos que la catalana u otras".

A principi dels anys 20 es va crear el primer club de futbol de Santa Coloma, el Farnés Deportivo. En la dèria per promoure tot tipus d'esports, i per tal d'associar la imatge d'una vida sana a les instal·lacions termals, el balneari va decidir de subvencionar-lo, i per aquest motiu el club va adoptar el nom definitiu de Farnés Deportivo Orión. Es va construir fins i tot un camp de futbol arran de riera, que les aigües es van endur més d'un cop. Sens dubte la vida esportiva colomenca passava en aquells anys pel balneari.

Diversificació de l'oferta i algunes estadístiques

Termas Orión estava doncs en disposició d'oferir una gran varietat de serveis als seus clients: era tot un centre curatiu que compaginava la salut amb el lleure. Mentre el matí es cobria amb el bany, la suada i el passeig relaxant, havent dinat s'ocupava el saló, on –entre el piano, els rellotges i els quadres de caça– es feia la tertúlia, la xerrada i la païda. Més tard, el passeig social cap a la font del Rossinyol, la de Sant Salvador o la de Sant Isidre, o bé l'esport entre els més joves: tennis i patinatge. Al capvespre, rentar-se, enllustrar-se, mudar-se i baixar a sopar. Al vespre, els jocs de saló o el casino, amb jocs tan senzills com el dominó –no com a vici, sinó com a trencament de la rutina habitual d'una sèrie de gent que durant l'any no acostumaven a entrar en un casino o en una taverna per tocar les cartes.

El teatre i el menjador es van distribuir a cada costat de l'espectacular vestíbul, que es coronava amb la vista frontal de l'escala. La galeria de banys va ocupar el cos de l'esquerra, amb un corredor central que desembocava a la sala semicircular utilitzada per a les dutxes a pressió

Termes Orion estava en disposició d'oferir una gran varietat de serveis als seus clients: era tot un centre curatiu que compaginava la salut amb el lleure

Tota aquesta oferta es complementava amb sessions de cinema, representacions teatrals i la celebració de concerts. I Santa Coloma de Farners no era un cas únic d'oferta cultural. Molts balnearis presumien de gaudir entre els seus clients de figures rellevants de les lletres i les arts catalanes. Alguns habituals dels establiments termals eren: Joan Maragall i Jacint Verdaguer, a Caldetes; Eugeni d'Ors, i també Josep M. de Sagarra i Josep Carner, al balneari de Blancafort; l'escriptor Narcís Oller, a qui es veia freqüentant el balneari de Ribes de Freser; o el pintor Ramon Casas, que feia estades periòdiques a Sant Hilari Sacalm. Aquesta passió per la cultura va portar la família Burch a organitzar uns jocs florals l'any 1922, en el recinte del balneari, o a muntar el Congrés Internacional d'Esperanto l'any 1926.

Un article publicat l'any 1924 relatava el següent: "En las romancescas noches estivales, cuando parece que todo duerme en la quietud profunda de sus parques y jardines, cuando únicamente se percibe el rumor de las aguas que cantan la rítmica canción eterna, congregándose en el saloncito las más altas y distinguidas familias. Es la hora del festín nocturno y así se dará comienzo a la velada, no faltando el quinteto que deslice solemnemente las notas de una sinfonía o bien la compañía teatral interpretando alguna filigrana literaria".

Entre els diversos documents i escrits trobats, destaquen algunes estadístiques que ens donen una idea de l'activitat del Termes Orion en aquells anys. Segons aquestes dades, l'any 1928 s'hi van atendre 579 clients (272 senyores i 307 senyors). Una carta enviada a un usuari aquell mateix any permet observar el funcionament del balneari: "Es costumbre en todos los hoteles de clasificar las comidas que se sirven de 'pensionadas' y de 'paseantes'; las primeras para aquellos clientes que pernoctan en el establecimiento más de 48 horas, siendo la pensión completa de 24 ptas. y las de paseantes satisfacen su cómoda a razón de 10 ptas. cada una". Als xofers se'ls feia un preu més reduït, i a les famílies de més de quatre membres se'ls ofería un 5% de descompte.

Es demana un sortidor a la CAMPSA

L'any 1929 es va demanar a la companyia CAMPSA la instal·lació d'un sortidor de benzina prop del balneari, ja que se'n gastaven més de 12.000 litres l'any, i el 1930 els propietaris es queixaren que el parallamps acabat de col·locar els havia cremat tres vegades seguides els motors de les màquines.

El creixement i la prosperitat del balneari anaven en constant augment. L'any 1932 l'establiment constava de planta baixa i dos pisos més una petita planta baixa usada com a menjador; en total, 1.310 metres quadrats edificats. Hi havia un altre cos afegit també de dos pisos, de 160 metres quadrats; la capella del balneari a l'extrem sud-est de l'edifici i, finalment, a uns 80 metres de l'edi-

Santa Coloma de Farners no era un cas únic d'oferta cultural. Molts balnearis presumien de gaudir entre els seus clients de figures rellevants de les lletres i les arts catalanes.

fici, "el edificio destinado a embotellamiento de aguas, cuarto de máquinas, garage y habitación para la dependencia, con bajos y un piso: 405 metros cuadrados".

L'hotel estava obert del 15 de maig al 15 d'octubre, i els mesos de setembre i octubre eren els més sol·licitats, però els serveis d'aigües termals funcionaven tot l'any. Segons Josep M. Burch, els banys eren utilitzats en un 30% pels mateixos clients del balneari, i l'altre 70% per colomencs o banyistes que s'hostatjaven "en los hoteles de media categoría y sin calificación que hay en esta población distante 1,6 km". Els taxis, de cinc i set places, portaven els banyistes des de la població i els cobraven d'1,50 a 2 ptes. l'anada i la tornada. Els clients del balneari acostumaven a arribar majoritàriament en el tren, que els deixava a l'estació de Sils, a 9 km de Santa Coloma, on els esperava el cotxe de l'establiment. La companyia ferroviària ofería un descompte del 30% al 40% als viatgers que demostraven que anaven o venien del balneari.

Els preus de les habitacions l'any 1931, tot estrenada la Segona República, eren: "De 1ª clase, con cuarto WC, teléfono interior, agua caliente y fría... 20 ptas. De 1ª clase sin cuarto WC, teléfono, agua caliente y fría... 16 ptas. De 2ª clase sin WC, sin teléfono y sólo agua fría... 12 ptas. De 2ª clase interior... 10 ptas."

La pensió alimentària (els tres àpats) costava 16 ptes. per persona i dia en el menjador de primera classe, i 12 ptes. en el menjador de segona classe. Sobre aquests preus es carregava un 10% de propines. Els serveis termals oscil·laven entre les 3 ptes. del bany en banyera de marbre, les 4 ptes. en banyera de porcellana i les 6 ptes. de bany i dutxa complets; la visita del metge costava 10 ptes.

L'any 1934 es va produir la signatura del conveni entre l'Ajuntament i la propietària Mercè Barraquer, vídua de Burch, per construir la carretera que anés des de la població al balneari: la corporació hi aportava 14.000 ptes., que la Diputació demanava com a avançament de l'obra, i el balneari es feia càrrec de pagar les expropiacions (a 2.000 ptes. per vessana) i de les obres d'execució, així com de permetre el pas pel camí dels veïns de l'Esparra. Al mateix temps l'Ajuntament tenia un altre projecte: "atesa la preponderància que va adquirint la nostra Ciutat com a població de veraneig, el construir un camí-passeig, del paratge Sant Salvador al balneari, tot vorejant la muntanya, el que seria un atractiu evidentíssim per a la Ciutat i el propi Balneari". La propietària Mercè Barraquer s'obligava a contribuir amb el pagament de la meitat del cost de la continuació de les obres, sense excedir les 20.000 ptes. Aquest passeig-carretera que es menjava la muntanya i vorejava la riera l'havia començat l'any 1931 l'Ajuntament per donar feina als aturats de Santa Coloma.

Pels volts de 1935, segons els documents històrics del balneari, el personal fix tot l'any constava de quatre persones: xofer (Miquel Peraferrer), jornalier (Isidre Campeny), comptable (Agustí Mitjavila) i empleada (Coloma Viader). Durant la temporada la

L'any 1934 es va signar un conveni entre l'Ajuntament i la propietària per construir la carretera entre la població i el balneari

A començament de 1938 al balneari hi havia una colònia de nenes refugiades, i l'Ajuntament es va fer càrrec de l'establiment

xifra augmentava fins a 27 persones, amb uns sous que oscil·laven entre les 750 ptes. mensuals del cuiner, les 350 d'un cambrer o les 130 dels grums.

En començar la guerra de 1936, la Conselleria de Sanitat de la Generalitat de Catalunya va demanar informació al balneari per poder-ne disposar en cas de necessitat: el 29 de juliol hi havia 78 habitacions, amb un total de 120 llits. El balneari, en aquest inici de la guerra, va continuar funcionant; l'agost de 1936 encara es contestava a clients que demanaven preu d'habitacions, i el desembre de 1936 fins i tot s'anunciava a *La Publicitat*, tot i que en aquestes dades ja hostatjava refugiats de l'Aragó i més tard també d'Euskadi. A començament de 1938 hi havia una colònia de nenes refugiades i l'Ajuntament es va fer càrrec dels banys termals; va posar dos preus: gratuït per a veïns i pobres, i de 5 ptes. per a la resta de la gent. El març del mateix 1938 i fins a l'acabament de la guerra es va instal·lar en el balneari la Clínica Militar núm. 5, que atenia principalment soldats de les Brigades Internacionals, amb una mitjana de 350 estadants al llarg de l'any. Tanmateix, aquests soldats no fruien de les mateixes condicions de vida elitistes dels clients clàssics del balneari. I com a mostra, un dels menús de novembre de 1938: "per esmorzar cafè amb llet, per dinar arròs de bacallà i bacallà amb salsa i per sopar mongetes amb bacallà".

37

Destrosses, decadència i ronya

Si les condicions alimentàries en aquells temps eren de pura subsistència, les higièniques les imitaven, i el maig de 1938 es va detectar una malaltia contagiosa entre les infermeres: l'escabiosi o ronya, producte de la manca de neteja. Curiosament, les infermeres es van rebel·lar i cap d'elles no va voler seguir el tractament curatiu per eliminar la ronya que elles mateixes transmetien a tots els soldats convalescents.

Segons un informe signat per l'arquitecte Joaquim Iglesias, les destrosses ocasionades al balneari durant la guerra van ser de 148.743 ptes. (50.992 a l'edifici i 97.751 de mobiliari). Les instal·lacions tornaren a obrir, precàriament, l'agost de 1939. De les 88 habitacions, només en quedaven 25 en condicions acceptables. El balneari funcionava de la següent manera: el brollador donava 50.000 litres al dia, i la captació de l'aigua es feia amb uns pous o dipòsits rectangulars de dos metres de fondària que deixaven al descobert en el seu fons les esquerdes del granit per on sorgia l'aigua. Les canonades per transportar aquesta aigua calenta estaven recobertes per unes capsas de maçoneria, plenes de serradures per evitar el refredament.

Les funcions terapèutiques de les aigües, segons la publicitat que se'n feia en aquella època, eren: "acció antiàlgica i sedant del sistema nerviós; acció regularitzadora de la circulació; acció acceleradora de la nutrició".

Les destrosses originades durant la guerra van ser abundants, i el balneari va tornar a obrir precàriament l'agost de 1939

Imatge actual de la galeria principal.

Més dades. Des de l'any 1934 l'encarregat del bany era Salvador Pol Tomàs i des de l'any 1919, Coloma Viader. Els preus i serveis que s'oferien eren: bany termal, 4 ptes.; doll a pressió normal, 3 ptes.; dutxa ascendent, 3 ptes.; massatge local, 3 ptes.; dutxa a pressió forta amb motor, 6 ptes.; bany efervescent artificial d'aigua mineral, 6 ptes.; bany i dutxa submarina, 7 ptes.; permís per beure a la font tota la temporada, 15 ptes. Als beneficiaris de la Bossa de Cura d'Aigües se'ls ofería un preu especial de 15 sessions per 60 ptes., fos quin fos el tractament.

L'any 1943 el preu de la sessió completa amb habitació doble preferent era de 60 ptes. Si l'any 1940 hi va haver 132 estadants, l'any 1941 van ser 182, i 251 l'any 1942. Lentament es recuperava la normalitat en el balneari, amb el retorn progressiu de les classes privilegiades. Una estadística del mateix centre aquell 1942 confirma dos fets: la majoria dels malalts, 232, eren de classe acomodada, i només 12 eren de classe pobre. Dels estadants, 219 eren de Barcelona, 13 de Girona i 9 de Lleida.

L'any 1947 el balneari tenia 18 empleats durant la temporada (3 cuiners, 9 cambreres, 3 conserges i 3 persones més), que cobraven mensualment des de les 1.800 ptes. del cuiner principal fins a les 113 del grum.

La clientela habitual del balneari, entrats ja els anys 50, no havia variat gaire de la d'abans de la guerra: tant l'any 1933 com el 1953, més d'un 80% dels clients eren industrials i comerciants, seguits d'un 15% de professionals lliberals, com advocats, procuradors, farmacèutics o metges. La seva procedència, en canvi, va experimentar unes petites variacions, ja que malgrat que els clients eren majoritàriament de Barcelona, els anys 50 es va començar a diversificar amb usuaris procedents de llocs tan llunyans com l'Alger, Tenerife, Zuric, Madrid o Lisboa, barrejats amb ciutadans de València, S'Agaró, Manresa, Sant Hilari, Lleida o Falset.

Entrats els anys 50, la clientela habitual no havia variat gaire de la d'abans de la guerra, però la seva procedència s'havia diversificat

Els anys seixanta van veure una forta davallada dels balnearis, vençuts pel turisme de sol i platja, més massificat i més assequible

El turisme de sol i platja desplaça els balnearis

Els anys seixanta van veure una forta davallada dels balnearis, vençuts pel turisme de sol i platja, més massificat i més assequible. El mateix 1960 Josep Maria Burch, en les observacions a la seva declaració d'impost industrial, no s'estava d'anotar: "El negoci no es rentable. Si se computan como gastos los de conservación y reparación del edificio y el parque no se hace beneficio alguno". Un any aquest, el 1960, en què el balneari només va tenir 199 clients.

A mitjan dècada dels 60 començà un canvi de tendència de la clientela, i arribaren molts francesos que, si bé no van arribar a superar els barcelonins, es convertiren de seguida en el segon grup més important. I una perillosa característica d'uns i altres era exigir, més que demanar, les mateixes habitacions de les quals havien fruit en anys anteriors, ja que la clientela era bastant fixa. Les peripècies que havia de fer la direcció de l'establiment per tenir tothom content eren rocambolesques, amb l'agreuja que, a diferència d'avui dia, se sabia quan arribava el client però no quan marxava amb exactitud.

39

En aquesta imatge s'observen diverses saletes dintre el vestibul.

La fotografia del balneari els anys 60 i 70 era d'una clientela tranquil·la, vegetativa, assídua, malaltissa i anciana. De totes les pletòriques i socialitzants activitats dels anys 20 només quedava el passeig solitari o en petits grups. El teatre, el cinema i els concerts es reduïen a una sala amb televisor. Quedava també una piscina exterior –que molts estadants miraven amb horror i ni se'ls acudia utilitzar– i pau, això sí, molta pau, producte de la mateixa naturalesa i vellesa dels clients.

L'any 1974 va morir Josep Maria Burch i Barraquer sense descendència. L'enginyer havia passat tota la seva vida al balneari, des de la sobtada mort del seu pare a principi dels anys 20. També havia estat alcalde de Santa Coloma els anys 1952 a 1963, mentre el poble s'anava refent de la dura postguerra.

La decadència termal catalana semblava que es personificava en la mort de Burch. L'elitisme, la senyoria i la classe quedaven arraconades davant la massificació, la platja i els bronzejadors. L'establiment va iniciar una ràpida decadència i fins i tot va tancar les seves portes davant la manca de clients i de negoci.

Mirant cap al segle XXI. Les últimes reformes

L'any 1978 la família Campeny va comprar les Termes. Adquiria quelcom més que un negoci, ja que bona part de la família de Domènec Campeny havia treballat al balneari. Era sens dubte una aposta econòmica, bastida també amb una nissaga familiar lligada a l'establiment. Amb aquella compra obtenien somnis, penes i alegries dels seus avantpassats i els projectaven cap al futur.

El frenètic ritme de vida dels anys 80 va portar a la recerca de tranquil·litat i la necessitat de fugir del brogit diari estressant, competitiu i esgotador. Els balnearis han estat un bon refugi i una magnífica solució, fins al punt que aquest renaixement s'ha plasmat en la fundació, l'any 1980, de l'Associació Balneària de Catalunya. Si fins ara les aigües termals servien per curar reumatismes o dispèpsies, ara ajuden, a més a més, a desintoxicar-se i relaxar-se. I han significat el ressorgiment dels antics balnearis.

El Termes Orion s'ha adaptat a aquestes noves necessitats i demandes. L'any 1979 Guillermo Aris reformà una part de l'edifici, inclosa la portalada, i hi afegí amb el mateix estil un nou cos

Si fins ara les aigües termals servien per curar reumatismes o dispèpsies, ara ajuden, a més a més, a desintoxicar-se i relaxar-se. Això ha significat el ressorgiment dels antics balnearis com el Termes Orion

Visió interior de l'elegant piscina termal.

Instal·lacions de balneoteràpia.

L'any 1989, l'arquitecte Josep M. Rovira va modernitzar totalment el complex de balneoteràpia i es va construir l'elegant piscina termal interior; l'any 1994, l'arquitecte Enric Bayona va dissenyar l'actual entrada al balneari, va reformar les habitacions i va ampliar la secció de balneoteràpia

lateral que s'endinsa en el parc. L'any 1989, l'arquitecte Josep M. Rovira va modernitzar totalment el complex de balneoteràpia, i es va construir l'elegant piscina termal interior. Després d'aquestes reformes l'historiador dels balnearis Jesús Àvila no es va estar d'escriure: "Termes Orion és, sens dubte, l'edifici balneari més elegant de Catalunya i comparable als millors establiments de l'Europa central".

Una sèrie de sales amb noms que redescobreixen les herbes autòctones que utilitzaven antigament els colomencs per guarir-se i cuinar (espígol, farigola, romaní, sàlvia, ginebró, malva o ginesta) formen una gran oferta d'espais diversos que s'adeqüen a les sol·licituds de cada client. Cal no oblidar la conservació que s'ha fet d'un petit edifici, l'antic colomar, edificat els anys 20 i situat en el parc, al costat de la piscina exterior, que recorda l'estructura arquitectònica de les esglésies bizantines.

Finalment, a partir de l'any 1994, l'arquitecte Enric Bayona va dissenyar l'actual entrada al balneari, va reformar les habitacions i va ampliar la secció de balneoteràpia fins a convertir les seves instal·lacions en capdavanteres, equiparables a qualsevol altre balneari europeu. Bayona també va projectar un nou edifici en una altra zona del parc, el Lotus Blau, per cobrir les necessitats de restauració de l'establiment i oferir els seus immensos salons per a banquets i convencions. Aquest curiós nom prové d'un nenúfar tropical que requereix unes condicions molt especials per viure i que es troba en aquestes contrades, al voltant del balneari.

El balneari ofereix avui 70 habitacions i 140 places. Els coneixements científics han evolucionat i ara les aigües Termes Orion, catalogades com a bicarbonatades-sòdiques, fluorades, silicatades i radioactives, que brollen sense olor ni sabor a 39°,

42° i 45°, està demostrat que produeixen “una acció sedant, analgèsica, antiespasmòdica, descongestionant i desintoxicant, i per aquests motius estan indicades en la cura de reumatismes, posttraumatismes, insuficiències venoses i arterials, bronquitis, depressions, litiasis, dispèpsies, obesitat, i deshabitació farmacològica”. La cura es realitza a través dels mètodes clàssics de banys, dutxes, dolls, inhalacions, però també amb sauna, cura hidropínica, fangs, massatges...

Quatre són els elements que defineixen el balneari Termes Orion: la gran qualitat curativa de les seves aigües; la tranquil·litat i solitud del seu entorn, amb els seus passeigs i contacte amb la natura; l'elevat grau d'ionització del seu parc, carregat de les anomenades “vitamines de l'aire”, i finalment la professionalitat dels seus responsables i personal.

L'aigua Orion es va arribar a embotellar

Les propietats mineromedicinals de l'aigua del balneari van ser de seguida molt apreciades, i els seus diversos propietaris van pensar ben aviat en el seu embotellament.

Es té constància que ja l'any 1892 l'aigua termal s'embotellava en ampolles de litre, que venia a l'engròs i al detall un dels copropietaris, el farmacèutic Pizà de la plaça del Pi, a Barcelona. L'any 1920, amb els Burch com a propietaris, l'aigua, batejada amb el nom Orion, s'envasava en ampolles de vidre de litre i es venia en caixes de 25 ampolles al preu de 30 ptes. la caixa més 15 ptes. pels envasos. L'any 1929 els Burch van comprar una nova màquina d'embotellar i la mitjana aquell any d'ampolles venudes superà les 1.500.

Van ser uns anys en què es va ampliar el negoci i en què l'aigua es va arribar a vendre en garrafes de 4 litres, en ampolles de litre, de 1/2 litre i d'1/4 de litre. Per tapar-les es feia servir el disc metàl·lic “tap corona” i per a les garrafes, el tap de suro. També es va embotellar aigua amb gas, amb una màquina gasificadora del sistema “de barril”, que utilitzava anhídrid carbònic, produït a la Vall de Sant Daniel, a Girona.

El matrimoni Burch va fer posar anuncis de l'aigua a totes les estacions de ferrocarril de Catalunya i va augmentar les seves vendes fins als 3.959 litres l'any 1923. L'any 1933 es va incrementar la producció a 5.848 litres en ampolles i 2.400 en garrafes de 4 litres. Així va continuar l'expansió de la venda d'aigua, fins a la guerra civil de 1936. Després del lapsus de la guerra es va tornar a envasar l'aigua, però la postguerra va ser dura, i no donava per mantenir aquest negoci, així que el desembre de 1954 va ser l'últim mes que es va embotellar i vendre l'aigua Orion.

L'AIGUA ORION EN BEGUDA

Extracte de l'estudi fisiològic pel Dr. Carulla
Candidat i Recor de la Universitat de Barcelona

«L'aigua limpida, incolora, transparent, insípida, inodora, francament ionitzable, espèrta, si aspirant el purgent, dissoluble amb facilitat, altament de la sang i estimulant de la nutrició, diurètica, sedant del sistema nerviós, antifermentatiu i desinfectant de l'aparell digestiu i de les vies urinàries a l'ensena que tònic-reconstituent.

«Merix especialment l'estabilitat a l'aigua de fluorur sòdic (0,0005 gr. p. l.) la que es tracta d'un compost raríssim en aigua, i que tinguem en compte llurs gran potencialitat química, així com llurs accions antifermentatiu i desinfectant.

«A les propietats anteriorment examinades es deu el que combat les fermentacions anormals del tractat gàstric intestinal sense aquelles fenòmens irritants que habitualment es presenten al usar els antiespèrta intestinals corrents».

Dr. VALENTÍ CARULLA
Setembre de 1915. (Firmat)

Decorada d'ús pública
per el Dr. de l'any de 1908

S'expedeix directament del manantí en caixes de 25 ampolles

Publicitat de l'aigua Orion embotellada.
(Fotografia: Arxiu TO).

Entrevista amb Enric Bayona i Prats, arquitecte del projecte ludicotermal Termes Orion

A partir de l'abril del 2002 Magma, el nou centre termolúdic del balneari Termes Orion, competirà amb Caldea

L'arquitecte Enric Bayona i Prats és el responsable del projecte del nou centre termolúdic que s'està construint dins dels terrenys que ocupa el balneari Termes Orion a Santa Coloma de Farners. Es tracta d'una gran obra, que s'ha volgut emmirallar en els centres similars que funcionen –i amb un gran èxit– a l'Europa central, i que a les nostres contrades només tenen, com a referència més propera, el popular centre andorrà de Caldea. Antoni Massó és l'aparellador d'aquesta obra, que portarà per nom Magma i que es preveu que estigui finalitzada el pròxim mes d'abril de l'any 2002. La seva obertura de segur representarà un gran pas en la projecció i l'impacte que el balneari Termes Orion té a les comarques gironines.

“El projecte Magma no té res a veure amb la construcció d'un habitatge o d'un bloc de pisos. Aquí cal aprofitar els aqüífers”

– *El que s'està construint no és una ampliació del balneari, sinó un centre termolúdic específic, oi?*

Efectivament. Es tracta d'un centre absolutament nou, un centre lúdic termal. És un nou espai ple d'aigua termal, per tant d'una aigua que té unes propietats especials, però no està planificat com una ampliació del balneari en si, sinó com una nova oferta diferenciada, com un centre lúdic. Per tant no tindrà res a veure amb el balneari. Per explicar-ho d'una manera senzilla i popular, és una mena de Caldea posat aquí per gaudir de l'aigua.

– *De quina superfície estem parlant?*

Exactament ara no ho sabria dir, perquè hem anat ampliant diverses vegades el projecte original, però estem parlant de més de 1.000 metres. I, sobretot, estem parlant de 750 metres de làmina d'aigua, i 750 metres és molta aigua!

– *Això s'ha de fer, a més a més, aprofitant els recursos naturals, que deu ser la complicació afegida del projecte, suposo...*

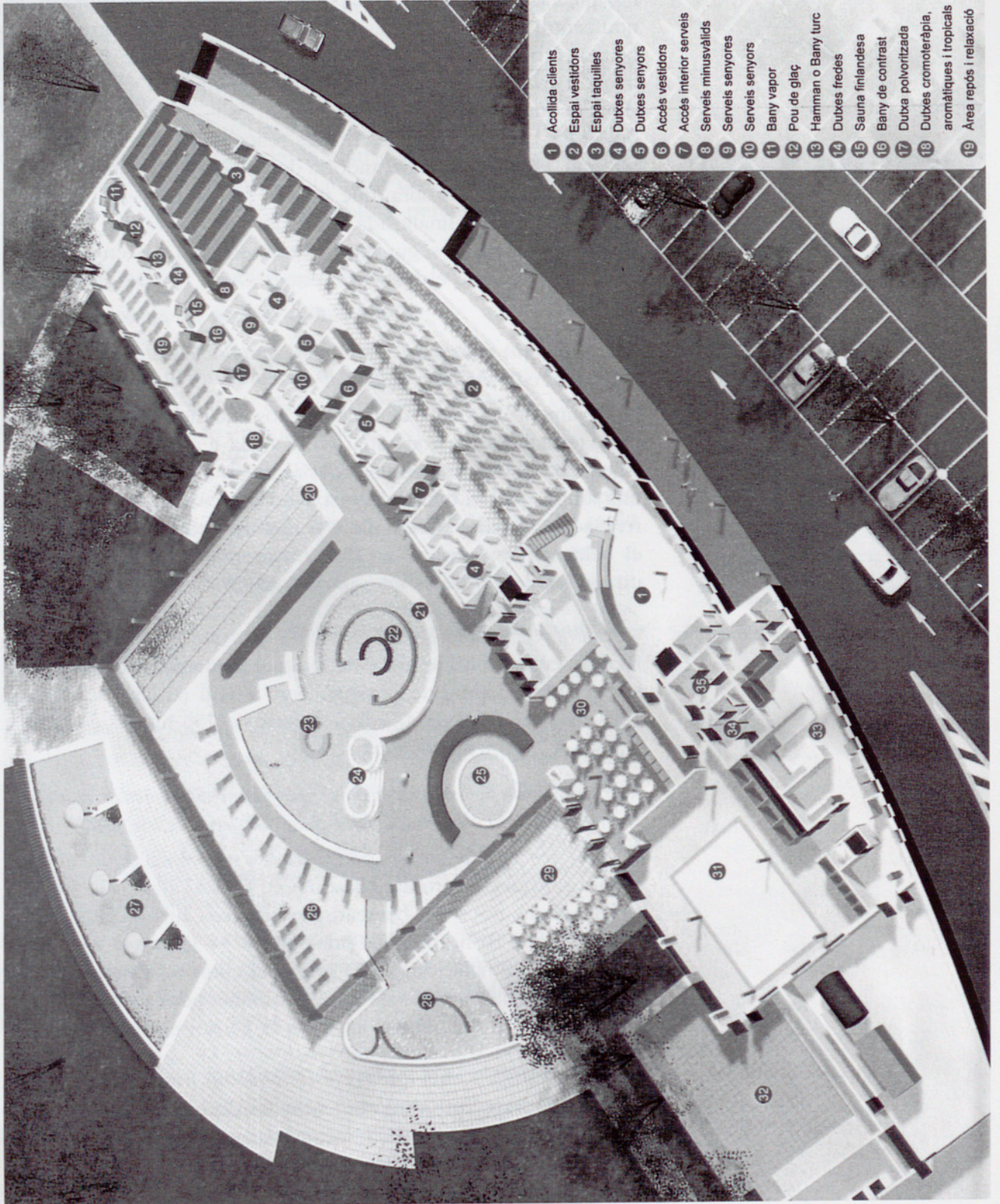
Sí, no té res a veure amb la construcció d'un habitatge o d'un bloc de pisos. Aquí cal aprofitar els aqüífers. Tenim l'aigua calenta, que es treu d'uns pous del balneari i es trasllada fins allà a diverses temperatures. Hi ha piscines principals a 34-36 graus, després hi ha piscines de natació a 26-27 graus. El consum d'aigua és baix, afavorint la utilització de les aigües sobrants per escalfar el terra i per regar els jardins. Així s'optimitza la gestió medioambiental.

– *Quant de temps fa que s'hi està treballant?*

Fa més d'un any que vam començar les obres, però el que és el projecte en si vam començar-lo a treballar fa uns quatre anys. El que passa és que és un tema que, com que hi ha relativament pocs centres lúdics termals a casa nostra, costa molt de definir.

Vista en planta de
les instal·lacions
del Magma.
(Fotografia: Arxiiu
TO).

1	Acollida clients	20	Piscina per natació
2	Espai vestidors	21	Llacuna central
3	Espai taquilles	22	Riu de corrent
4	Dubtes senyores		Hidromassatge
5	Dubtes senyors		Bancs de bombolles
6	Accés visitadors	23	Olla de bombolles
7	Accés interior serveis		Lits de massatge
8	Serveis minusvàlids		Cascada i jocs d'aigües
9	Serveis senyores	24	SPA/Jacuzzi
10	Serveis senyors	25	Espai infantil
11	Bany vapor	26	Àrea repòs i relaxació
12	Pou de glaç	27	Llacuna aigua freda
13	Hamman o Bany turc	28	Llacuna aigua calenta
14	Dubtes fredes	29	Terrassa - Solàrium
15	Sauna finlandesa	30	Cafeteria - Snack
16	Bany de contrast	31	Bufet - Restaurant
17	Dubtes polvoritzada	32	Terrassa - menjador
18	Dubtes cromoteràpia, aromàtiques i tropicals	33	Cuina
19	Àrea repòs i relaxació	34	Serveis senyores
		35	Serveis senyors

“Serà un centre lúdic d'aigua termal, no amb aigua clorada artificial, sinó amb totes les característiques de l'aigua de Termes Orion”

– *Estaríem parlant d'un projecte d'arquitectura termal?*

Bé, en aquest cas no parlariem tant d'arquitectura termal com d'un centre termolúdic, que és ben diferent. A la península n'hi ha molt pocs. El més conegut és el centre Caldea d'Andorra, i per cercar altres referents cal creuar les fronteres, i s'ha d'anar a mirar a Europa, sobretot als països on fa més fred, que com que tenen aquell clima s'aboquen bastant en aquest tipus de centres.

– *Vostè és també l'arquitecte de les últimes reformes que s'han fet al balneari...*

Sí. El balneari tanca regularment dos mesos a l'hivern, que s'aprofiten per anar fent-hi obres de millora i conservació. Fa un any vam fer noves les últimes habitacions, i podem dir que en 10 anys s'han renovat absolutament totes les habitacions del balneari. El problema d'aquest edifici és que es tractava d'una construcció vella. No era antic, era vell. Va estar uns anys abandonat, i això malmet molt els edificis. Tornar a arrencar tot això, posar-lo en plenes condicions, ha estat un esforç considerable. Es van ampliar la secció de banys, les sales de massatges, etc.

– *Entre les particularitats que presenta el balneari pròpiament, el Termes Orion, hi ha la qüestió de la calefacció des del terra...*

Sí. Al principi no negaré que tenia els meus dubtes, però vam considerar que si a sota del balneari hi ha aquesta font natural d'aigua calenta, és un recurs que cal aprofitar al màxim. I aleshores ho proves, i veus que funciona perfectament. Molts ens deien que això no funcionaria pas, que no hi hauria prou aigua, o prou temperatura, i la veritat és que funciona de meravella.

– *Com definiria el nou centre lúdic?*

Serà un centre per anar a gaudir de l'aigua, bàsicament, per relaxar-se i passar-ho bé en tots els sentits. Hi haurà des de natació, amb tots els jocs d'aigua del mercat i alguns altres que puguem imaginar, fins a saunes, massatges, estètica... En fi, tot el que envolta el concepte lúdic de l'aigua, amb la particularitat, en aquest cas, que tota aquesta aigua serà aigua termal. Crec que és molt important remarcar-ho, perquè serà un “centre lúdic d'aigua termal”, no amb aigua clorada artificial, sinó amb totes les característiques i particularitats que té l'aigua de les Termes Orion.

– *En aquest nou centre no hi haurà hostaleria?*

En aquesta primera fase no hi haurà habitacions, per dir-ho d'alguna manera. Això ho hem previst per a una segona etapa d'ampliació si tot va bé, com esperem que vagi. De moment el que sí que hi haurà d'entrada és un restaurant a dins dels banys i un altre per a la gent que pugui venir de fora, de visita, o per a la mateixa gent d'allà que vulgui vestir-se i anar a dinar o a sopar. I estarà tot preparat per a una segona fase en què faríem un hotel, una cosa ben maca i espectacular, com espectacular serà el centre aquest.

– *Quan es preveu que finalitzin les obres?*

A l'abril del 2002. I crec que les acabarem a temps perquè tot està ja molt avançat.

– *L'edifici del nou centre termolúdic manté una mica la línia del balneari?*

No. És completament diferent. Trenca amb tot. L'únic que potser hi manté un punt de contacte és que el disseny és simètric, i recorda una mica l'esperit de balneari tradicional clàssic. Quan ets a dins veus que no és clàssic, però l'estructura, per fora, té columnes, simetries i tot un joc formal i estètic que podríem dir que apunta a formes clàssiques. Hi ha bigues de fustes laminades, tirants, espais molt més grans i molt més espectaculars que abans la tècnica no permetia, i ara que ens ho permet ho aprofitem.

– *L'estrella arquitectònica del nou centre, quina serà?*

L'edifici que estem construint fa uns 105 metres de punta a punta. Estem parlant d'un espai edificat en el qual podrà haver-hi unes mil persones alhora. La descripció del local seria més o menys aquesta: hi ha una façana i un porxo d'entrada; s'entra; hi haurà una recepció, un passadís molt llarg –que portarà directament a l'hotel quan es faci en una segona fase, però el passadís ja hi és–; hi ha restaurant, habilitat per a bufet també; hi ha les cabines i els vestidors, amb tots els serveis corresponents de dutxes, etc.; i ja t'endinses a les piscines. La que seria la central, la més gran, no és ben bé una piscina, sinó que és una llacuna central o *jacuzzi* gegant, d'una capacitat de cap a 230 metres quadrats d'aigua. Hi ha els salts corresponents d'aigua, un riu, uns bancs habilitats per a massatges amb bombolles d'aire i aigua, un brollador d'on surt l'aigua a pressió des de terra per prendre-la dret, dolls d'aigua per prendre determinats tipus de massatges lumbaris o de genolls, etc., i una gran torre amb cascades d'aigua, de diferents intensitats. Després hi ha dos *jacuzzis*, que sobre el plànol semblen petits però que són dels grans que hi ha fabricats en el mercat, i a part de tot això hi ha una piscina de natació, de 25 metres, i una de més petita, de poca fondària, habilitada per a la mainada; una piscina interior i exterior d'aigua calenta, en la qual també hi ha bancs de massatges i diversos jocs d'aigua, i una altra totalment exterior, també amb cascades i diversos jocs d'aigua. Hi ha, com a peculiaritat, unes zones de "saunes *light*", perquè pugui anar-hi tothom, amb dutxes, *vaporarium*, aigües de peus, pous de glaç... Són saunes de 50 graus on pot entrar tothom sense control. A dalt hi haurà les saunes controlades, de 90 graus, i els serveis més propis de balnearis com massatges, estètica, etc. L'edifici està envoltat d'una gran zona verda enjardinada.

Estat actual de les obres, amb la llacuna central en primer terme. (Fotografia: FXB).

Ja ets

d'UNIDIVERSITAT?

De cinema...

Amb la targeta d'Unidiversitat als Albèniz

ENTRADA
de dilluns a divendres
per als Socis Unidiversitat

→ 500 PTA

ENTRADA
dissabtes, sessions golfes
per als Socis Unidiversitat

→ 500 PTA

De copes...

Els dijous a la nit al local Platea

ENTRADA
+ consumició
per als Socis Unidiversitat

→ 800 PTA

De compres...

la botiga

Llibres
Material de papereria
Ordinadors...

A preus molt temptadors!

D'avantatges...

Idiomes

Gimnassos

Botigues

Assegurances

Carnets de conduir

Perruqueries

Esports d'aventura

... i encara molts més!

T'ho perdràs?

UNIDIVERSITAT

La targeta més temptadora.
Demaneu-la a qualsevol oficina de "la Caixa".

caixa

JOVE

– *Quin és l'estat actual de les obres?*

L'estructura està feta, està coberta, s'està enrajolant; s'estan preparant les dues piscines més grans, formigonades i amb el terra posat. Està tot bastant avançat. A l'abril crec que estarà tot a punt.

– *I quin és el nom del projecte termolúdic?*

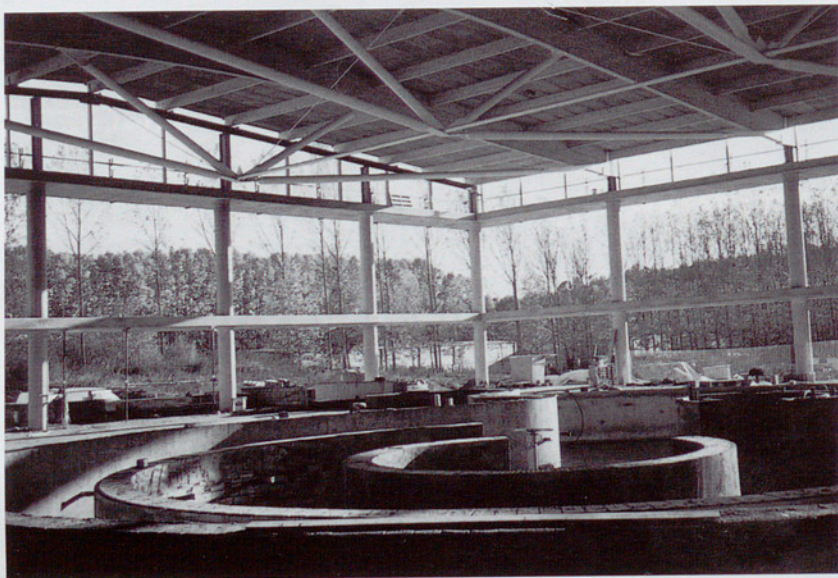
Se'n dirà Magma. A baix de l'edifici, que està tot foradat, i a tot el soterrani, que és molt gran, es pretén crear un museu, un museu entre cometes, per ensenyar a la mainada com funcionen les piscines, els filtres, etc. Com que hi ha espai, es vol fer un recorregut molt didàctic.

– *Una altra de les característiques del nou Magma serà l'espai exterior, no?*

Sí. Sobre el plànol es pot veure que l'edifici està totalment envoltat d'una gran zona enjardinada, i fins i tot podríem dir que l'aigua surt a fora de l'edifici per convidar a gaudir també del paratge que l'envolta. L'aigua es porta soterrada des del balneari, a uns 150 metres.

– *Quins materials es fan servir?*

La façana serà recoberta de pedra. Estem discutint ara de quin tipus ha de ser aquesta pedra. Jo vull posar-hi pissarra, d'aquesta rovellada, però tot just estem acabant de decidir aquest punt. Hi ha una part que va amb fusta i després tota la part de dalt és de xapa metàl·lica, color d'acer inoxidable. També instal·larem un terra radiant a tot arreu, que sigui de fàcil neteja, cosa que és molt important en aquest tipus d'instal·lacions. Cal triar uns terres que no rellisquin, i aquí hi ha sempre una mica de problemes, perquè els que no rellisquen gens són difícils de netejar, i els que són fàcils de netejar rellisquen. Però està força acotat tot. Hi ha com tres nivells, amb rampes suaus.

“L'edifici que estem construint fa uns 105 metres de punta a punta, i està totalment envoltat d'una gran zona enjardinada. L'aigua es porta soterrada des del balneari, a uns 150 metres”

Des de l'interior s'observarà un gran parc natural exterior. (Fotografia: FXB).

– *Quina serà la forma que tindrà el Magma per fora?*

La forma és quadrada. Hi ha unes bigues de 34 metres de fusta laminada que aniran subjectades amb tirants metàl·lics, molt espectaculars. Sobretot ha estat complicat el seu desplaçament fins al balneari, ja que s'ha fet amb grans camions per carretera i no ha estat fàcil.

– *Un projecte realment engrescador.*

Sí, realment el projecte és engrescador perquè és molt creatiu, i sobretot en aquest cas, en què el propietari et deixa fer i hi participa molt: és un home molt interessant, que viu plenament l'evolució del balneari, tot i que sempre hi ha discussions i punts de vista diferents. El que sí que puc dir és que el projecte inicial, el primer de tots, té poc a veure amb aquest final. Ho hem anat modificant molt tot sobre la marxa. Podríem dir que són projectes cosins germans, però aquesta és precisament una de les gràcies de treballar en aquest tipus d'històries. Primer ja és difícil que el propietari defineixi bé el que vol, i després arriben els viatges, per veure 10 o 15 centres com aquest que hi ha a Europa, per tal d'anar agafant idees i anar fent. Perquè, a més a més, els centres termolúdics que hi ha a Europa tots són diferents. A Europa és importantíssim el restaurant; aquí sembla que no ho és tant. Per què? Perquè allà fa fred i hi ha molts mesos que només hi ha allò. Aquí el clima permet sortir a fora molts mesos l'any. Realment és un altre concepte.

– *Quin és el país europeu capdavanter en matèria de centres termolúdics?*

Alemanya. A Alemanya hi ha molts centres termolúdics; i també a Suïssa, i alguns a França. A l'est també n'hi ha força. Però Alemanya s'emporta la palma, perquè té uns centres on poden cabre, tranquil·lament, 5.000 persones. I n'hi ha de nous nous. També hi ha el mític Baden-Baden, que per a mi és el millor de tots. Tot és marbre, és molt espectacular i el més gran.

– *Així que aquest Magma vindrà a ser com una mena de Caldea posat aquí.*

Més o menys, sí. Al principi de pensar en aquest projecte, en vistes de l'èxit que va tenir Caldea, vam dir: podem fer una mena de Caldea aquí, però molt més petit. Però la veritat és que et vas engrescant i al final, si mesures superfícies d'aigua, i de tot, tampoc és tan més petit com d'entrada semblava que havia de ser. Això és una mica com comprar-se un cotxe: primer mires el model bàsic, i després veus que per una mica més pots obtenir moltes més prestacions, t'engresques i al final acabes comprant un cotxe molt més important que el que havies previst de bon principi.

“Al soterrani es pretén crear un museu, entre cometes, per ensenyar a la mainada com funcionen les piscines, els filtres...”

Balneari Vichy Catalán, de Caldes de Malavella

50

Caldes de Malavella és una tranquil·la vila de la comarca de la Selva, de pocs milers d'habitants, ben comunicada per carretera i per tren i a poca distància de l'aeroport Girona-Costa Brava. Històricament, per tant, ha estat lloc de pas i ha rebut la influència de diverses cultures. Tant en èpoques prehistòriques com en temps dels romans, la seva riquesa en aigües termals va condicionar l'assentament de la població. S'han trobat vestigis de la presència de l'home a l'entorn del puig de les Ànimes –a l'indret de l'actual Caldes de Malavella– des del paleolític superior, un període en què l'home estava especialitzat en la cacera. La situació del puig, enlairat sobre la plana de la Selva, amb aigua abundant, el feia idoni per establir-hi un assentament humà. Així, per les restes arqueològiques que s'hi ha trobat, sabem que la presència humana s'hi mantingué en èpoques posteriors –el neolític, l'edat dels metalls, la civilització ibèrica–, abans de l'arribada dels romans, al segle II aC.

Les civilitzacions grega i romana van desenvolupar una sofisticada cultura d'aprofitament de l'aigua i, especialment, la d'origen termal. Els romans van saber valorar ben aviat les extraordinàries qualitats de les aigües termals que fluïen del puig de les Ànimes i hi van establir, ja al segle II aC, una colònia que denominaren *Aquae Calidae*. La seva situació prop de la Via Augusta, on hi havia la mansió o parada de posta, va afavorir el seu desenvolupament posterior. Allà els romans van construir dues termes per

Els romans van saber valorar ben aviat les extraordinàries qualitats de les aigües termals que fluïen del puig de les Ànimes i hi van establir, ja al segle II aC, una colònia que denominaren *Aquae Calidae*

L'any 1880, el doctor Furest, impressionat per les aigües termals del puig de les Ànimes, n'adquirí la finca amb la intenció de crear-hi un establiment balneari

aprofitar les aigües, l'una al peu del puig i l'altra al turó de Sant Grau, separades per un centenar de metres.

La circulació de l'aigua era molt senzilla si la comparem amb la complicada canalització de les termes romanes artificials. Com que ja sortia a una temperatura superior a la que s'utilitzava per al bany, l'aigua es canalitzava directament cap a la piscina gran i allà es deixava refredar. Per a les piscines petites es refredava prèviament a les dependències superiors.

Durant l'últim quart del segle XIX es van començar a fer les primeres excavacions arqueològiques a la vila de Caldes, fruit de l'interès que despertava en aquella època l'excursionisme científic, que arreu d'Europa fomentava la creació de societats i associacions. Aquestes societats, prou nombroses a Catalunya, se sentien atretes per l'observació de la natura i la recuperació dels orígens, l'empremta dels quals es trobava en les restes arqueològiques.

El descobriment de materials d'època prehistòrica a Caldes de Malavella es va fer casualment l'any 1876, com descriu el metge de Girona Francesc Viñas i Serra: "con el interés de explotar un manantial de aguas termales, el dueño del terreno, don Juan Balari, practicó en la cima del Puig una zanja de 12 metros de largo por 2 de profundidad; y al dar los primeros golpes de azadón excitó la curiosidad el encuentro de algunas monedas celtas y romanas hasta el número de 40... Mezclados confusamente entre la arcilla han podido recogerse cerca de 20 piezas dentarias fósiles y muchos fragmentos de huesos pertenecientes a distintos animales, y entre estos precisos restos más de 25 fragmentos de sílex afectando las formas tan conocidas de la época paleolítica".

L'arribada del jove doctor Furest

És envoltat d'aquest ambient que el doctor Modest Furest va arribar a Caldes de Malavella, i va quedar impressionat per les aigües termals que brollaven del petit turó conegut com el puig de les Ànimes, a les quals el saber popular atribuïa propietats curatives. Aquestes aigües es trobaven en una propietat anomenada La Pradera, enclavada a l'esmentat turonet, que havia estat comprada l'any 1866 a l'Estat i a la parròquia de Caldes de Malavella per Joan Balari i Anglada. Amb la intenció d'aprofitar les surgències termals de la propietat, Joan Balari va fer aflorar les aigües i va encarregar a Frederic Soler i Catarineu, mestre d'obres i veí de Barcelona, uns plànols per a la construcció d'un edifici balneari en aquells terrenys.

El jove doctor Furest va adquirir la propietat de La Pradera l'any 1880. Després de la mort de Joan Balari, el gener de 1881, la seva vídua, Carme Vidal Iglésies, va vendre al doctor Furest una altra propietat, el Puig Amasadó, que juntament amb la primera propietat abans esmentada formaven una única finca. Furest estava

decidit a emprendre la creació d'un establiment balneari, aprofitant els corrents de l'higienisme i la hidroteràpia imperants a Europa i la tradició de Caldes com a centre termal.

El seu interès per les aigües del puig de les Ànimes i les seves propietats curatives va despertar-li la necessitat de conèixer-les en profunditat, per a la qual cosa va confiar el seu estudi químic, geològic i clínic a eminents científics.

Així, Frederic Trèmols i Borrell, catedràtic de la Facultat de Farmàcia de Barcelona, va portar a terme les anàlisis que van determinar els components i les aplicacions terapèutiques de les aigües. En la memòria signada el juny de 1881 es destacava que eren "unes aigües hipertermals, amb una temperatura de surgència entre 58 °C i 60 °C, alcalinocarbonatades, apropiades per a les inflamacions cròniques i per a les seves aplicacions en alteracions de l'aparell digestiu", i es remarcava la seva idoneïtat per a l'embotellament.

L'enginyer de mines i geòleg Lluís Marià Vidal va estudiar la composició i l'estructura del sòl i el subsòl del puig de les Ànimes, i va arribar a establir-ne un paral·lelisme amb les aigües de la regió francesa d'Alvèrnia.

També el doctor Joan Giné i Partagàs, catedràtic de clínica quirúrgica de la Facultat de Medicina de Barcelona, les recomanava en els tractaments d'afeccions del derma i de l'epidermis, per estimular la gana, per afavorir la circulació sanguínia i per a les malalties d'índole crònica, en especial les uterines i les hepàtiques.

Per Reial Ordre de 5 de març de 1883, l'aigua del puig de les Ànimes de Caldes de Malavella va ser declarada d'utilitat pública. Sobre la base dels estudis científics presentats, que indicaven clarament els beneficis de la seva aplicació, es va consignar l'ús intern que se'n podia fer mitjançant el seu envasament.

Al maig d'aquell mateix any Furest va començar a bastir els fonaments de la seva futura empresa en presentar la memòria econòmica del projecte de construcció d'un balneari, on explicava la mena d'establiment que es proposava aixecar sobre els terrenys que havia adquirit tres anys abans: "unas termas dignas de competir con sus análogas de otros países, donde encuentren los enfermos curación de sus males, y las personas sanas ese conjunto de comodidades y de bienestar que hace de dichos grandes centros, puntos de medicación y de recreo a la vez".

Un home emprenedor

Modest Furest i Roca va néixer a Sant Pol de Mar, el 20 de febrer de 1852 en el si d'una família de vocació marinera. El 1873 es va llicenciar en medicina i cirurgia per la Universitat de Barcelona, i amb el títol a la mà es va traslladar a Girona per exercir la professió. La Girona de final del segle XIX tenia una població que no arribava a divuit mil habitants, i en la qual els metges constituïen

El 1883 les aigües van ser declarades d'utilitat pública, i aquell mateix any Furest va començar a bastir els fonaments de la futura empresa

Vista frontal de l'antiga entrada.
(Fotografia: Arxiu BVC).

La primera explotació comercial al puig de les Ànimes va ser un edifici habilitat per a l'envasament de l'aigua termal que sorgia dels brolladors

un petit nucli de professionals que no solament havien d'oferir els seus coneixements per lluitar contra les malalties, sinó que en molts casos es convertien també en consellers de la família.

L'anhel del jove metge per millorar la salut i el benestar dels seus pacients, combinat amb una curiositat innata, el va portar a sortir del cercle acadèmic i a interessar-se pels estudis teòrics dels nous corrents imperants en la medicina europea de l'època: l'homeopatia, l'higienisme i la hidroteràpia. L'homeopatia va ser fundada per l'alemany Hahnemann (1755-1843) i pretenia ser un sistema mèdic general. El tractament homeopàtic es basa en dos principis: el "*Similia similibus curantur*" i les dosis mínimes, és a dir, que les malalties es curen en ser destruïdes per altres d'anàlogues i a partir d'estímuls molt suaus.

El doctor Furest va optar fermament per seguir la filosofia vitalista de l'homeopatia, es va convertir en metge homeòpata i va començar a aplicar aquest tipus de tractament als seus malalts, de tal manera que al cap de poc temps ja era conegut com "el metge dels anissos". El 1880 va publicar a Girona el seu primer escrit entorn d'aquest corrent mèdic, *Lecciones sobre la Homeopatía y su lenguaje*.

Furest era una persona activa, emprenedora, tenaç; un home de ciència, patriota i profundament religiós. Per tal d'atendre més pacients, programava al llarg de la setmana tot un seguit de visites als pobles del voltant, als quals s'accedia en tartana o bé en tren.

Sembla que en una d'aquestes visites setmanals fora de la capital va arribar a la població de Caldes de Malavella, una petita i tranquil·la vila que gairebé no arribava als 2.000 habitants i que estava ben comunicada per carretera amb Llagostera i Sant Feliu de Guíxols i per tren amb Barcelona i Girona.

L'arribada de Furest a Caldes de Malavella va representar un canvi en la seva trajectòria professional. Aviat va reconèixer les qualitats terapèutiques de l'aigua mineromedicinal que brollava del puig de les Ànimes, i després d'adquirir-ne la propietat, el 5 de març de 1883 va aconseguir el seu reconeixement com a aigua d'utilitat pública per part del govern espanyol, la qual cosa va facilitar la seva comercialització amb el nom d'Agua del Puig de las Ánimas.

Des d'aquell moment, la tasca del doctor Furest per difondre les aigües no va tenir aturador. Home d'idees avançades al seu temps i de grans projectes, no sempre entesos pels seus coetanis, va voler portar i donar a conèixer fora de les nostres fronteres les aigües mineromedicinales, segur com estava que les seves qualitats assolirien un merescut reconeixement allà on es presentessin. I així va ser: l'any 1884 se li concediren guardons i diplomes a Niça i Nàpols, i l'any 1889 a París.

La primera explotació comercial al puig de les Ànimes va ser un edifici habilitat per a l'envasament de l'aigua termal que sorgia dels brolladors. El 22 de desembre de 1889 va tenir lloc a Caldes de Malavella la inauguració pública d'aquesta instal·lació. Quan va aconseguir el registre de la marca per Reial Ordre del ministre de Foment d'1 de maig de 1890, Furest va sol·licitar al ministeri de Governació el canvi de denominació de la font i de les aigües pel nom de Vichy Catalán, autorització que li va ser concedida el 15 de juliol de 1891.

Com a conseqüència de l'obra realitzada pel doctor Furest a Caldes de Malavella, l'Ajuntament de la vila –“en prueba de los desvelos, sacrificios y atenciones que por su parte le ha merecido

Furest va sol·licitar al ministeri de Governació el canvi de denominació de la font i de les aigües pel nom de Vichy Catalán, autorització que li va ser concedida el 15 de juliol de 1891

La gran façana principal, d'un bell estil àrab.

esta població”– el va nomenar fill adoptiu el 1895. Aquest reconeixement va ser un punt i seguit abans de la culminació del projecte de l'explotació de les aigües amb l'aixecament del Gran Balneari Vichy Catalán, la primera secció del qual es va inaugurar al juny de 1898.

Amb l'arribada del nou segle XX Furest va constituir, juntament amb un grup de socis capitalistes que havien fet la seva fortuna a Amèrica, la societat anònima Vichy Catalán, que a partir d'aleshores es va encarregar de gestionar el balneari i les aigües del Vichy Catalán. Aquest canvi va significar per al doctor Furest l'alleujament de les seves responsabilitats envers el balneari i la possibilitat de dedicar-se a nous projectes. Va morir a Calella de Mar el 24 de març de 1939, a l'edat de 87 anys.

El Vichy Catalán i les exposicions de final del segle XIX

Les exposicions i els certàmens més prestigiosos, tant en l'àmbit nacional com en l'internacional, es van convertir en el punt de mira del doctor Furest durant aquells anys de final del segle XIX i principi del segle XX, atesa la seva intenció de donar a conèixer a tothom les propietats de les seves aigües. Entre d'altres guardons, va obtenir la medalla d'or en l'Exposició Universal de Barcelona de 1888, la medalla honorífica en l'Exposició Universal de París de 1889, el diploma especial en l'Exposició de Badalona el 1892 i la medalla de bronze en l'Exposició Internacional de Medicina i Higiene de Roma el 1894.

L'any 1889 va incloure tres esdeveniments en la història de Vichy Catalán: s'inicià amb el viatge a Palestina del doctor Furest, continuà amb la difusió de les aigües en l'Exposició Universal de París i va culminar amb la inauguració de les instal·lacions de l'envasament a Caldes. La planta d'envasament es va aixecar sobre el puig de les Ànimes i era un edifici de planta baixa i pis. A la planta baixa es trobava el brollador principal de les aigües, amb una temperatura de surgència de 60°C i un cabal de 183 litres per minut, i s'hi realitzaven les tasques d'envasament. El primer pis estava destinat a habitacions per a la família Furest.

A principi del segle XIX van començar a aparèixer anuncis de medicaments als diaris. Les aigües mineromedicinals, per les seves propietats terapèutiques, formaven part d'aquesta publicitat, que normalment comptava amb el suport de prestigiosos facultatius. La seva venda es realitzava en farmàcies, drogueries i dipòsits d'aigües minerals. Molts d'aquests anuncis anaven dirigits al cos mèdic i destacaven les propietats terapèutiques del producte. L'any 1890 el Govern de la República Argentina va autoritzar la producció de Vichy Catalán a Buenos Aires. La difusió de l'aigua de Caldes havia aconseguit, doncs, traspasar fronteres fins arribar als països d'ultramar. A l'abril de 1891 la Junta Superior Facultativa de Sanidad Militar va acordar la incorporació de les

L'any 1889 es va inaugurar la planta d'envasament, un edifici de planta baixa i pis aixecat sobre el puig

aigües del Vichy Catalán al catàleg de les aigües mineromedicinales que es podien subministrar als hospitals militars. D'altra banda la inserció de notícies a la premsa va continuar durant aquells anys, fent notar cada vegada més les excel·lents qualitats de l'establiment balneari.

La lenta construcció del balneari

L'esmentada declaració d'utilitat pública de l'aigua del puig de les Ànimes (Reial Ordre de 5 de març de 1883) va anar acompanyada del plànol del terreny que es considerava necessari per a la construcció d'un establiment balneari, signat a Mataró el 20 de maig de 1882 per Emilio Cabañas. En el plànol figuraven un total de 26 propietats adjacents al puig que s'havien d'adquirir per tal de portar a terme el projecte.

La memòria econòmica presentada pel doctor Furest el maig de 1883 constituí el punt de partida de la construcció del Gran Hotel Balneari Vichy Catalán que avui dia coneixem. D'una banda hi apareixia la idea d'enlairar l'edifici respecte del sòl, per tal d'evitar la humitat i conservar el terra eixut. També s'hi apuntava la conveniència de construir una galeria de banda a banda perquè els hostes no es quedessin tancats a les seves habitacions els dies de pluja. I un altre aspecte important és que volia donar forma de creu al perímetre, per tal que, en cas d'augmentar el nombre d'usuaris, es pogués ampliar l'edifici perllongant els braços laterals de l'establiment, sense provocar així cap tipus de molèstia als que hi residien. Si bé la memòria incloïa dades i xifres referents al cost del projecte, i els números apuntaven a la consecució d'indubtables beneficis, el cert és que ningú en aquella època, llevat del mateix doctor Furest i la seva família, no va voler embarcar-se en l'aventura, i el projecte de l'establiment balneari no es va poder començar a materialitzar fins uns anys després.

L'1 de maig de 1890 es va aprovar per Reial Ordre del ministre de Foment el registre de la marca Vichy Catalán, i un any més tard el ministre de Governació va aprovar per Reial Ordre de 15 de juliol el canvi de nom d'Agua del Puig de les Ànimes per la denominació Vichy Catalán.

Amb data de 1891 es va publicar a Girona l'obra *Aguas minero-medicinales del Vichy Catalán que brotan del Puig de les Ànimes de Caldes de Malavella. Gerona*. La monografia consta de dues parts: la primera reproduïx diferents fragments dels estudis químics, clínics i geològics que havien portat a terme prestigioses personalitats com els doctors Frederic Trèmols i Joan Giné i l'enginyer de mines Lluís Marià Vidal; l'altra presenta nombrosos certificats de metges de tot Catalunya sobre els efectes positius del Vichy Catalán.

Un cop es van dur a terme els tràmits legals per a la comercialització de l'aigua, la idea de la construcció d'un establiment balne-

En el plànol, de 1882, del terreny necessari per a la construcció del balneari hi figuraven 26 propietats adjacents al puig. Ningú no va voler aventurar-s'hi, i el projecte no es va materialitzar fins uns anys més tard

El capital inicial per començar les obres va sortir de Furest y Cia., societat en comandita que van constituir l'11 de febrer de 1890 el mateix doctor Furest i la seva esposa, Mercè Tapis

ari va començar a prendre cos. El capital inicial per començar les obres va sortir de Furest y Cia., societat en comandita que van constituir l'11 de febrer de 1890 el mateix doctor Furest i la seva esposa, Mercè Tapis.

L'any 1891, un article de *La Vanguardia* dedicat als balnearis catalans confirmava que es trobava en construcció un establiment balneari a Caldes de Malavella, el propietari del qual era Modest Furest.

El començament de les obres del balneari va ser molt més lent del que en un principi s'imaginava, i el matrimoni es va dedicar a l'exploració i a la difusió de les aigües minerals del Vichy Catalán. Les visites que rebien i l'expectació despertada van anar constantment en augment, i l'any 1897 el nombre de persones que visitaven durant la temporada d'estiu el Vichy Catalán ja era molt considerable. Durant aquells anys la premsa local va anar reflectint en articles els avenços en la construcció de l'edifici.

També a través de la revista *El Vichy Catalán* (que l'any 1898 tenia una tirada de 10.000 exemplars i era bimestral) el doctor Furest anava relatant les diferents fases i el dia a dia de la construcció. Així, el juliol de 1897 publicava: "Aumenta en esta villa diariamente la concurrencia de enfermos de hígado, bazo, estómago y reuma crónico, de tal modo que, a pesar de la magnitud del edificio del Vichy Catalán en construcción, con probabilidades de ser abierto al público dentro de dos años, auguramos será luego insuficiente para albergar tanto cliente como la fama de esta agua atraerá aquí forzosamente. Hemos escuchado mil elogios de

Vista d'un pati interior.
(Fotografia: Arxiu BVC).

las excelentes cualidades higiénicas y arquitectónicas que presentará nuestro establecimiento, cuyo perímetro se destaca ya un metro sobre los cimientos. La fachada, de ochenticuatro metros de longitud, será de bello estilo árabe i ofrecerá al viajero un magnífico golpe de vista”.

Justament a la portada del número corresponent a abril i maig de 1898 apareix per primera vegada un dibuix del balneari Vichy Catalán en construcció; i en aquells dies també el *Diario de Gerona* parlava de la imminent inauguració: “Las obras del balneario Vichy Catalán hallanse ya muy adelantadas. El pasado día 8 de abril tuvimos ocasión de visitarlas y quedamos agradablemente sorprendidos al ver que el hermoso cuerpo central del edificio, cuya superficie ocupa más de veinte mil palmos cuadrados, se halla tan adelantado que este año tendrá lugar la inauguración oficial del mismo. Construido dicho cuerpo en condiciones tales que los preceptos de la higiene están rigurosamente cumplidos, las demás circunstancias del mismo dejan fuera de toda duda, pues el futuro establecimiento será indiscutiblemente de primer orden. En la actualidad, según pudimos comprender, con sujeción al proyecto de un entendido ingeniero mecánico, se están construyendo en esta capital todos los aparatos, para chorros y demás aplicaciones hidroterápicas. También parece que está ya construyéndose el mobiliario. Las aguas del Vichy Catalán gozan ya hoy de fama universal, pues se expenden en todos los mercados del mundo y a la perseverancia loable de los dueños de las mismas deberá la provincia poderse enorgullecer con la posesión de un establecimiento que no tendrá par por sus condiciones similares en la misma” (*Diario de Gerona*, 10 d’abril de 1898).

La inauguració oficial de la primera secció del balneari Vichy Catalán va ser preparada minuciosament per la societat Furest y Cia., que van convidar-hi tant la premsa com personalitats destacades de l’època. Com era aquell primer balneari que obria portes el 12 de juny de 1898? La resposta la trobem a la crònica social de l’acte, publicada al *Diario de Gerona*, i que dóna algunes pistes sobre la magnitud de la construcció, per l’època: “Siguiendo el ramal de carretera que está terminándose, cuya longitud tendrá poco más de 100 metros, y que conduce desde la de 3er orden de Caldes a Llagostera al establecimiento, se da acceso a este por el pabellón central del edificio que lo constituye un cuerpo avanzado, sostenido por ocho salidas y esbeltas columnas y de cuyos lados parte una soberbia galería cubierta de 84 metros de longitud, ostentando en grandes recipientes magníficas plantas de adorno... Se entra luego en un espacioso vestíbulo en cuyo fondo hay una grandiosa puerta de cristales ricamente labrados que da entrada a la galería interior, de cuyas condiciones, tratándose de un establecimiento de esta clase, darán ideas sus dimensiones: tiene 88 metros de longitud, por cuatro de ancho y cuatro y medio de altura, como toda la planta baja del edificio. Tienen salida a la espresada galería interior todas las habitaciones de prime-

La inauguració de la primera secció del balneari va tenir lloc el 12 de juny de 1898. Era una construcció d’una gran magnitud per l’època

Detall d'una torre de la façana principal.
(Fotografia: FXB).

La direcció de les obres del balneari en el tombant del segle XIX anava a càrrec del mestre d'obres Francesc Salvat i Juncosa; la coberta de la capella es va inaugurar al novembre de 1899, i la primera secció del primer pis, un mes més tard

ra que a la vez reciben luz por la galería exterior y son aquellas de una capacidad sin precedentes, esa es la verdad, en establecimiento de esta índole. Cubierto el suelo de rico mosaico, de la casa Bausems de Barcelona, colocado sobre un hormigón de un espesor que garantiza contra toda humedad, ostentan un mobiliario confortable y hasta lujoso, salido de los acreditados talleres de Don Juan Bta. Jovet de esta ciudad. Del lado opuesto de la galería hay en el extremo sur un buen salón de tertulia con un magnífico piano, varias habitaciones de segunda clase que en realidad nada o bien poco se distinguen de las de primera, la grandiosa cocina, lo que ha de ser definitivamente el café, habilitado actualmente para comedor y un salón-café. En la parte posterior de lo descrito hay el pabellón dedicado a hidroterapia. Gracias a una excelente distribución, los pacientes se hallarán a igual distancia de la sala de aparatos que de los cuartos de baño. Estos no dejan nada que desear: cómodos, espaciosos, con luz zenital, tienen aparatos para duchas de dos sistemas. La sala de aparatos propiamente es realmente notabilísima, espaciosa cuanto pueda necesitarse, iluminada también por luz zenital, contiene en materia de aparatos hidroterápicos cuantos pueda exigir la medicina práctica para la aplicación de todos los métodos curativos, siendo tan notable como curioso el sistema mediante el cual, el operador o encargado de aplicar el agua puede verificarlo a la temperatura precisa ordenada por el médico”.

L'empresa familiar Vichy Catalán es transforma en societat anònima

El 19 de novembre de 1898 es va firmar davant el notari de Girona Emili Sagnier l'escriptura de dissolució de la societat comanditària Furest y Cia., propietària de les aigües, l'establiment i els terrenys del Vichy Catalán, de manera que Modest Furest va passar a ser-ne l'únic propietari.

La direcció de les obres del balneari en el tombant del segle XIX anava a càrrec del mestre d'obres Francesc Salvat i Juncosa; la coberta de la capella es va inaugurar al novembre de 1899, i la primera secció del primer pis, un mes més tard.

L'any 1898 va significar per a Espanya la pèrdua de les darreres colònies d'Amèrica i el conseqüent retorn de molts emigrants que havien anat a les Amèriques a fer fortuna. Molts n'havien fet, i un cop arribats de nou al país van buscar negocis en els quals invertir els seus capitals. Bonaventura Blay, Josep Ferrer, Josep Serradell i Josep Vias havien estat gerents d'importants firmes comercials a Cuba, i al seu retorn van mostrar-se interessats a embarcar-se en el projecte del balneari Vichy Catalán, així que tots quatre, juntament amb el doctor Furest, van constituir la societat anònima Vichy Catalán, i van aportar el capital necessari per donar l'impuls definitiu al gran establiment balneari projectat per Furest.

La societat es va fundar a Barcelona el 16 de juny de 1900, i va establir la seva raó social a la ciutat comtal, a la Rambla de les Flors núm. 18. L'objecte de l'empresa era "la explotación y venta de las aguas mineromedicinales de Caldas de Malavella denominadas Vichy Catalán, declaradas de utilidad pública por Real Orden de 5 de marzo de 1883, tanto en forma de bebidas, baños, duchas, inhalaciones y pulverizaciones, como en cualquiera otras formas de explotación de que aquellas aguas sean susceptibles a cual efecto podrá ejercer la Sociedad todos los actos jurídicos y de comercio e industria como servicios de Hotel, café, fabricación de botellas y cuantos directa o indirectamente se relacionen o sirvan para la explotación y venta indicada".

El capital inicial de la societat era de 450.000 ptes. Una de les primeres tasques que van emprendre va ser l'ampliació del balneari que havia posat en funcionament el doctor Furest. Les obres van ser portades a terme sota la direcció de l'arquitecte Gaietà Buïgas i del contractista Josep Perelló.

Gaietà Buïgas, un arquitecte singular

Gaietà Buïgas i Monravà va néixer a Barcelona el 1851 en el si d'una família acomodada. El 1873 va començar els estudis d'arquitectura, que va haver d'interrompre a causa dels esdeveniments polítics de l'època. Es va allistar a l'exèrcit carlí i hi va romandre fins al 1875; va arribar a assolir-hi el grau de coronel d'enginyers. A l'agost de 1875 va tornar a Barcelona i va ingressar a l'Escola d'Arquitectura, on va acabar la carrera l'any 1878. Arquitecte municipal de moltes localitats catalanes, va ser conegut popularment per la realització del monument a Colom per a l'Exposició Universal de 1888. Entre les seves obres figuren l'església del Sagrat Cor de Jesús a Manacor (1881), el mercat de Sitges (1889), la Casa Comella de Vic (1895), l'ampliació del balneari Vichy Catalán (1900-1901) i el Banc Popular d'Uruguai a Montevideo (1905). Va morir el 7 de novembre de 1919.

Per engrandir el balneari, Buïgas va haver de reformar algunes de les dependències ja existents, com la secció d'hidroteràpia, i va enderrocar la capella, la cuina i altres estances amb la condició d'aprofitar-ne els materials útils. Va construir el menjador de taula rodona, el restaurant de primera i de segona classe, la cuina i annexos, el magatzem de dipòsit i cotxeres, safareigs i galliner. A la vegada es van haver d'adquirir mobles i estris per al parament de les dependències. També es va tenir molta cura en la planificació dels jardins del balneari, treball encarregat a Gras, jardiner de la casa reial.

Però l'any 1901 encara no s'havia acabat l'ala dels dormitoris, tal com estava estipulat en els terminis que figuraven en el contracte entre l'arquitecte, el contractista i la societat. Per aquest motiu es va iniciar un conflicte que va finalitzar amb el cessament de l'ar-

Per engrandir el balneari, Buïgas va haver de reformar algunes de les dependències ja existents, com la secció d'hidroteràpia, i va enderrocar la capella, la cuina i altres estances

També es va tenir molta cura en la planificació dels jardins del balneari, treball encarregat a Gras, jardiner de la casa reial

El menjador ofereix una imatge clàssica de l'època. (Fotografia: Arxiu BVC).

La capella, una gran nau d'uns 10 metres d'alçada, amb finestral de vidres de colors, va ser construïda per Frederic Purgalla Grau i beneïda el 1904

quitecte i del mestre d'obres, el novembre de 1901. Aleshores es va nomenar Manuel Almeda per continuar les obres del balneari. Manuel Almeda i Esteva (Girona 1848-1938) va ser arquitecte municipal de Girona de 1876 a 1890, va ser nomenat arquitecte diocesà el 1876 i arquitecte provincial el 1882. Entre les seves obres gironines destaquen el projecte del popular pont de les Peixateries (construït per la companyia Eiffel el 1876), l'església del Sagrat Cor (1887) i la urbanització de la plaça Marquès de Camps (1889).

L'acabament de les obres fins al primer pis del balneari Vichy Catalán es va celebrar amb una gran festa que va tenir lloc el 8 de gener de 1902.

La construcció del balneari no va frenar l'activitat de l'embotellament. L'any 1900 Modest Furest havia obtingut la patent d'invenció per a vint anys dels envasos de l'aigua del Vichy Catalán, per tal d'evitar frau. La propaganda va tenir un paper fonamental en la comercialització.

Les obres d'acabament del balneari continuaren: l'any 1904 es va comprar un altar i es va obtenir l'autorització de l'església per poder celebrar misses a la capella, construïda per Frederic Purgalla Grau, de Barcelona, el qual es va encarregar també de les obres interiors del balneari. La capella, una gran nau d'uns deu metres d'alçada, amb finestral de vidres de colors, va ser beneïda el 7 de setembre de 1904. Hi destacava un gran altar de fusta tallada i daurada amb una Puríssima, obra de l'escultor Rafel

Atché (1854-1923), autor de l'escultura de Colom de la Rambla de Barcelona (1886).

Es pot dir que les obres d'ampliació del Gran Hotel Balneari Vichy Catalán van acabar el 1904.

L'any següent es va plantejar construir una nova planta d'embotellament al peu del puig que fos més propera a les fonts, perquè l'antiga instal·lació era deficient i calia modernitzar la maquinària. El 1907 el nou edifici de l'embotellament ja estava quasi acabat i només hi mancava la maquinària. Al desembre es van fer les primeres proves i es va introduir el nou envàs de mig litre.

L'any 1909, seguint un projecte de l'arquitecte gironí Isidre Bosch, es van arreglar les façanes del balneari, es van arrebossar i s'hi posaren persianes. Isidre Bosch i Bataller (Girona, 1875-1960) va ser l'autor, entre d'altres obres, de l'ampliació del monestir de Sant Daniel (1905), la casa del doctor Furest al carrer del Nord (al costat de la funerària Poch), el cinema Gran Via de Girona (1910) o l'Ateneu (cinema Modern, 1923).

Durant tots aquells anys van ser constants les reformes que es van dur a terme al balneari, com l'arranjament del sostre de la part més antiga. Però un dels reptes va ser l'arribada de la llum. La instal·lació de la llum elèctrica va tenir lloc el 1915 i va comportar la substitució de totes les làmpades i els aparells. L'enllumenat elèctric va permetre introduir nous elements que potenciessin l'estada i l'esbarjo als balnearis.

La consolidació i expansió dels anys 20

La dècada dels anys 20 va representar per a la societat anònima Vichy Catalán la seva consolidació i expansió. La marxa ascendent del balneari va anar paral·lela a una millora en la planta d'embotellament i a un augment en les vendes d'aigua mineral. Les adquisicions de nou material, cada cop més sofisticat, s'ajustaven als nous temps, d'acord amb la idea fixa del doctor Furest d'oferir als clients l'aigua Vichy Catalán amb les mateixes característiques i qualitats de la seva surgència.

La societat no només va invertir en tecnologia (com la màquina rentadora automàtica amb capacitat per a 20.000 ampolles, coneguda entre els treballadors com "la Josefina"), sinó que també va tenir un interès especial a consolidar les seves propietats a Caldes de Malavella. Entre 1925 i 1926 es va acordar procedir a l'agrupació de totes les finques que formaven les propietats de la societat a Caldes, que eren un total de 24. S'havien esborrat els traços irregulars d'aquells horts i camps i s'havien arranjat parcs i jardins; els terrenys pantanosos s'havien eixugat i havien servit de fonament per a noves edificacions: el balneari i la planta d'embotellament, que de manera ordenada i integradora havien passat a formar part del paisatge habitual de Caldes de Malavella.

L'any 1909, seguint un projecte de l'arquitecte gironí Isidre Bosch, es van arreglar les façanes del balneari, es van arrebossar i s'hi posaren persianes

Entre 1925 i 1926 es va acordar procedir a l'agrupació de totes les finques que formaven les propietats de la societat a Caldes, que eren un total de 24

A partir de 1934 la concurrència al balneari va començar a davallar, i el 1936, l'empresa, confiscada i col·lectivitzada, va passar a ser dirigida pel Comitè Obrer de Control

Els anys 20 van ser una de les èpoques d'or del balneari Vichy Catalán. Les reunions socials, els balls al gran saló i els concerts van ajudar a revestir el balneari d'un *glamour* especial que atreia cada dia més famílies barcelonines aristòcrates i benestants. A l'Exposició Internacional de Barcelona de 1929, que va ser el colofó de la dècada, Vichy Catalán va ser guardonat amb el Gran Premi del Jurat Internacional.

El decenni següent va estar marcat per una clara vocació de continuïtat i millora dels serveis, productes i instal·lacions que oferia la marca Vichy Catalán. La venda de l'aigua creixia, i se n'incrementava la producció. L'ampolla de Vichy Catalán també es va adequar als continus canvis i avenços tecnològics de l'època: L'envàs es va estilitzar, i es va canviar el tradicional tap de suro per un nou tap metàl·lic de corona. Les reformes d'adequació i millora tampoc no van faltar a les instal·lacions del balneari. Entre 1932 i 1933 es van instal·lar els telèfons i els banys a les habitacions.

El parèntesi de la guerra

A partir de 1934, però, la concurrència al balneari va començar a davallar, a causa del malestar social que cada dia era més evident i que va desembocar en la Guerra Civil. El 14 d'agost de 1936 es va signar a Barcelona l'acta de confiscació de Vichy Catalán i de les seves propietats situades a Caldes de Malavella. L'empresa va ser col·lectivitzada i va passar a ser dirigida pel Comitè Obrer de Control. A final de 1936 es va inaugurar la Clínica Militar núm. 2 de Girona en els locals del balneari, que va funcionar com a hospital militar durant tota la guerra.

Al setembre de 1939, acabada la Guerra Civil, els accionistes de la societat van recuperar-ne el control i van reprendre l'activitat industrial. La planta d'embotellament es va posar a punt per atendre un mercat que no tenia res a veure amb el dels anys 30. La penúria econòmica de la postguerra, als anys 40, va significar un dels períodes més crítics també per a Vichy Catalán, però l'empresa va saber readaptar-se als nous temps i va tirar endavant malgrat les dificultats econòmiques. Els anys 1945 i 1946 van continuar augmentant les vendes d'aigua, i això va permetre afrontar noves inversions i obres de millora. La Segona Guerra Mundial va portar durant algun temps refugiats internacionals a Caldes de Malavella, fet que va desestabilitzar una mica les temporades estivals habituals del balneari.

Durant la dècada dels 50, igual com ho havien fet durant part de la dècada anterior, els serveis del balneari van ser arrendats a diverses persones que es van encarregar del seu funcionament.

Entre els anys 1952 i 1954 van tenir lloc algunes obres de rehabilitació importants a les teulades, els terrats i les galeries, la cuina, els banys i el saló cafè, entre d'altres.

Entre els anys 1952 i 1954 van tenir lloc algunes obres de rehabilitació importants a les teulades, els terrats i les galeries, la cuina, els banys i el saló cafè, entre d'altres, i el 1959 s'inaugurà un nou i modern tren d'embotellament

El *boom* turístic va arribar també al balneari, que va saber vendre una bona oferta termal fora de les nostres fronteres, amb un paquet d'activitats i visites per als turistes que decidissin passar les seves vacances d'estiu al Vichy Catalán. El 1959 s'inaugurà un nou i modern tren d'embotellament. Les millores tant en la maquinària com en les instal·lacions eren contínues, i sempre tenien la mateixa premissa: calia adaptar-se als nous temps.

Els anys 60 i el final del franquisme

Els anys 60 van representar en general a Espanya una etapa de prosperitat econòmica. Vichy Catalán va emprendre en aquesta dècada el camí cap a l'automatització de la seva planta, gran motor econòmic de la marca.

*Amb la modernització del balneari es va construir una nova entrada.
(Fotografia: Arxiu BVC).*

Aspecte actual de la piscina interior.
(Fotografia: Arxiu BVC).

Totes aquestes innovacions van fer que Vichy Catalán es convertís en empresa capdavantera en la producció d'aigua embotellada, i els 12 milions d'ampolles de l'any 1960 s'elevaren a 43 milions el 1970. D'altra banda el balneari acaparava cada cop més l'atenció dels turistes internacionals. Tot bufava a favor, i el grup continuà imparabile la seva expansió, introduint-se en nous mercats, cuidant la marca, fent publicitat...

Es renova la imatge de marca

L'any 1984, per tal de reforçar el prestigi i la qualitat que sempre havien envoltat el terme Vichy Catalán, es va procedir a renovar-ne la imatge de marca amb l'ajuda de la televisió. L'efecte comercial va sortir bé i continuà la línia d'expansió. A principi dels anys 80 també es van iniciar treballs d'actualització de les instal·lacions i els serveis del balneari, per mantenir-se al capdavant de l'oferta balneària contemporània. Lluny de les cures del passat, avui molts visitants l'únic que volen és desestressar-se i gaudir de l'aigua i la tranquil·litat. L'aposta és la millora de la qualitat de vida, i la salut (mental i física) continua essent un dels tresors més preuats.

Així, sense deixar de banda el confort i el benestar d'un molt bon hotel, el balneari ofereix actualment al visitant uns complets serveis d'hidroteràpia amb l'aigua dels brolladors naturals per tal que els clients puguin gaudir d'un relaxant bany termal, fer banys a pressió, aplicacions de parafang i rebre tot tipus de dutxes tonificants i massatges. Les inhalacions, una mica de gimnàstica, un bany a la piscina o uns minuts a la sauna (tipus finlandesa i termal de vapor) són alguns dels serveis i tractaments complementaris que ofereix el balneari, i tot això en un entorn de gran bellesa, natura i tranquil·litat.

A més de ser un centre hotelier amb serveis termals, el balneari s'ha mantingut atent i connectat amb la societat, i ha continuat desenvolupant tota mena d'actes socials i culturals: ha acollit convencions i reunions d'empreses, ha esdevingut un centre d'art amb exposicions d'artistes diversos i ha estat també la seu d'importants trobades científiques i d'investigació, com per exemple la que va tenir lloc l'any 1988 amb motiu de la celebració del Congrés Llatí d'Hidrologia Mèdica, o l'any 1990 amb les Jornades Tècniques Manuals de Lesions Esportives i Funcionals.

I no només ha estat receptacle d'activitats sinó també promotor d'algunes iniciatives a través del patrocini, com el de l'exposició *Caldes de Malavella, Manantial de Catalunya*, organitzada per l'Ajuntament de Caldes i inaugurada a la vila el 1987, que també es va poder veure el febrer de 1988 a l'Hivernacle del parc de la Ciutadella de Barcelona. A més, Vichy Catalán va estar present el 1992 als Jocs Olímpics de Barcelona i a l'Exposició Universal de Sevilla.

A més de ser un centre hotelier amb serveis termals, el balneari s'ha mantingut atent i connectat amb la societat, i ha continuat desenvolupant tota mena d'actes socials i culturals

Balneari Prats, de Caldes de Malavella

66

Just al centre de la població de Caldes de Malavella, a la comarca de la Selva, entre l'església parroquial i les termes romanes del turó de Sant Grau, s'aixeca l'elegant edifici modernista del balneari Prats.

En total ocupa una superfície de 7.000 metres quadrats i disposa d'un agradable parc format per jardins i arbredes, una piscina, pàrquing i una font termal que convida a tastar la seva aigua.

L'establiment, de gran prestigi i tradició a la vila de Caldes de Malavella, és regit des de fa més de 40 anys per la família Quintana, i el 1994 va complir el seu primer segle d'història.

El balneari Prats es nodreix de l'aigua termal del brollador de la Mina, el qual es troba a només 150 metres de distància de l'establiment, al puig de les Molerres. Aquesta aigua, com les altres de Caldes de Malavella (Vichy Catalán, Imperial o San Narciso), és hipertermal. Brolla a 60 °C, però perd un grau en el camí cap al balneari.

Les aigües de Caldes de Malavella tenen una mineralització força alta, 3.044 mg/l de residu sòlid a 110 °C, són bicarbonatades-sòdiques i resulten especialment indicades per a tractaments de l'aparell digestiu, l'aparell respiratori, el reumatisme, el sistema circulatori, els ronyons i les vies urinàries.

"La clientela d'aquest balneari", comenta Rafael Quintana, "és molt fidel a la casa i, a més dels tractaments hidrològics, cerquen la pau i el descans que ofereixen les nostres instal·lacions, que

L'elegant edifici modernista del balneari Prats ocupa 7.000 m², i disposa de parc, piscina i font termal

anem reformant i millorant contínuament per oferir cada dia un millor i més acurat servei a tots nivells”.

A més de les teràpies, que són el principal atractiu per a molts clients, el balneari Prats ofereix uns reconfortants passeigs pel parc que envolta l'edifici, mentre s'escolta com canten els ocells o la remor de l'aigua de la font que alimenta la piscina exterior, o el místic repic de les campanes de l'església romànica de Sant Esteve, el campanar quadrangular de la qual es retalla sobre les copes dels arbres, fet que converteix el parc en una mena de claustre on la natura i l'art es complementen.

Porta monumental d'accés al balneari.
(Fotografia: Arxiu BP).

L'any 1994 el doctor Xavier Sàbat, com a director mèdic del balneari Prats, explicava les diferents tècniques hidroterapèutiques que es duen a terme a la secció d'hidrologia de l'establiment: "Els tractaments que tradicionalment es fan al balneari Prats són essencialment vuit: inhalacions, bany de bombolles, dutxa escocesa, massatge sota l'aigua pel sistema Vittel, bany-massatge subaquàtic pel sistema Trautwein i, a més a més, el massatge corporal, la sauna finlandesa i el parafang i parafina. Aquests darrers són dos sistemes per donar escalfor seca a totes les parts afectades de reumatisme i són especialment indicats per a les artrosi".

El departament d'hidrologia del balneari també disposa d'una secció dedicada a la bellesa i a l'estètica corporals, dotada de les més modernes instal·lacions de raigs ultraviolats, infraroigs, massatges i cosmètica.

La major part dels clients que freqüenten actualment l'establiment són barcelonins (80%), però també n'hi ha d'estrangers (15%, sobretot alemanys i francesos) i de la resta de l'Estat espanyol (5%). La solemnitat de l'edifici és el primer impacte visual que es rep quan s'arriba al balneari Prats, amb l'espectacular porta monumental d'accés, que ens evoca nostàlgicament el seu origen.

Visió interior del menjador principal.
(Fotografia: Arxiu BP).

Construït entre 1890 i 1900, el primer edifici, d'estil neoclàssic, estava articulat en un sobri cos principal amb porxo a la planta baixa i dues plantes que acollien els diferents serveis, comuns, amb algunes habitacions.

La seva configuració actual és el resultat de les reformes fetes l'any 1912 per l'arquitecte Eusebi Bona. Les zones modernes annexes, on hi ha les àrees d'hidrologia, i la piscina exterior són els resultats dels projectes signats pels arquitectes Masramon i Duixans i realitzats entre 1967 i 1968. L'establiment va començar amb 25 habitacions i avui dia és un confortable hotel de tres estrelles amb 80 habitacions.

El balneari Prats inclou uns elegants salons a la planta baixa, on es conserva l'ambient modernista de l'època fundacional. Allà els hostes s'obliden del rellotge i assaboreixen sense presses les pàgines d'un bon llibre, o bé es distreuen amb animades tertúlies.

A partir d'aquest centre termal es pot descobrir molt bé la històrica i monumental vila de Caldes de Malavella i visitar des de les interessants termes romanes de Sant Grau, prop de la deu Bullidors, al carrer de les Termes Romanes, fins a l'església parroquial de Sant Esteve, famosa per la seva capçalera de triple absis romànic (segle XII), decorat amb arcuacions del més pur estil llombard, passant per tot l'ampli repertori de cases modernistes que embelleixen el nucli urbà i evoquen la tradició residencial de Caldes, que coincideix amb l'antiga esplendor de les aigües termals. Entre aquestes cases destaquen la Villa Catalina, d'estil noucentista amb influència italianitzant, que inclou una monumental escalinata de dos trams per accedir a la planta noble; la casa Quintana, dotada de tribuna angular hexagonal acabada en una petita cúpula de ceràmica vidriada de color verd; la torre dels Cavalls, adornada amb uns motius que li proporcionen un aire neogòtic de gran efecte estètic; can Matheu, a l'avinguda del Doctor Furest, una casa de façana asimètrica que presenta diverses obertures ogivals d'estil neogòtic; o la torre dels Ocells, molt

**Construït entre 1890 i 1900,
el primer edifici, d'estil
neoclàssic, estava articulat
en un sobri cos principal
amb porxo a la planta baixa i
dues plantes que acollien els
diferents serveis, comuns,
amb algunes habitacions**

Imatge actual de l'accés a l'edifici.

La configuració actual del balneari és el resultat de les reformes fetes l'any 1912 per l'arquitecte Eusebi Bona

a prop de l'anterior, amb un pòrtic format per arcs de mig punt sostinguts per una columnata dòrica que ajuda a donar a la galeria un marcat caràcter italianitzant. Aquest singular edifici, construït el 1949, és considerat l'última realització arquitectònica de Catalunya originada per la cultura de les aigües mineromedicinales. A la part posterior de les termes romanes del turó de Sant Grau s'aixeca la famosa Casa Rosa, una edificació modernista que acull avui el Casal dels Avis de Caldes de Malavella. Al costat d'aquest edifici brollen dues deus d'aigua termal: Bullidors i San Narciso. I ben a prop d'aquí es troba també un edifici d'interès arquitectònic: can Manegat, popularment conegut com la torre dels Alemanys, on les filigranes neomudèjars traslladen el visitant a un ambient exòtic.

PORTES METÀL·LIQUES

Avda. Font de la Pólvora, 3 i 5 - Tel. (972) 20 82 88 - Fax (972) 22 36 17 - 17004 GIRONA

Els balnearis desapareguts

Actualment només hi ha tres establiments termals a les nostres comarques. Però la tradició termal gironina és molt gran, i durant alguns anys van ser nombrosos els balnearis i establiments termals que van funcionar en aquestes contrades. Els següents són els que ja han desaparegut, però que en el seu dia van acollir també banys termals.

Balneari Senillers, a Lles (Cerdanya)

A Lles, un petit municipi al nord de la comarca de la Cerdanya, es troben l'antic balneari de Senillers, ja conegut l'any 1030 com a Sanillers, i els banys de Caldes de Músser, que s'alimentaven de les aigües termals que brollen a les vores del riu Arànsers, aigües bicarbonatades-sulfatades sòdiques i sulfuroses, de mineralització molt dèbil.

L'antic balneari de Senillers, a 1.055 metres sobre el nivell del mar, va ser construït a final del segle XIX, i la seva història recull la particularitat d'haver allotjat, segons els seus propietaris, Agatha Christie, Ernest Hemingway o el poeta Joan Maragall. Aixecat pels volts de 1875, els banys van deixar de funcionar els anys 70. Des del balneari de Senillers, per un camí de terra a 1.130 metres d'alçada, tot just al marge dret del riu Arànsers, es troben les ruïnes dels banys de Caldes de Músser, de les quals encara avui dia brollen, en una zona fangosa, les aigües calentes.

L'antic balneari de Senillers va ser construït a final del segle XIX, i la seva història recull la particularitat d'haver allotjat, segons els seus propietaris, Agatha Christie, Ernest Hemingway o el poeta Joan Maragall

L'edifici hoteler del balneari Montagut tenia forma de ferradura oberta cap a la carretera, amb 4 plantes i 200 habitacions, i va ser construït seguint els cànons de l'arquitectura vuitcentista

A l'hotel actual encara es poden trobar detalls que ens transporten als antics banys de la Mercè, com l'estructura d'arcs i voltes que allotjava la cambra de banys

Balneari Montagut, de Ribes de Freser

El 1705 aparegueren les primeres referències de banyistes que gaudien de les aigües mineromedicinales de Ribes. El 1720 s'hi construï un hostel de banys que va donar pas, el 1869, al primer edifici hoteler pròpiament dit, situat al costat esquerre de la carretera de Barcelona a Puigcerdà; aquest edifici va ser objecte més endavant de diverses reformes, en una de les quals (1914-1918) es va remodelar l'interior amb l'aire modernista imperant a l'època.

L'edifici hoteler, regentat des de l'any 1725 per la família Montagut, tenia forma de ferradura oberta cap a la carretera, amb 4 plantes i 200 habitacions, i va ser construït seguint els cànons de l'arquitectura vuitcentista. El complex tenia també una petita capella annexa a l'hotel, erigida l'any 1914 i dedicada a la Verge del Remei.

A l'altre costat de riu, tot travessant un pont, es podia accedir a l'edifici de banys, bastit el 1878, que ofería tots els serveis hidroterapèutics del balneari i al costat del qual hi havia un gran jardí amb instal·lacions esportives i passeigs. El balneari fins i tot disposava d'un baixador de ferrocarril propi (antiga estació d'Aigua de Ribes).

L'establiment, que era de pas obligat per als viatgers que es dirigien cap a Puigcerdà per la collada de Tosses, va funcionar regularment fins a la Guerra Civil, en què l'hotel Montagut va ser convertit en hospital de guerra i les instal·lacions de banys van ser utilitzades com a refugi i magatzem de municions. Un cop acabada la guerra es van fer esclatar totes les municions que hi quedaven, la qual cosa va provocar l'enfonsament de les instal·lacions hidroterapèutiques, que no es van tornar a reconstruir mai més.

Actualment l'hotel Montagut només funciona com a establiment hoteler a l'estiu, mentre que al costat de les ruïnes de l'antic edifici de banys s'alça la planta envasadora Aigua de Ribes.

L'aigua sorgeix de dos brolladors anomenats Montagut i Fontaga. El segon, actualment explotat per l'empresa envasadora, surt a una temperatura de 20 °C i un aforament de 6,25 l/s d'una aigua de naturalesa bicarbonatada càlcica i magnèsica, de mineralització mitjana. Aquesta aigua, declarada d'utilitat pública el 1928, està indicada per al tractament de les afeccions de l'aparell digestiu i circulatori i de les vies urinàries.

Banys de la Mercè, de Capmany

La descoberta, registrada el 1854, de tres fonts sulfuroses va ser l'origen, l'any 1887, de la construcció del primer establiment termal de la Mercè, propietat del duc d'Almera Alata. Aquest centre formava part d'un ambiciós projecte per bastir un gran balneari, però que mai no es va arribar a fer realitat. L'edificació constava de tres cossos alineats al costat de la carretera N-II que va a França, amb dues o tres plantes segons els sectors. Els serveis

hidroterapèutics estaven situats a la planta baixa i incloïen 13 piles de bany on es realitzaven els diferents tractaments.

El 1939, tot just acabada la Guerra Civil, el balneari va deixar de funcionar com a tal i va ser ampliat i reformat per donar lloc a l'hotel actual. Encara, però, es poden trobar detalls en l'edificació que ens transporten a l'època en què funcionava com a balneari, com l'estructura d'arcs i voltes que allotjava la galeria de banys, o una petita cambra de bany (actualment d'ús particular) que es forneix d'aigua termal. A l'exterior, la petita arbreda de plàtans que voreja el torrent del Llobregat és només una petita reminiscència del parc que va existir envoltant el balneari.

Balneari de Vilajuïga

El petit establiment d'aigües mineromedicinals de Vilajuïga, situat al centre de la població altempordanesa, va començar la seva activitat a principi de segle, concretament l'any 1906, en què Ramon Margineda i Duran el va fundar. El balneari va ser regentat per Margineda fins a l'any de la seva mort, el 1928.

Al començament hi convivien l'activitat balnearia amb l'envasament d'aigua, però amb el pas dels anys es va acabar limitant a l'embotellament i comercialització de l'aigua, que perdura actualment a càrrec d'una petita empresa de caràcter familiar, Aigua de Vilajuïga.

Per la seva composició i qualitat, l'aigua de Vilajuïga va adquirir molt de renom com a aigua medicinal, i s'utilitzava en molts casos per tractar diverses afeccions (litiasi, diàtesis úriques, afeccions catarrals diverses, esgotament, etc.).

Declarada d'utilitat pública el 31 de gener de 1929, l'aigua sorgeix d'un pou situat a 30 metres de profunditat que actualment es troba tapat, segons les mesures de seguretat que exigeix la llei.

Diversos estudis han calculat l'aforament del pou aproximadament de 2,83 l/s d'aigua freda, classificada com a bicarbonatada-sòdica, litínica i carbogasosa, d'alta mineralització.

Balneari Amer Palatín

La facilitat d'accés a Amer Palatín mitjançant el carrilet Girona-Olot, amb baixador al mateix establiment, juntament amb el prestigi que va obtenir l'activitat balnearia a principi de segle, van fer que Amer Palatín esdevingués un important centre d'estiueig per a la gent de la contrada durant la primera meitat del segle, encara que no va arribar a adquirir mai la importància d'altres centres termals catalans, molt més prestigiosos.

El balneari explotava l'aigua del brollador conegut amb el nom de Font Picant Colomer, de naturalesa bicarbonatada càlcica, magnèsica i potàssica, i que emergeix freda, a una temperatura de 16°C.

El petit establiment d'aigües mineromedicinals de Vilajuïga va començar la seva activitat a principi de segle. Per la seva composició i qualitat, l'aigua de Vilajuïga va adquirir molt de renom

La facilitat d'accés a Amer Palatín, amb baixador al mateix establiment, va fer que esdevingués un important centre d'estiueig durant la primera meitat del segle

Les dues plantes de l'edifici van ser insuficients per encabir-hi diversos serveis hidroterapèutics que es van situar al soterrani. Aquests serveis s'aplicaven per al tractament de malalties relacionades amb afeccions gàstriques, hepàtiques, cardíagues i renals. El balneari oferia a més allotjament i una extensa oferta lúdica als visitants. També va comercialitzar l'aigua envasada com a "aigua de taula antiàcida i tònica", segons els prospectes de l'època. Amb la davallada dels balnearis al nostre país va arribar també la decadència d'aquest petit establiment, que va tancar les seves portes a mitjan dels anys 50.

Balneari de la Font Picant, de Sant Hilari Sacalm

Al costat de la riera d'Osor, a uns quatre quilòmetres i mig de Sant Hilari Sacalm, seguint la carretera cap a Osor, es troba l'antic balneari de la Font Picant.

Les propietats beneficioses de les aigües d'aquest indret eren ja conegudes i documentades a principi del segle XVIII, molt abans que s'hi bastís el primer edifici balneari, a final del segle passat. Segons diu la llegenda, un bou que patia irritació als ronyons va començar a beure cada dia una mica d'aigua que rajava d'una roca, indret que avui s'identifica amb el brollador de la Font Picant; a mesura que passava el temps, els seus amos van observar com l'animal millorava, fins que la irritació va desaparèixer, i ho van atribuir als efectes curatius de l'aigua.

El fet es va difondre, i el doctor Gravalosa, en aquella època el metge del poble, va començar a experimentar amb aquesta aigua, tot aplicant-la als seus pacients, i va observar que n'obtenien els mateixos efectes beneficiosos que s'havien produït en l'animal.

La primera anàlisi de l'aigua de la font Picant la va portar a terme el 1779 el doctor Balsells. L'èxit de la seva ingesta en el guariment de malalties, com els mals de pedra i altres del sistema urinari, en van fer augmentar el prestigi amb el pas del temps, de manera que fins i tot Ferran VII, seguint el consell dels metges de la Reial Cambra, es feia portar l'aigua de la Font Picant a la seva cort.

Sant Hilari tenia aleshores el primer títol de vila estiuenca que es va concedir al Principat.

El primer establiment balneari que s'hi va aixecar va ser l'anomenat hotel Martín, motiu del seu fundador, Martín Pagès, i les seves aigües van ser declarades d'utilitat pública el 1879. L'edifici, de formes molt angulars, constava d'un sol cos de 5 plantes i disposava de 100 habitacions.

Durant els seus anys d'història, el balneari va sofrir moltes remodelacions, com la de 1895, en què es van construir l'estany, l'anomenat passeig dels Enamorats i l'ermita neogòtica de Santa Maria de Monsolís. El 1927 va ser construïda la Font Picant, segons el projecte de J.M. Pericàs, amb una peculiar estructura arquitectònica. Com a exemple de la cura pels detalls, destaca en

L'èxit de la ingesta de l'aigua de la font Picant en el guariment de malalties en van fer augmentar el prestigi amb el pas del temps, de manera que fins i tot Ferran VII, seguint el consell dels metges de la Reial Cambra, se'n feia portar a la cort

algunes parets l'entramat de cavitats on es podien deixar els gots després de beure.

El poc cabal de les fonts només permetia la ingesta de l'aigua, que es recomanava que es fes al peu mateix del brollador per aconseguir els millors resultats. Segons es llegeix en documents d'època, era indicada per al tractament del mal de pedra, gota, anèmia, diabetis, etc.

L'aigua també es comercialitzava embotellada en farmàcies i droguereries. Per les seves característiques i qualitats havia estat premiada tant nacional com internacionalment: a l'Exposició de París de 1879, a la Balneològica de Frankfurt de 1881, i també a Amsterdam, Niça i Buenos Aires, entre d'altres indrets. També havia obtingut el diploma al mèrit del Congrés de Metges celebrat a Barcelona el 1913, i el gran premi, diploma i medalla d'or al Congrés d'Hidrologia Mèdica organitzat a Madrid el mateix any.

L'època daurada del balneari va ser a principi de segle, en què era freqüentat per personalitats influents de la societat catalana, com el president de la Generalitat, Lluís Companys, que el 1934 va acudir-hi per visitar el president de la República, Manuel Azaña, estadant habitual de la població, com també ho van ser Francesc Macià i Ventura Gassol; també en foren hostes Santiago Russinyol i el seu amic el pintor Ramon Casas.

Durant la Guerra Civil l'establiment va tancar, i com molts altres a Catalunya va ser reconvertit en hospital de sang. Un cop finalitzada la guerra, el seu funcionament no es va normalitzar, tot i les obres de restauració i remodelació fetes el 1939 a partir del projecte d'Isidre Bosch, que es van allargar durant tota la dècada dels anys 40. Aquestes remodelacions li van donar el seu aspecte actual. El 1950 es va construir un parc a l'altre costat de la riera, al qual s'accedia a través d'un pont, segons el projecte arquitectònic de Neberhaus. Però malgrat totes les millores, el balneari va tancar les portes durant els anys 60.

Els brolladors que es troben al voltant del balneari són cinc: la font Picant, la font de Santa Escolàstica, la font de Santa Teresa, la font de Santa Modesta i la font de Sant Joan. De totes brolla aigua carbònica gasosa, llevat de la font de Sant Joan.

La naturalesa de l'aigua utilitzada en el balneari de la font Picant és bicarbonatada-sòdica, càlcica i ferruginosa, com ho demostra el fort residu d'òxid de ferro que es troba en les fonts, que brollen a temperatures que oscil·len entre els 10°C i els 12°C.

Balneari de la Font Pudosa, de Banyoles

L'antic balneari de la Font Pudosa de Banyoles, al costat dret de la carretera de Banyoles a Mieres, davant de la font que li dona nom, presideix l'avinguda de la Puda, una via escortada pels plàtans de la vora de l'estany.

Durant la Guerra Civil l'establiment va tancar, i com molts altres a Catalunya va ser reconvertit en hospital de sang. Les remodelacions dels anys 40, segons projecte d'Isidre Bosch, li van donar el seu aspecte actual

Aspecte actual del balneari de la Font Pudosa.

En l'època de màxima esplendor del balneari de la Font Pudosa es va sospesar la idea de fer arribar un carrilet des de Girona fins a la vila, i també va haver-hi una curiosa proposta de canalitzar l'aigua sulfurosa de la font per fer-la arribar a les cases dels banyolins

Les primeres referències a aquestes aigües són remotes. Es té coneixement de l'existència d'una bassa llotosa a l'indret, on la gent de les contrades peregrinava per guarir diverses malalties. No va ser fins a l'any 1929, però, que l'Ajuntament de Banyoles va canalitzar les aigües del brollador amb la construcció d'una font. Corria l'any 1847 quan el marquès de Duero va fer edificar, a l'altra banda de la carretera, un petit establiment de bany que al principi disposava només de dues banyeres que s'omplien amb galledes. Anys més tard les banyeres ja eren deu, i es proveïen amb una conducció per bombeig. El 1852, l'Ajuntament va construir un parc al voltant de la font, i deu anys més tard, el 1862, després de diversos estira-i-arronsa sobre la titularitat de les aigües, es va alçar de nou la font, de forma cilíndrica i amb quatre sortidors, dos de titularitat pública i dos de titularitat de l'establiment balneari. Aquell mateix any, i després de conflictes entre l'Ajuntament i el propietari que van portar el cas fins a l'Audiència Territorial de Barcelona, Llorenç Figueras va bastir un nou establiment amb banyeres i inhaladors. L'edifici va ser reformat el 1921 segons el projecte de l'arquitecte Isidre Bosch, el qual va acabar de dotar el centre de les mesures tècniques, higièniques i de confort necessàries per adaptar-se als nous temps. Uns anys abans, el 1902, s'havia rematat la font construïda per l'Ajuntament amb la col·locació d'un gran gerro de pedra artificial. Les cures que es feien en aquest petit balneari –sempre en règim extern, per la manca d'allotjament– es centraven en el tractament d'afeccions cutànies, catarrals, respiratòries, reumàtiques i metabòliques.

En la seva època de màxima esplendor i prestigi es va sospesar la idea de fer arribar un carrilet des de Girona fins a la vila, i també va haver-hi una curiosa proposta de canalitzar l'aigua sulfurosa de la font Pudosa per fer-la arribar a les cases dels banyolins. L'any 1965 aquest modest balneari es va clausurar. De la font Pudosa encara brolla l'aigua sulfurosa que li dona nom.

Cronologia del termalisme a les comarques de Girona

76

La primera referència sobre un establiment termal a Catalunya la trobem al segle XIII, amb la construcció d'un hospital de banys a la vila de Caldes de Montbui (Vallès Oriental).

A les comarques gironines, les primeres referències són força posteriors, i daten de l'any 1700, en què es descobriren les deus de la font Picant de Sant Hilari Sacalm.

- 1700. Descobriment de les deus de la font Picant de Sant Hilari Sacalm.
- 1705. S'inicia l'activitat termal al balneari Montagut, a Ribes de Freser.
- 1750. Comencen a explotar-se les aigües mineromedicinals de Sant Hilari Sacalm.
- 1829. L'Ajuntament de Banyoles construeix la font Pudosa, la qual serà reformada diverses vegades (1852, 1862 i 1902). Es descobriren les aigües bicarbonatades-sòdiques del balneari Prats a Caldes de Malavella.
- 1833. Les aigües de Caldes de Malavella són declarades d'utilitat pública.
- 1840. A Caldes de Malavella els banys es prenen únicament dintre de les cases particulars. S'enderroca l'edifici dels Banys Nous de Caldes de Malavella.
- 1845. Es fa el primer pas per aixecar un edifici de banys a Caldes de Malavella.
- 1860. Es construeix el primer cos de l'edifici del balneari Termes Orion a Santa Coloma de Farners.
- 1862. Es construeix el balneari de la Puda de Banyoles.

A les comarques de Girona, les primeres referències sobre termalisme daten de l'any 1700, en què es descobriren les deus de la font Picant

A final del segle XIX va tenir lloc la creació dels grans balnearis, i durant les primeres dècades del segle XX van viure el seu desenvolupament i la seva etapa de màxima esplendor

- 1865. S'aixeca el primer cos de l'edifici del balneari Soler, a Caldes de Malavella.
- 1869. Es construeix el primer allotjament al balneari Montagut, a Ribes de Freser (serà ampliat el 1880 i el 1914).
- 1880. Es construeix el balneari de la Font Picant a Sant Hilari Sacalm. S'anomena Hotel Martín.
- 1887. Es construeix l'edifici dels Banys de la Mercè a Capmany (Alt Empordà).
- 1890. L'Ajuntament de Caldes de Malavella s'esforça per convertir la vila en un important centre termal. Comença la construcció del balneari Prats.
- 1891. Caldes de Malavella atorga el títol de fill adoptiu de la vila al doctor Modest Furest i Roca, el qual es plany que només ha pogut posar els fonaments del futur balneari Vichy Catalán.
- 1892. La temporada termal dels balnearis de Caldes de Malavella va de l'1 de maig al 30 d'octubre. Acaben les obres de tot el complex termal d'Orion, a Santa Coloma de Farners.
- 1896. S'urbanitza l'avinguda del Dr. Furest, el primer espai urbà que creix a Caldes de Malavella com a conseqüència de l'aprofitament de les aigües.
- 1898. Gaietà Buïgas fa el projecte del balneari Vichy Catalán.
- 1899. Manuel Duran i Bas, ministre de Justícia, acudeix a Caldes de Malavella.
- 1900. S'acaba la construcció del balneari Soler, de Caldes de Malavella.
- 1902. Es descobreixen els antics banys romans del turó de Sant Grau, a Caldes de Malavella.
- 1912. Es reforma i s'amplia el balneari Prats de Caldes de Malavella, segons projecte d'Eusebi Bona.
- 1919. Són declarades d'utilitat pública les aigües de les Termes Orion, de Santa Coloma de Farners.
- 1920. La població de Vilajuïga (Alt Empordà) embotella la seva aigua mineromedicinal.
- 1921. Es reforma el balneari de la Puda de Banyoles, segons projecte d'Isidre Bosch.
- 1927. Projecte i construcció de la font Picant, per J.M. Pericàs, a Sant Hilari Sacalm.
- 1928. J.B. Serra reforma totalment l'edifici Termes Orion, de Santa Coloma de Farners.
- 1936. Destrucció del balneari de Montagut, de Ribes de Freser.
- 1939. Es reforma com a hotel l'antic edifici dels Banys de la Mercè, a Capmany (Alt Empordà). Es tanca el balneari de la Font Picant, de Sant Hilari Sacalm.
- 1957. Neberhaus projecta la construcció del parc de la Font Picant, de Sant Hilari Sacalm.
- 1968. Es reformen els exteriors i es construeixen els banys i piscina exterior del balneari Prats, de Caldes de Malavella, segons projecte dels arquitectes Masramon i Duixans.
- 1975. Enderrocament del balneari Soler, de Caldes de Malavella.
- 1979. S'amplia i reforma el balneari Termes Orion, de Santa Coloma de Farners, a càrrec de Guillem Arís.
- 1997. Reforma del balneari Vichy Catalán, de Caldes de Malavella.
- 2001. Darrera reforma total del balneari Vichy Catalán.
- 2001. Construcció del centre termolúdic, Magma a càrrec de l'Enric Bayona i Antoni Masó. Termes Orion.

El balneari de Vilajuïga

78

Joan M. Pau i Negre

AGRAÏMENTS:

Albert Margineda, gerent d'Aigües de Vilajuïga SA

Joan Serra, bibliotecari

Quan tenia trenta anys i per refugiar-me d'una tempesta de tardor que em va atrapar a Aigüestortes, vaig anar a raure al balneari de Boí. Va ser un capvespre llarg, avorrit, insuls, d'una aparença de convent de clausura. El sopar: trist i escarransit, avisat puntualment, amb una campaneta que trencà un silenci com d'exercicis espirituals, de llunyà record. Això, afegit als efectes diurètics de les aigües –penso ara que era la gràcia del lloc–, em va fer incòmoda la meva estada, i després de repetitives visites al bany vaig odiar les rajoles blanques sense sane-fes. Vaig prometre'm que no tornaria a posar els peus en un lloc semblant fins a la jubilació.

Han passat els anys i començo a assemblar-me als hostes d'aquell balneari, els més joves, és clar. Penso més en la sospirada pau que de cert hi trobaria que en la possibilitat de prendre-hi unes aigües que aparentment no necessito –puc gaudir encara dels bons vins de l'Empordà.

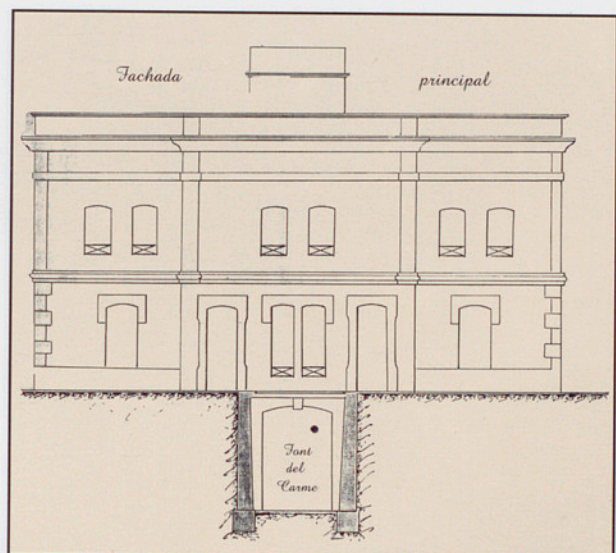
Hí ha un poble prop del meu que ha sabut coordinar prou bé les excel·lències del seu vi i la seva aigua mineral. Però que no es barregin els càntirs! És Vilajuïga, que rere la seva aparença d'obertura i fesomia directa guarda secrets i misteris profunds com els seus brolladors, que inspiraren l'article de Josep Pla "Les Aigües de Vilajuïga". Llegim el nostre autor per oblidar-ne tot seguit el sarcasme, els quasi acudits que fa d'un poble d'acusada personalitat i de la seva magnífica aigua mineral, que mereixien millor tracte.

La bondat d'aquestes aigües hem de suposar que va ser coneguda de grecs i romans. A l'època medieval, un jueu descobrí una medicina per curar la impotència que entre altres ingredients usava l'aigua de Vilajuïga. Aquesta fórmula i d'altres aplicades a guarir persones i bestiar es van mantenir com a saviesa popular, sense transcendència més enllà de l'ús familiar de la gent de la vila i rodalies.

Fou a principi del segle XX que el senyor Ramon Margineda descobrí formalment la riquesa de les aigües sodicòlitíniques de Vilajuïga, i n'inicià l'explotació el 1904, amb una planta d'embotellament i la fundació d'un balneari, a l'estil i moda del moment històric.

El 1906 s'inaugurà l'establiment d'aigües mine-romedicinals de Vilajuïga, segons projecte de 1902 de l'arquitecte Pascual Godó.

Projecte de balneari de l'arquitecte Pascual Godó. 1902.
S'hi pot veure la font del Carme.

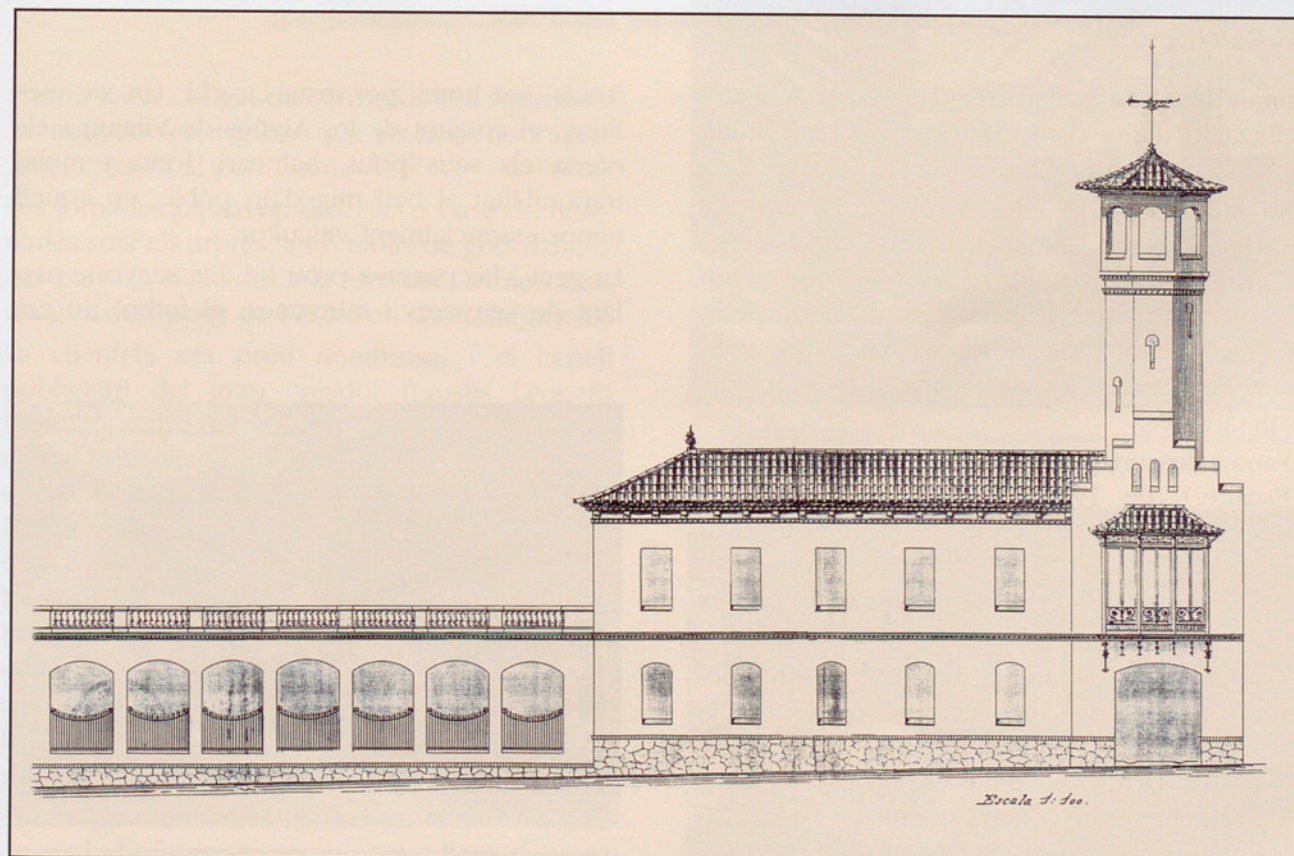
Havia de ser un edifici de dues plantes: la planta baixa per a l'administració i serveis mèdics, magatzem i amples quadres; la planta primera per a mitja dotzena d'habitacions i serveis de restauració. L'espai previst per a la cuina no era gaire important, ja que els menús d'aquesta

mena d'establiments havien de ser frugals i de poca elaboració. La primera planta no es va arribar a construir. La planta baixa va tenir la seva vida útil com a balneari, que va ser regentat per Ramon Margineda fins al 1928, any del seu traspàs. Actualment és la nau embotelladora, i la seva estructura arquitectònica encara és tangible.

És curiós que es tingui tanta documentació de projectes que no es varen dur a terme.

A l'abril de 1903, l'arquitecte Pascual Godó projectà per a Vilajuïga un hotel de marcat estil neomorisc, de quatre plantes i gran format, que s'hauria aixecat dins la finca dels brolladors. Així mateix el prestigiós arquitecte José Azemar, que ha deixat importants obres a Figueres, elaborà l'any 1909 el *Proyecto de establecimiento de aguas medicinales de Vilajuïga*, que si s'hagués construït seria un edifici singular, obra important de l'arquitectura termal.

És un esplèndid projecte que incloïa l'embotellament industrial i les tècniques d'hidroteràpia. També preveia l'aprofitament del pou Gran, com a part soterrada del balneari, protegida per una cúpula de vidre. La manca de qualitat de

Projecte d'establiment d'aigües medicinals de l'arquitecte José Azemar. 1909.

Pavelló de la font de l'Escaire i el pou Gran, en primer terme. (Fotografia: Joan M. Pau).

l'aigua d'aquest pou va fer desestimar la materialització d'una construcció grandiosa i inútil, que encara impressiona.

Del juliol de 1913 és el *Proyecto parcial del establecimiento de aguas medicinales de Vilajuïga para instalar el servicio provisional del mismo*, també de José Azemar. Era un edifici menys ambiciós, de planta baixa, que continuava preveient l'embotellament i les teràpies específiques.

D'autor desconegut és el projecte d'una font (de l'Escaire?), de 1920, dins els paràmetres de l'època, que tampoc es va realitzar exacte. La realitat va superar el projecte i ens ha arribat intacte un magnífic pavelló modernista, que és la glòria del lloc.

Passejar avui pels jardins, en una tarda temperada de novembre, és deixar-se portar per la imaginació i creure que la xiscladissa dels ocells en els arbres són les rialles dels alegres clients de l'establiment a començament del segle XX. La majoria arribaven a l'estació de tren de Vilajuïga, i una trotadora tartana els portava a la

fonda, ara hotel, per instal·lar-s'hi. Un xic més lluny, el conjunt de les Aigües de Vilajuïga els ofería els seus pous, balneari, fonts i molta tranquil·litat al bell mig d'un poble, en aquell temps essencialment viticultor.

La gent s'ho passava prou bé. Els senyors, parlant de senyores i minyones; el futbol no era

Balneari i font del Carme, a principi del s. XX. (Fotografia: Arxiu Josep Sánchez).

Cartell publicitari de Leoneto Capiello.

encara tema obligat de conversa. Les senyores i les minyonetes, vigilant que els nens no s'apropessin massa al pou Gran.

Les jornades passaven distretes a base de berenades sota els arbres, amb molts de gots d'aigua per pair-les, baixades a la font del Carme i tasts d'aigua dels pous de l'Escaire i d'en Margineda.

La clientela era prou nombrosa, i el cartell publicitari del gran creador francès Leoneto Capiello, datat del 1920, que ara està al Museu de la Publicitat de Chicago, devia fer el seu efecte. Si més no, imaginem que era molt de l'agrat de Ramon Margineda, nebot del fundador i molt amant del *bel canto*. "El senyor Ramon" va viure una intensa vida en pro de l'entitat, i en termes culturals va ser fundador d'un museu privat o col·lecció de quasi tot que a la comarca va ser tan famós com el Museu Darder de Banyoles.

Però els temps passen i les aigües corren, les diurètiques amb més lleugeresa si cal. Els balnearis i el que representen com a llocs de tranquil·litat i guariments naturistes varen deixar

pas a moments estrepitosos en què la velocitat i l'agitació semblaven els únics sistemes de vida, en què fins i tot les malalties eren noves.

Canvia la moda i s'acaba el negoci. L'estació de Vilajuïga anava perdent protagonisme davant d'un turisme que es desplaçava en automòbil i que preferia els banys de mar i les assolellades de la costa propera a la salut ben entesa, la calma profitosa i l'ombra del jardí del balneari. Sortosament l'embotellament de les aigües no va cessar mai, i el zel de la família Margineda no ha decaïgut.

El prestigi de l'aigua de Vilajuïga li permet tractar-se d'igual a igual amb els vins a les mostres de vi de l'Alt Empordà que es celebren a Figueres. Ara es reviu una producció que depassa el milió d'ampolles anuals, i en un entorn tan magnífic podem imaginar la construcció d'un gran hotel-balneari amb funicular a Sant Pere de Rodes i un canal de mar fins a Roses.

Antic edifici del balneari, actualment nau embotelladora.

Planta embotelladora.

La Llei d'ordenació de l'edificació

82

Amadeu Escriu i Giró

L'any 1984 el govern va aprovar la Llei 26/1984, de 19 de juliol, per a la defensa dels consumidors i usuaris, amb el compromís d'aprovar la Llei d'ordenació de l'edificació en el termini de dos anys, la qual cosa no tingué lloc fins al 21 d'octubre de 1999, després de nombrosos esborranys i molts estira-i-arronsa pels passadissos. Va ser publicada al BOE 266 el dia 6 de novembre de 1999 i va entrar en vigor per a tots els edificis que sol·licitessin llicència municipal d'obres a partir del dia 6 de maig de 2000.

Aquestes són les dades sobre el moment de l'aprovació d'aquesta esperada i discutida llei, però ¿què representa per al sector de l'edificació? Ara, després de més d'un any de la seva entrada en vigor, la podem analitzar amb una certa perspectiva. Farem un recorregut pels seus articles i recordarem els canvis que ha introduït en el procés de l'edificació al nostre país.

Exposició de motius

En l'exposició de motius la Llei inclou els següents punts:

1. El seu objectiu prioritari és regular el procés de l'edificació.
2. Per aconseguir aquest objectiu, es defineix tècnicament el concepte jurídic de l'edificació.
3. S'enumeren les obligacions dels diferents agents que intervenen en el procés.
4. S'insisteix que les responsabilitats s'exigiran de manera personal i individualitzada.
5. S'estableixen els terminis de responsabilitat en un, tres i deu anys, en funció dels diferents danys que puguin aparèixer en l'edifici.
6. S'estableix la subscripció de garanties d'un any, de tres anys i de deu anys, en funció del tipus de danys materials que es pretén cobrir.
7. La Llei es completa amb set disposicions addicionals.
8. La disposició transitòria estableix l'aplicació de la Llei a les obres que sol·licitin llicència a partir de la seva entrada en vigor.

Objecte

La LOE defineix el seu objecte en tres punts (art. 1):

1. Regularà el procés de l'edificació, definint-ne els requisits bàsics a complir i delimitant les

obligacions i responsabilitats dels agents que hi intervenen, com també les garanties necessàries per assegurar la qualitat de l'edificació i protegir així els interessos dels usuaris.

2. Les obligacions i responsabilitats relatives a la prevenció de riscos laborals es regiran per la seva legislació específica.
3. Les administracions públiques es regiran per la legislació de contractes de les administracions públiques en tot el que la LOE no prevegi, excepte per a allò disposat sobre garanties de subscripció obligatòria.

Així doncs, la voluntat del govern té una finalitat clara: protegir l'usuari.

Àmbit d'aplicació

L'àmbit d'aplicació de la Llei és universal: tots els edificis (art. 2); només fa dues excepcions, ja que considera que hi ha dos casos en què no es pot parlar pròpiament d'edificis:

1. "Aquellas construcciones de escasa entidad constructiva y sencillez técnica que no tengan, de forma eventual o permanente, carácter residencial ni público y se desarrollen en una sola planta".
2. Les obres de reforma que no estiguin compreses en aquest grup: "Obras de ampliación, modificación, reforma o rehabilitación que alteren la configuración arquitectónica de los edificios, entendiendo por tales las que tengan carácter de intervención total, o las parciales que produzcan una variación esencial de la composición general exterior, la volumetría, o el conjunto del sistema estructural,

L'aplicació de la Llei inclou tots els edificis, tant habitatges unifamiliars com edificis d'habitatges. (Fotografia: FXB).

o tengan por objeto cambiar los usos característicos del edificio".

També es consideren inclosos en l'edificació les instal·lacions fixes, l'equipament propi i els elements d'urbanització que estiguin adscrits a l'edifici.

Per tant, queda clar que han de complir aquesta llei tots els edificis, no només els habitatges plurifamiliars que el promotor destina a la venda, sinó també els habitatges unifamiliars en què el promotor és el mateix usuari, ja que la Llei no fa cap excepció en aquest sentit.

Ordenació del sector de l'edificació

1. Requisits bàsics de l'edifici (art. 3)

Aquesta llei, per garantir la seguretat de les persones, el benestar de la societat i la protecció del medi ambient, estableix els requisits bàsics de funcionalitat per tal que la seguretat en la utilització de l'edifici, la seva accessibilitat i l'accés als serveis de telecomunicacions audiovisuals i d'informació estiguin garantits. Exigeix que l'edifici sigui segur estructuralment, i que tingui la idònia seguretat contra incendis i una adequada seguretat d'ús, de manera que la seva utilització no sigui perillosa per als usuaris. També exigeix que s'hi garanteixin les condicions d'higiene, salut i protecció del medi ambient, que l'edifici estigui protegit contra el soroll i que tingui les condicions necessàries per produir un estalvi energètic.

Per aconseguir aquestes fites el text legal preveu el CTE (Codi tècnic de l'edificació), que ha de ser el marc normatiu que estableixi aquestes exigències bàsiques, i estableix un termini de dos anys per redactar-lo i aprovar-lo. Mentre no s'hagi aprovat, les NBE (Normes bàsiques de l'edificació) i les normes d'obligat compliment supliran la funció del CTE. La Llei les enumera, i concretament són les següents:

- a) NBE CT-79: Condicions tèrmiques als edificis
- b) NBE CA-88: Condicions acústiques als edificis
- c) NBE AE-88: Accions en l'edificació
- d) NBE FL-90: Murs resistents de fàbrica de rajol
- e) NBE QB-90: Cobertes amb materials bituminosos
- f) NBE ES-95: Estructures d'acer en edificació
- g) NBE CPI-96: Condicions de protecció contra incendis als edificis

2. Definició de projecte (art. 4)

Aquest article defineix el concepte de projecte i li accepta expressament que aquest pugui estar format per projectes parcials redactats per diferents especialistes.

3. Llicències i autoritzacions administratives (art. 5)

Ens remet a la normativa aplicable.

4. Recepció de l'obra (art. 6)

Aquest article defineix l'acta de recepció i li atorga molta importància, ja que en fa el document origen de les responsabilitats dels agents i de les garanties establertes.

5. Documentació d'obra executada (art. 7)

La Llei exigeix que a través del lliurament del Llibre de l'Edifici al comprador o usuari, aquest disposi de tota la informació actualitzada del seu edifici acabat. En aquest punt cal fer notar que la responsabilitat de lliurar el projecte modificat al promotor recau sobre el director de l'obra, una vegada acabada aquesta, mentre que no s'especifica de manera clara qui té la responsabilitat de redactar les instruccions d'ús i manteniment, les quals, doncs, hem d'entendre que les pot elaborar qualsevol tècnic competent.

6. Definició i competències dels agents de l'edificació

En el capítol III es defineix el concepte d'agent de l'edificació com "Todas las personas físicas o jurídicas que intervienen en el proceso de la edificación".

A continuació s'hi van presentant cada un dels agents de l'edificació, explicant qui són i quines obligacions tenen encomanades:

Article 9	El promotor
Article 10	El projectista
Article 11	El constructor
Article 12	El director de l'obra
Article 13	El director de l'execució de l'obra
Article 14	Les entitats i els laboratoris de control de qualitat en l'edificació
Article 15	Els subministradors de productes
Article 16	Els propietaris i els usuaris

Val la pena que llegim detingudament l'article 13, referent a les funcions del director de l'execució d'obra, que són les que més sovint hem d'assumir els arquitectes tècnics i per les quals ens reconeix més clarament la Llei.

Ja en la definició, se'ns diu que és obligació d'aquesta figura controlar qualitativament i quantitativament la construcció i la qualitat del construït. Així, és responsabilitat dels arquitectes tècnics controlar la qualitat de l'obra, no només dels materials que hi entren, sinó del resultat de tot el procés. També ens fa responsables de controlar les quantitats i, per tant, del control de les certificacions.

En enumerar les obligacions del director de l'execució de l'obra, la Llei torna a insistir sobre aquestes dues funcions, i especifica i repeteix aquests conceptes en els apartats b) a f):

- b) Verificar la recepció a l'obra dels productes de la construcció, ordenant la realització dels assaigs i proves necessaris.
- c) Dirigir l'execució material de l'obra comprovant els replanteigs, els materials, la correcta execució i disposició dels elements constructius i de les instal·lacions, d'acord amb el projecte i amb les instruccions del director de l'obra.
- d) Consignar en el llibre d'ordres i assistències les instruccions necessàries.
- e) Subscriure l'acta de replanteig o de començament d'obra i el certificat final d'obra, així com elaborar i subscriure les certificacions parcials i la liquidació final de les unitats d'obra executades.
- f) Col·laborar amb la resta d'agents en l'elaboració de la documentació d'obra executada, aportant-hi els resultats del control realitzat.

Per acabar aquest apartat, cal recordar que l'article 12 explica les funcions del director de l'obra; en llegir-lo veurem que són diferents de les del director de l'execució de l'obra. Cal que ho tinguem present.

Quant a competències, aquestes estan tractades en els articles 2, 10, 12 i 13, i les podem resumir així:

- Edificis d'ús administratiu, sanitari, religiós, residencial de tot tipus, docent i cultural:
Projecte: Arquitecte exclusivament
Direcció d'obra: Arquitecte exclusivament
Direcció de l'execució d'obra: Arquitecte tècnic exclusivament
- Edificis d'ús aeronàutic, agropecuari, de l'energia, de la hidràulica, miner, de telecomunicacions, de transport (terrestre, marítim, fluvial i aeri), forestal, industrial, naval, d'enginyeria de sanejament i higiene:

Projecte: Enginyer, enginyer tècnic o arquitecte

Direcció d'obra: Enginyer, enginyer tècnic o arquitecte

Direcció de l'execució d'obra: Enginyer, enginyer tècnic, arquitecte o arquitecte tècnic
(Sempre que el director d'obra sigui un arquitecte, el director de l'execució d'obra haurà de ser necessàriament un arquitecte tècnic)

- Totes les altres edificacions els usos de les quals no hagin estat inclosos en els grups anteriors:

Projecte: Arquitecte, arquitecte tècnic, enginyer o enginyer tècnic

Direcció d'obra: Arquitecte, arquitecte tècnic, enginyer o enginyer tècnic

Direcció de l'execució d'obra: Arquitecte, arquitecte tècnic, enginyer o enginyer tècnic.

Per acabar l'apartat de competències haurem de fer un salt fins al final de la Llei, concretament fins a la disposició addicional quarta, en què es parla del coordinador de seguretat i salut, i que reproduïm a continuació: "Las titulaciones académicas habilitantes para desempeñar la función de Coordinador de Seguridad y Salud en las obras de edificación, durante la elaboración del proyecto y la ejecución de la obra, serán las de arquitecto, arquitecto técnico, ingeniero o ingeniero técnico, de acuerdo con sus competencias y especialidades".

Responsabilitats i garanties

Cal posar molta atenció en el capítol IV, ja que defineix les responsabilitats dels diferents agents i les garanties que cal que tinguin els usuaris. Hem dit que calia posar molta atenció en aquest capítol, i ho hem fet perquè no confonguem una cosa amb l'altra: cal diferenciar les responsabilitats –és a dir, la responsabilitat civil de cada un dels agents que intervenen en l'edificació pels possibles danys o perjudicis que pugui causar la seva actuació– de les garanties –que són les assegurances per danys materials que cal contractar per tal de protegir els drets dels usuaris a ser indemnitzats en cas de produir-se un dany a l'edificació.

Responsabilitats

Els articles 17 i 18 defineixen les responsabilitats dels diferents agents, mentre que l'article 19 estableix les garanties i l'article 20 s'assegura que aquestes es compleixin en obligar a exigir-les en el moment d'escripturar i inscriure en el Registre de la Propietat l'edifici construït.

L'article 17 ens diu que, amb independència de les responsabilitats contractuals, les persones físiques o jurídiques que intervinguin en el procés de l'edificació hauran de respondre davant dels propietaris i de tercers adquirents, des de la data de recepció de l'obra, de la manera següent:

Durant 10 anys

En responen tots els agents

Defectes estructurals

Durant 3 anys

En responen tots els agents

Defectes d'habitabilitat

Durant 1 any

Només en respon el constructor

Defectes d'acabats

La LOE defineix la responsabilitat dels diferents agents que intervenen en la construcció. (Fotografia: FXB).

S'estableix un termini de dos anys per reclamar aquestes responsabilitats, a comptar des de la data en què es produeixi el dany origen de la reclamació.

Aquestes responsabilitats tenen les següents excepcions: quan els danys s'hagin ocasionat de manera fortuïta, per força major, per actes de tercers o pel mateix perjudicat.

Garanties

L'article 19 estableix així les garanties que cal donar als usuaris dels edificis:

Durant 10 anys	En responen tots els agents	Defectes estructurals
Durant 10 anys	Assegurança obligatòria, que ha de contractar el promotor, pel 100% del cost total de l'edifici	Només per defectes d'estructura
Durant 3 anys	Assegurança, que ha de fer el promotor, pel 30% del cost total de l'edifici	Només per defectes d'habitabilitat
Durant 1 any	Assegurança, que ha de fer el constructor, pel 5% del cost total de l'edifici	Només per defectes d'acabats

D'aquestes assegurances, a partir de l'entrada en vigor de la Llei només és obligatòria la de deu anys, i només en edificis d'habitatges; el text legal preveu la possibilitat d'incorporació progressiva de les altres a través de la publicació dels corresponents RD que obliguin a aplicar-les. Aquestes assegurances no cobriran els supòsits següents:

- a) Els danys corporals o econòmics que no siguin materials.
- b) Els danys ocasionats a immobles veïns.
- c) Els danys causats a béns mobles situats a l'edifici.
- d) Els danys per obres realitzades en l'edifici després de la recepció de l'obra.
- e) Els danys causats pel mal ús o la manca de manteniment adequat de l'edifici.
- f) Les despeses necessàries per al manteniment de l'edifici posteriors a la seva recepció.
- g) Els danys per incendi o explosió, excepte si són causats per les instal·lacions de l'edifici.
- h) Els danys ocasionats per causa fortuïta, força major, actes de tercers o pel mateix perjudicat.
- i) Els sinistres que tinguin el seu origen en parts de l'obra sobre les quals hi hagi reserves recollides en l'acta de recepció, fins que aquestes no siguin resoltes.

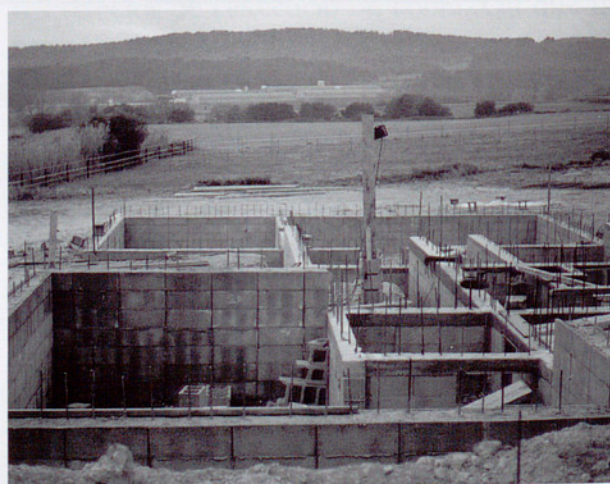
Pel que fa a les assegurances, cal remarcar dos aspectes que, encara que evidents, són importants:

1. El fet que hi hagi assegurances que no siguin obligatòries no vol dir que no es puguin contractar de forma voluntària.

2. Els usuaris dels edificis no estan desprotegits pel fet que les assegurances no siguin obligatòries, ja que les responsabilitats dels agents existeixen igualment, i per tant poden exigir-les demandant els agents sobre els quals recaiguin.

Per acabar de completar aquesta explicació de la LOE, creiem interessant reproduir un quadre que reflecteix algunes situacions abans i després de la seva aplicació, i que ens permetrà veure de manera molt ràpida les principals novetats que ha introduït.

Reproduïm també una síntesi de les fases del procés constructiu a partir de la LOE, que recull per ordre cronològic les principals accions que cal o que és recomanable de fer en el procés constructiu per complir amb les noves obligacions sorgides de la Llei.

Segons els articles 11, 12 i 13, és obligatòria l'acta de replanteig de les edificacions. (Fotografia: EXB).

EDIFICACIÓ

GEOTÈCNIA

MEDI AMBIENT

OBRA CIVIL

QUÍMICA

25
ANYS

a nivell

► El CECAM, Centre d'Estudis de la Construcció i Anàlisi de Materials, SLU celebra **25 anys treballant a alt nivell** per millorar la qualitat a la construcció i al medi ambient. La constància, l'alt nivell tecnològic, la fiabilitat i la imparcialitat l'han convertit en el centre de referència de les comarques gironines.

cecama

centre d'estudis de la construcció
i anàlisi de materials, slu

Pol. Industrial - C. Pirineus / 17460 CELRÀ / T 972 492 014 / F 972 494 117 / celra@cecamlab.com / **Celrà**
Ctra. antiga de Vidreres, sector ind. Q, nau d-18 / 17310 LLORET DE MAR / T 972 371 223 / F 972 371 015 / lloret@cecamlab.com / **Lloret de Mar**
Pol. Industrial Pont del Príncep, sector I, parc. 28 / 17469 VILAMALLA / T 972 526 139 / F 972 526 140 / vilamalla@cecamlab.com / **Vilamalla**
Urb. Pla de Baix II - Av. d'Europa / 17800 OLOT / T 972 260 071 / F 972 261 247 / olot@cecamlab.com / **Olot**

Construcció

Generalitat de Catalunya
Conselleria de Política Territorial
i Obres Públiques

Direcció General d'Actuacions Concertades,
Arquitectura i Habitatge

Medi Ambient

Generalitat de Catalunya
Conselleria de Medi Ambient
Agència Catalana de l'Aigua

Generalitat de Catalunya
Conselleria de Medi Ambient
Junta de Residus

Agroalimentària

Generalitat de Catalunya
Conselleria d'Agricultura
Ramaderia i Pesca

Direcció General de Productes
i Indústria Agroalimentàries

Sanitat

Generalitat de Catalunya
Departament de Sanitat i
Seguretat Social

Direcció General de Salut Pública

Entidad Nacional de Acreditación

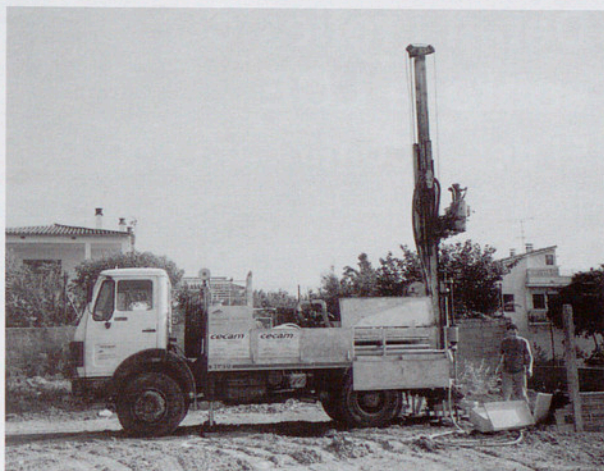

<i>ABANS DE LA LOE</i>	<i>DESPRÉS DE LA LOE</i>
Control de qualitat segons els decrets de control de la Generalitat de Catalunya	Control de qualitat segons els decrets de control de la Generalitat de Catalunya i segons el que s'especifica a l'art.13 de la LOE
Resultats dels assaigs: al promotor	Resultats dels assaigs: al promotor i als tècnics
Organismes de control tècnic: gairebé no actuen	Organismes de control tècnic: imposats obligatòriament per les asseguradores
Acta de replanteig: només en obres oficials	Acta de replanteig segons art. 11,12 i 13 de la LOE
Cap d'obra: només en obres oficials	Cap d'obra, amb capacitació adequada, segons apartat c) del punt 2 de l'article 11 de la LOE
Garanties: cap	Garantia de 10 anys per l'estructura (obligatòria) Garantia de 3 anys per habitabilitat (voluntària) Garantia d'1 any per defectes d'acabats (voluntària)
Responsabilitats: dels agents, bàsicament dels tècnics. 10 anys, i segons l'article 1591 del Codi Civil	Responsabilitats: del promotor i de tots els agents. 1 any per defectes d'acabats, constructor. 3 anys per defectes d'habitabilitat, tots els agents. 10 anys per defectes d'estructura, tots els agents
Prescripció de les accions: 15 anys	Prescripció de les accions: 2 anys
Llibre de l'Edifici, segons Llei de l'habitatge de la Generalitat	Documentació d'obra executada segons art. 7 de la LOE
Geotècnic obligatori per EHE	Geotècnic obligatori per EHE, i exigència dels OCT
Projectes parcials no regulats	Queda expressament reflectida la possibilitat de fer projectes parcials
Control de certificacions: segons el punt 5 de l'apartat A) de l'art. 1 del Decret 265/71	Control qualitatiu i quantitatiu segons art. 13 de la LOE
Acta de recepció provisional i definitiva: només en obres oficials	Acta de recepció segons art. 6 de la LOE, obligatòria en tots els edificis
Projectes d'aparelladors: Manca de definició del concepte de configuració arquitectònica	Projectes d'aparelladors: 1. Definició del concepte de configuració arquitectònica 2. Pèrdua de les naus industrials i agropecuàries
Coordinadors: Segons RD 1627/97, "tècnic competent"	Coordinadors: Segons disposició addicional 4a de la LOE, arquitecte, arquitecte tècnic, enginyer o enginyer tècnic, segons competències i especialitats
Normativa: Normes bàsiques	Normativa: Codi tècnic de l'edificació, abans de 2 anys
Inscripcions al registre: Sense garanties	Inscripcions al registre: Garanties obligatòries segons LOE
Liquidació de societats promotores: Sense condicions	Liquidació de societats promotores: No s'autoritzaran mentre no hagin prescrit les accions de l'article 18, ni sense que s'hagin constituït les garanties que estableix la LOE

TASQUES DEL DIRECTOR DE L'EXECUCIÓ DE L'OBRA

- Estudi i anàlisi del projecte
- Programa de control de qualitat
- Acta de replanteig
- Llibre d'ordres
- Control quantitatiu i qualitatiu de l'obra
- Documentació del control de l'execució de l'obra
- Compliment del decret de residus 201/1994
- Certificat del compliment del programa de control de qualitat
- Certificat de fi d'obres
- Manual d'ús i manteniment
- Documents d'obra executada
- Acta de recepció

*L'estudi geotècnic és un element bàsic per a les OCT.
(Fotografia: FXB).*

FASES DEL PROCÉS CONSTRUCTIU DESPRÉS DE LA LOE

1. FASE PRÈVIA

- 1.1. Anàlisi de la promoció
- 1.2. Contractació del projecte bàsic
- 1.3. Contractació de l'asseguradora
- 1.4. Contractació de l'OCT
- 1.5. Sol·licitud del permís d'obra

2. FASE DE PREPARACIÓ

- 2.1. Concessió de llicència d'obres
- 2.2. Contractació de la resta de tècnics de direcció i coordinació
- 2.3. Elaboració del projecte d'execució i ESS
- 2.4. Informe del projecte de l'OCT
- 2.5. Presentació a l'Ajuntament de la resta de documentació
- 2.6. Contractació del contractista i subcontractistes inicials

3. FASE D'EXECUCIÓ

- 3.1. Aprovació del pla de seguretat
- 3.2. Inici d'obra → acta de replanteig
- 3.3. Direcció d'obra i direcció de l'execució d'obra
- 3.4. Coordinació de seguretat en fase d'obra

- 3.5. Control d'execució OCT → emissió d'informes
- 3.6. Control de qualitat dels materials i realització d'assais
- 3.7. Certificacions d'obra → direcció facultativa
- 3.8. Certificat de fi d'obra → direcció facultativa
- 3.9. Informe de fi d'obra OCT
- 3.10. Elaboració de la documentació d'edifici acabat i lliurament al promotor
- 3.11. Acta de recepció
- 3.12. Constitució de l'assegurança de l'edifici, i abonament de la prima definitiva

4. FASE DE LEGALITZACIÓ I VIDA ÚTIL

- 4.1. Obtenció de la cèdula d'habitabilitat i de la llicència de 1a ocupació
- 4.2. Legalització del projecte elèctric, de telecomunicacions, de l'ascensor; butlletí d'instal·lacions (aigua, gas, electricitat), etc.
- 4.3. Venda de l'edifici acabat, inscripció en el registre de les escriptures de compravenda i lliurament de claus
- 4.4. Lliurament de la documentació d'obra acabada, al propietari o a la comunitat de propietaris
- 4.5. Ús i manteniment de l'edifici durant la seva vida útil

Debat i reflexió sobre la LOE El debat continuarà obert

Durant tres intensos dies, els més de 300 assistents a les I Jornades de Debat i Reflexió sobre l'Aplicació de la LOE han pogut escoltar l'opinió d'alguns dels més prestigiosos experts nacionals i internacionals i participar en un debat obert sobre els primers efectes de la posada en marxa de la LOE, ara fa 18 mesos.

Un marc immillorable

La qualitat del palau de Congressos de la Ciutat de Tarragona, acabat de néixer, ha impressionat la majoria dels assistents, que han elogiat la qualitat de l'espai i el seu emplaçament a la ciutat. De les enquestes realitzades, el palau n'ha sortit amb una excel·lent nota, i ha estat considerat un punt de trobada impressionant per a aquest tipus d'esdeveniments.

Unes jornades d'alta qualitat

L'organització de les jornades ha suscitat un elevat interès entre els professionals, tant institucions públiques i privades com professionals liberals. La participació del col·lectiu d'arquitectes tècnics ha estat molt important, gairebé del 45%. També s'ha de ressaltar la important presència dels organismes de control tècnic, amb gairebé un 30% d'assistents. El 25% restant el formaven professionals liberals, bàsicament arquitectes tècnics, arquitectes i advocats. Més del 35% dels participants han respost a les enquestes de qualitat. Cal destacar que han valorat globalment amb un notable el desenvolupament de les jornades. El resultat parla per si sol i els organitzadors mostren un elevat grau de satisfacció.

Conèixer i analitzar el risc: base de futur per a asseguradores i reasseguradores

Louis Logeais, que el 1953 va posar en marxa el Bureau Sécouritas, va llançar un crit d'alerta en afirmar que França tot just comença a conèixer el risc en edificació. Amb la Llei Spineta, vigent des del 1979, França ja porta a sobre més de trenta anys en l'estudi estadístic i la sistematització del

BBVA. El banc amb més futur.

Avui BBVA és el banc amb més futur. El banc que ha aconseguit la capitalització borsària més gran i més d'1.100.000 accionistes. El banc en el qual confien més de 34 milions de clients arreu del món. Avui BBVA és el banc que ha crescut fins a situar-se com a líder a Espanya i a l'Amèrica Llatina, amb més de 8.000 oficines a 38 països. El banc que ha augmentat un 595%* el valor de les seves accions i que ha repartit més de 700.000 milions de pessetes entre els seus accionistes en els últims cinc anys.

Avui BBVA és el banc a l'avantguarda de les noves tecnologies: Internet, Banca On-line i comerç electrònic. El banc que, gràcies a les seves sòlides aliances en el sector de les telecomunicacions, s'ha situat en una posició excel·lent per a afrontar la nova economia. Avui BBVA és el banc amb més futur.

* Del 30/3/95 al 30/3/00. Ibex 35 302%. Rendibilitats passades no pressuposen rendibilitats futures.

BBVA

Banco Bilbao Vizcaya Argentaria

risc. A Espanya són molt poques les companyies d'assegurances que han operat en el sector de l'habitatge. Cal destacar el potencial de coneixement del risc en habitatge que ha estat desenvolupant MUSAAT. Recordem que ja fa quasi vint anys que assegura RC a arquitectes tècnics, i constitueix un puntal bàsic en el camí de la sistematització dels riscos en edificis d'habitatges.

En aquest sentit, cal destacar el projecte Sycodés, desenvolupat per l'Agence Qualité Construction, un vertader punt de referència i de partida per a les metodologies de treball que hauran de desenvolupar les companyies d'assegurances en aquest camí de delimitació del risc. Sens dubte, el projecte Sycodés s'erigeix en un instrument capaç de contribuir als aspectes fonamentals del món de l'assegurança: conèixer, delimitar, minimitzar i prevenir el risc. El desenvolupament d'aquestes eines pot contribuir a col·locar el preu de l'assegurança en uns valors òptims i selectius.

El Codi tècnic de l'edificació: una eina esperada per tothom

Les companyies esperen que s'enllesteixi el Codi tècnic de l'edificació (CTE) per donar l'empenta definitiva a la posada en marxa de les assegurances triennals i anuals. En les intervencions del camp assegurador es va subratllar aquesta necessitat imperiosa. D'altra banda, tots els agents estan d'acord que el CTE marcarà les pautes de la qualitat en la pròxima dècada i resoldrà defectes endèmics de les actuals normatives. Precisament, els dies 13 i 14 de novembre el Ministeri de Foment va realitzar el simposi internacional "El Codi tècnic de l'edificació com a protecció a l'usuari i experiències internacionals en codis de l'edificació", en el qual el ministre es comprometé a tenir a punt el CTE el maig del 2002. Un dels elements destacats d'aquest simposi va ser la protecció del medi ambient, aspecte al qual la majoria de codis tècnics europeus i americans dediquen una especial atenció.

L'auditoria de riscos en edificació

L'encaix d'aquests nous agents en el procés de l'edificació no està resultant fàcil ni exempt de

problemes. El desconeixement de molts paràmetres del risc i la falta d'experts analistes de risc en edificació estan provocant un cert xoc tècnic. Durant les jornades, la recerca de punts d'equilibri en aquesta nova situació ha estat un element clau. D'una banda, l'emmarcament adequat de la funció de les entitats auditores de risc ajudarà a situar més bé el paper dels diferents agents; de l'altra, també es detecta una urgent necessitat d'unificar els criteris d'auditoria del risc per tal de sufocar les variades situacions de disparitat de criteris entre els auditors. Finalment, un dels punts candents ha estat la necessitat que l'auditoria de riscos sigui portada a terme per autèntics experts, i és que a Espanya, en menys de dos anys, la demanda d'una flota ingent d'experts auditors ha crescut tan vertiginosament que l'oferta formativa de nous auditors no ha pogut donar-hi resposta.

El manteniment: clau de futur

El manteniment es confirma com una eina preventiva per a l'usuari destinada a millorar el comportament de l'edifici en el temps i a allargar-ne la vida. A més, la correcta gestió del manteniment ajudarà a garantir la cobertura de l'assegurança i permetrà fugir de les exclusions futures. Indubtablement, el compliment dels manuals d'ús i manteniment haurà de ser un dels objectius que les comunitats de propietaris persegueixin intensament a partir d'ara. Així, la gestió del manteniment adquireix gran relleu, i tant els tècnics com els administradors de finques hi tindran un paper fonamental. La implantació del tècnic de capçalera atorga a aquesta figura la funció d'expert i coordinador tècnic del manteniment, mentre que el paper de l'administrador de finques queda enfocat cap a una gestió integral de la comunitat.

La visió jurídica: un dels elements essencials

La presència de tres magistrats del Tribunal Suprem ha apujat la nota d'unes jornades que ja comptaven amb la participació d'importants

experts. Els magistrats Pascual Sala, José Almagro i Román García van aconseguir mantenir fins passades les 10 de la nit un públic bolcat en un interessant debat obert sobre el nou marc de competència dels arquitectes tècnics, la comprensió del nou concepte de ruïna en edificació que apareix amb les garanties que estableix la LOE (art. 19) i el gran paper que hi tindrà en el futur la perícia forense.

També va despertar gran interès la ponència de Santiago Ortega (Swis Re) al voltant de la futura presa de posició de les grans companyies d'assegurances i reassegurances, que va analitzar les grans estratègies que adoptaran les empreses asseguradores els propers anys, sobretot en el camp de l'estudi estadístic de risc.

Un ampli suport institucional

El desenvolupament de les jornades ha comptat amb el suport d'un total de vint institucions, que representen la major part dels agents del sector. En paraules de Joan Prous, president del Col·legi d'Arquitectes Tècnics de Tarragona, s'ha aconseguit aplegar a la mateixa taula gairebé tots els principals agents. D'altra banda, l'organització considera que la trobada és el punt d'arrencada d'un Col·legi més dinàmic, que té capacitat de convocatòria i sobretot que vol posar a disposició del col·lectiu de professionals instruments i activitats de qualitat.

Una publicació d'elevat interès

L'organització de les jornades ha treballat intensament per tenir a punt en format de llibre la

publicació de les ponències presentades. En total, vint-i-set ponències i comunicacions configuren un document que recull documents inèdits en el camp del risc i de les assegurances, la qualitat, el control tècnic i el manteniment.

VALORACIÓ DE L'ORGANITZACIÓ

Organització de les jornades	7,1
Ponències i temes tractats	7,0
Palau de Congressos, global	7,2
Estada a l'hotel	6,9
Valors culturals de la ciutat	7,0
Valoració global de les jornades	7,3

ASSISTENTS

Col·legis d'arquitectes tècnics, Espanya	36,32%
Professionals liberals	18,39%
Empreses privades del sector	14,35%
Entitats de control tècnic i asseguradores	13,01%
Col·legis d'arquitectes tècnics, Catalunya	10,31%
Empresa pública i Administració	3,14%
Altres col·legis professionals	4,48%

Totes aquelles persones que no bagin pogut assistir a les jornades i que estiguin interessades a adquirir aquesta publicació es poden dirigir a:

Col·legi d'Arquitectes Tècnics de Tarragona.

Av. President Macià, 6. 43005 Tarragona.

Tel.: 977 21 27 99. Fax: 977 224 152.

A/e: gabtedc@apatgn.com.

Preu: 60,10 €.

Xemeneies inclinades

94

Joan M. Gelada

Xemeneia d'Els Químics de Girona.

Als països on fa més fred, el problema de la inclinació es fa notar en les petites xemeneies dels habitatges. Aquí això no és usual, però sí que es fa visible en les altes xemeneies de les fàbriques. A l'hemisferi nord, les xemeneies s'inclinen cap al sud, on les façanes són més seques i, per tant, menys humides. A l'hemisferi sud, la inclinació és dóna cap al nord.

En les xemeneies d'obra de fàbrica o pedra, que condueixen gasos i fums de combustió, es poden donar dues alteracions, que solen tenir un origen comú: els vapors de les substàncies volàtils que contenen els combustibles. Quan es condensen, el líquid, de color gris o negrós, s'infiltra en els rajols i les juntes i apareix en els revestiments, moltes vegades amb una olor irritant, que depèn del tipus de gas; aquest, combinat amb l'aigua, pot produir líquids àcids (sulfúrics i carbònics), agressius per als materials de construcció.

Concretament, el gas carbònic (CO_2) es combina amb l'aigua i forma àcid carbònic (CO_2H_2), que en estat diluït dissol el carbonat càlcic per donar una solució bicarbonatada. Aquesta solució, procedent de materials calcaris, s'evapora en la superfície i deixa petits cristalls semblants a les eflorescències, molt atacables per l'àcid sulfúric. També, la mateixa pol·lució del vapor d'aigua i els àcids dels residus de la combustió ataquen les xemeneies no protegides, exposades així a una atmosfera agressiva.

Els desordres en les xemeneies depenen de les condicions de la condensació en el conducte, del revestiment i del gruix de l'obra de fàbrica. Normalment tarden pocs mesos a produir-se, segons el tipus de combustible i la peridiocitat en la combustió. En general, a més gruix de l'obra de fàbrica, més petits són els danys, igual com passa en les parts més seques respecte a les cares més humides.

Les sals formades per efecte de la combustió en les parets dels conductes produeixen, per combinació química, sulfats i aigua. A la quantitat d'aquesta aigua hi hem de sumar la que pot provenir de condensacions o de penetracions. Els sulfats amb l'aigua produeixen una cristallització que va acompanyada d'un creixement de volum i per tant d'una expansió.

Targeta Visa Shopping tecnoCredit

B
S

Té un somni, un projecte, una il·lusió...?

Faci'l realitat!

Visa Shopping tecnoCredit, el préstec de butxaca que pot fer servir quan vulgui

Amb la targeta Visa Shopping tecnoCredit del Grup Banc Sabadell podrà pagar a terminis les seves compres **sense necessitat de demanar un préstec** i a més a més, compri el que compri, sempre pagarà la mateixa quota mensual.

Ser titular d'una targeta Visa Shopping

tecnoCredit només li comportarà beneficis **sense cap cost addicional** per a vostè, perquè no haurà de pagar cap quota anual ni tampoc **cap comissió en cas que no la utilitzi**.

Sol·liciti informació en qualsevol oficina del Grup Banc Sabadell o trucant al **902 323 555**.

tecnoCredit

www.tecnocredit.com

Serveis financers prestats per:

BancSabadell

www.bancsabadell.com

Solbank

www.solbank.com

BancoAsturias

www.bancoasturias.com

És lògic, doncs, que en les cares més humides de la xemeneia (les afectades per orientació al nord) les juntes entre peces pateixin més expansió, en ser-hi més important la cristallització, i, per tant, que la xemeneia s'inclini en sentit contrari. Les parts baixes de les xemeneies, normalment més gruixudes i/o més abrigades del sol, tenen una expansió més uniforme, i per això no pateixen inclinacions.

Dues consideracions finals: aquest fenomen no afecta (o afecta molt poc) els conductes construïts amb materials antiàcids (gres, ciments resistents als sulfats, rajols silícics...), i s'incrementa quan la combustió és intermitent per efecte de la falta d'escalfor (i per tant de més humitat en les cares nord) en l'extrem de la xemeneia, quan aquesta no evacua gasos calents.

Xemeneia a la Bisbal d'Empordà.

C/ Ciutadans, 16, 1r - 17004 GIRONA
Telèfon 20 65 38 - Fax 20 54 29

EFICÀCIA PER A LA SEVA SEGURETAT

exposicions

Sala d'Exposicions La Punxa

- EXPOSICIÓ DE CARMEN NOBLOM

Inauguració: Divendres 30 de març, a les 8 del vespre

Durada: Del 30 de març al 14 d'abril de 2001

- EXPOSICIÓ PROPOSTA D'HABITATGE INDUSTRIALITZAT

Artista: Josep Ventalló Monturiol

Inauguració: Divendres 20 d'abril, a les 8 del vespre

Durada: Del 20 d'abril al 5 de maig de 2001

- EXPOSICIÓ MURALS DE CERÀMICA

Artista: Fabien Chevillotte

Inauguració: Divendres 11 de maig, a les 8 del vespre

Durada: De l'11 al 26 de maig de 2001

- EXPOSICIÓ D'OLIS DE M. CRUZ CELDRAN

Inauguració: Divendres 1 de juny, a les 8 del vespre

Durada: De l'1 al 16 de juny de 2001

- EXPOSICIÓ DE PROJECTES FINAL DE CARRERA

El Castell de Montagut. Sant Julià de Ramis, de Montserrat Allué, Anna Casilla, Mercè Colomer i Mariona Pujol

Església de Sant Esteve de Pardines, de Narcís Cebrià i Daniel Escoda

Tecnologies ecobioconstructives aplicables a la cooperació internacional, de Laia Tarragona

Inauguració: Divendres 25 de juny, a les 8 del vespre

Durada: Del 25 de juny al 7 de juliol de 2001

- EXPOSICIÓ DE PINTURES DE PERE PADRÓ

Inauguració: El dia 7 de setembre, a les 8 del vespre

Durada: del 7 al 22 de setembre de 2001

- EXPOSICIÓ: RESTAURACIÓ DE LA FAÇANA DE LA CATEDRAL DE GIRONA

Inauguració: El dia 28 de setembre, a les 8,30 del vespre

Durada: Del 28 de setembre al 13 d'octubre de 2001

- EXPOSICIÓ DE COLUMNES DE LLUM

Artistes: Carles i J. Canals

Inauguració: El dia 19 d'octubre, a les 8 del vespre

Durada: Del 19 d'octubre al 3 de novembre de 2001

- EXPOSICIÓ DE PINTURES DE MARIONA PUIGBALDOYRA

Inauguració: El dia 9 de novembre, a les 8 del vespre

Durada: Del 9 al 24 de novembre de 2001

- EXPOSICIÓ D'ÀNGEL PLANAS

Inauguració: El dia 30 de novembre, a les 8 del vespre

Durada: Del 30 de novembre al 15 de desembre de 2001

Sala d'Exposicions Oficina Col·legial de Palamós

- EXPOSICIÓ HOMENATGE A EZEQUIEL TORROELLA, JOSEP SARQUELLA

Artistes: Josep Sarquella i Ezequiel Torroella

Inauguració: Divendres 20 de juliol, a les 8 del vespre

Durada: Del 20 de juliol al 24 d'agost de 2001

Oficina Col·legial del CECAM de Lloret de Mar

- EXPOSICIÓ DE PROJECTES FINAL DE CARRERA

El Castell de Montagut. Sant Julià de Ramis, de Montserrat Allué, Anna Casilla, Mercè Colomer i Mariona Pujol

Església de Sant Esteve de Pardines, de Narcís Cebrià i Daniel Escoda

Tecnologies ecobioconstructives aplicables a la cooperació internacional, de Laia Tarragona

Durada: Octubre-novembre de 2001

actes diversos

ASSEMBLEES

El divendres 25 de maig es va portar a terme l'assemblea general ordinària de col·legiats per a la presentació i aprovació de la liquidació de l'any 2000, la memòria d'activitats del 2000 i el pla d'inversions per a l'any 2001, entre d'altres punts.

A continuació es va celebrar l'assemblea general extraordinària de col·legiats, en la qual es van aprovar el projecte d'ampliació de les instal·lacions actuals del CECAM de Celrà i la corresponent inversió.

El dilluns dia 4 de juny es va portar a terme l'assemblea territorial de mutualistes de PREMAAT de la demarcació de Girona, on es van tractar els temes que posteriorment se sotmetrien a aprovació a l'assemblea general ordinària de PREMAAT, prevista per al dia 22 de juny. Entre altres qüestions, es va informar de la liquidació del pressupost de l'any 2000 i la proposta de distribució dels resultats d'aquell exercici, l'aprovació del pressupost per al 2002, i la renovació de la Junta de Govern de la Mútua, amb l'elecció, nomenament i proclamació de diferents membres, així com la substitució o renovació de l'actual auditor de comptes.

VIATGES

Praga

Del 27 d'abril a l'1 de maig del 2001 es va portar a terme un viatge a Praga, organitzat pensant en els companys jubilats, però obert a tot el col·lectiu. El viatge va ser un èxit i hi van participar en total 27 persones.

Exposició homenatge a Ezequiel Torroella, Josep Sarquella.

Assemblea general ordinària.

Visita al modernisme de Canet de Mar

El dia 13 de maig es va portar a terme una excursió per visitar Canet de Mar i el castell de Santa Florentina. Aquesta sortida va estar organitzada per l'Associació d'Arqueologia de Girona, i es va oferir als nostres col·legiats jubilats.

Visita al castell de Montesquiú, Vidrà i Vic

El diumenge 18 de novembre es va portar a terme una visita al castell de Montesquiú, Vidrà i Vic. Aquesta sortida, organitzada per l'Associació d'Arqueologia de Girona, es va oferir als companys jubilats, 10 dels quals hi van participar.

Visita a Construmat-Barcelona

El dimarts dia 24 d'abril es va realitzar una sortida en autobús per visitar la fira Construmat, Saló Internacional de la Construcció, en la qual van participar 95 persones, entre col·legiats i estudiants d'arquitectura tècnica.

Juntes de govern a comarques

El dilluns 15 d'octubre els col·legiats de la Selva es van reunir amb la Junta de Govern a l'oficina col·legial del CECAM de Lloret, per tal de

tractar qüestions d'última hora i de l'actualitat d'aquell moment.

El dilluns 22 d'octubre la Junta de Govern es va desplaçar a l'oficina col·legial del CECAM d'Olot per tenir una trobada amb els companys de la Garrotxa i Ripollès.

El dilluns dia 5 de novembre, la Junta de Govern es va reunir a l'oficina col·legial de Palamós amb els col·legiats del Baix Empordà, per tal d'informar-los de les últimes novetats en relació amb la professió.

El dia 19 de novembre la Junta de Govern es va reunir amb els companys de l'Alt Empordà. En aquesta ocasió ho van fer a les oficines col·legials del CECAM de Vilamallà.

DIVERSOS

Dinar de germanor

El dissabte 2 de juny del 2001 es va portar a terme el tradicional dinar de germanor. Enguany es va celebrar en les instal·lacions del balneari Termes Orion de Santa Coloma de Farners. Durant l'acte es van homenatjar els companys que complien els 25 o 50 anys d'exercici de la professió. Es va lliurar la insígnia d'argent a Joan Alenyà i Fugueras, Llorenç Ballell i Burgas, José L. Barragán Hurtado de Mendoza, Josep Bernad i Amat, Joan Bosch i Bosch, Eudald Capdevila i Puigcercós, Ramon Cases i Porta, Antoni Catriello i Rey, Joan Comalat i Vila, Joan Estrada i Ribot, Juan Manuel Faura i Díaz, Francesc Feliu Reixach, Manel Gené i Ramis,

Dinar de germanor.

M. Teresa Jiménez i Marrodan, Ramon Llorens i Clos, Lluís Lloret i Quer, Ángel Luis Manciñeiras i Jubero, Àngels Martín i Masó, Llorenç Olivé i Gineste, Ernest Oliveras i Aumallé, Robert Planas i Feliu, Antoni Planas i Rosell, Simó Planas i Vila, Claudi Ripol i Juncadella, Enric Segarra i Casulleras, Joaquim Vila i Camps, i Albert Xargay i Llaona. La insígnia d'or es va lliurar a David Montfort i Barba.

EXPOSICIÓ DE FLORS DE GIRONA

Del 12 al 20 de maig

Amb motiu de l'Exposició de Flors que cada any organitza l'Ajuntament de Girona durant el mes de maig, enguany el nostre Col·legi va participar en la mostra floral amb una orna-

mentació del pati exterior i amb una visita a les parts més representatives de l'edifici de La Punxa.

L'autor del projecte de l'ornamentació floral va ser el company arquitecte tècnic Joan M. Pau i Negre.

TAULA RODONA SOBRE LA RESTAURACIÓ DE LA FAÇANA DE LA CATEDRAL DE GIRONA

El dia 28 de setembre es va portar a terme a la sala d'actes del Col·legi una taula rodona sobre la restauració de la façana de la catedral de Girona, en la qual van intervenir, per part de la Universitat d'Oviedo, Rosa M. Esbert, catedràtica de petrologia i geoquímica, i Jorge Ordaz, professor titulat de petrologia i geoquímica; per part de l'empresa restauradora Coresal, Lucrecia Ruiz Villar, restauradora, i Rodrigo de la Torre, picapedrer; i els tècnics que van intervenir en la restau-

ració: Joan M. Viader, arquitecte, i els aparelladors Jaume Vila i Sònia Vergés. Va moderar la taula el president del Col·legi, Miquel Matas i Noguera.

REUNIONS I JORNADES ORGANITZADES AMB EL SUPORT DE LA TAULA DE LA CONSTRUCCIÓ DE GIRONA

Llei d'ordenació de l'edificació

Aquesta jornada, organitzada pel Gremi de Promotors amb el suport de la Taula de la Construcció, es va portar a terme a l'hotel Carlemany de Girona el dia 5 d'abril de 2001.

Jornada Informativa i de Debat sobre la Llei d'Urbanisme

Aquesta jornada, organitzada pel Gremi de Promotors amb el suport de la Taula de la Construcció, es va portar a terme a l'Auditori Narcís Carreras el dia 23 d'octubre del 2001.

Taula rodona sobre la façana de la Catedral.

CURSOS TEMÀTICS**• Introducció a l'exercici professional**

Professors:

Ramon Ceide i Gómez
 Olga del Moral i Rigau
 Joan M. Gelada i Casellas
 Joaquim Romans i Ramió
 Josep M. Pou i Soler
 Ramon Soler i Plana
 Narcís Sureda i Daunis
 Albert Ribera i Roget
 Jesús Rodríguez i Casellas
 Salvador Amat i Batlle
 Salvador Pujolàs i Butinyà

Amadeu Escriu i Giró
 Emili Sagrera i Busquets

Dates: Del 2 de març al 22 de juny de 2001

Lloc: Sala d'actes de La Punxa

Durada: 48 hores

• Curs pràctic de control de qualitat

Professor:

Joaquim Romans i Ramió

Dates: 6, 8, 13 i 20 de març de 2001

Lloc: Sala d'actes de La Punxa i CCI

Durada: 12 hores

• Curs bàsic de topografia

Professor:

Jordi Font i Jornet

Dates: 2, 9, 16, 23 i 30 de maig

Lloc: CECAM de Celrà

Durada: 20 hores

• Estudis de viabilitat de les promocions d'habitatges

Ponent:

Carles Puiggròs i Lluelles

Dates: 4, 11 i 13 de juliol

Lloc: Sala d'actes de La Punxa

Durada: 10 hores i mitja

• Curs pràctic de control de qualitat

Professors:

Amadeu Escriu i Giró

Joaquim Romans i Ramió

Dates: 19, 24, 26 i 31 de juliol de 2001

Lloc: Sala d'actes de La Punxa i CCI

Durada: 12 hores

CURSOS INSTRUMENTALS**• Curs bàsic d'Internet i correu electrònic**

Professor:

Ignasi Arbat

Dates: 14, 15, 21 i 22 de març de 2001

Lloc: CCI

Durada: 12 hores

GERMANS PAIRÓ, S.A.

Ctra. de Riudaura, 6 - Tel. 972 26 12 04* i 972 26 27 26 - Fax 972 26 29 50
 17800 OLOT (Girona)

PINTURA EN GENERAL

Restauració de façanes
 Muntatges i lloguer de bastides
 Doll de sorra abrasiu
 Pintura en general
 Rètols
 Decoració

• **Curs bàsic de confecció de pàgines web**

Professor:
Vicenç Colomer i Planes
Data: 29 de març de 2001
Lloc: CCI
Durada: 9 hores

• **Autocad LT**

Professor:
Eudald Rico i Planas
Dates: 3, 5, 10, 17, 19, 24 i 26 d'abril i 3, 8 i 10 de maig de 2001

Lloc: CCI
Durada: 30 hores

• **Excel (aplicacions pràctiques)**

Professor: Marc Cabré
Dates: 31 de maig i 5, 7, 12 i 14 de juny

Lloc: CCI
Durada: 15 hores

• **Curs d'iniciació a Windows 98 i a Word**

Professor:
Joan Mundet i Juliol
Dates: 3, 5, 10, 12 i 17 de juliol
Lloc: CCI
Durada: 12 hores i mitja

• **Curs Apartot mòduls 1 i 2**

Professor:
Amadeu Escriu i Giró
Data: 23 de juliol
Lloc: CCI
Durada: 3 hores

• **Access (aplicacions pràctiques)**

Professor:
Àlex González Bermúdez
Dates: 2, 4, 8, 10 i 17 d'octubre

Lloc: CCI
Durada: 15 hores

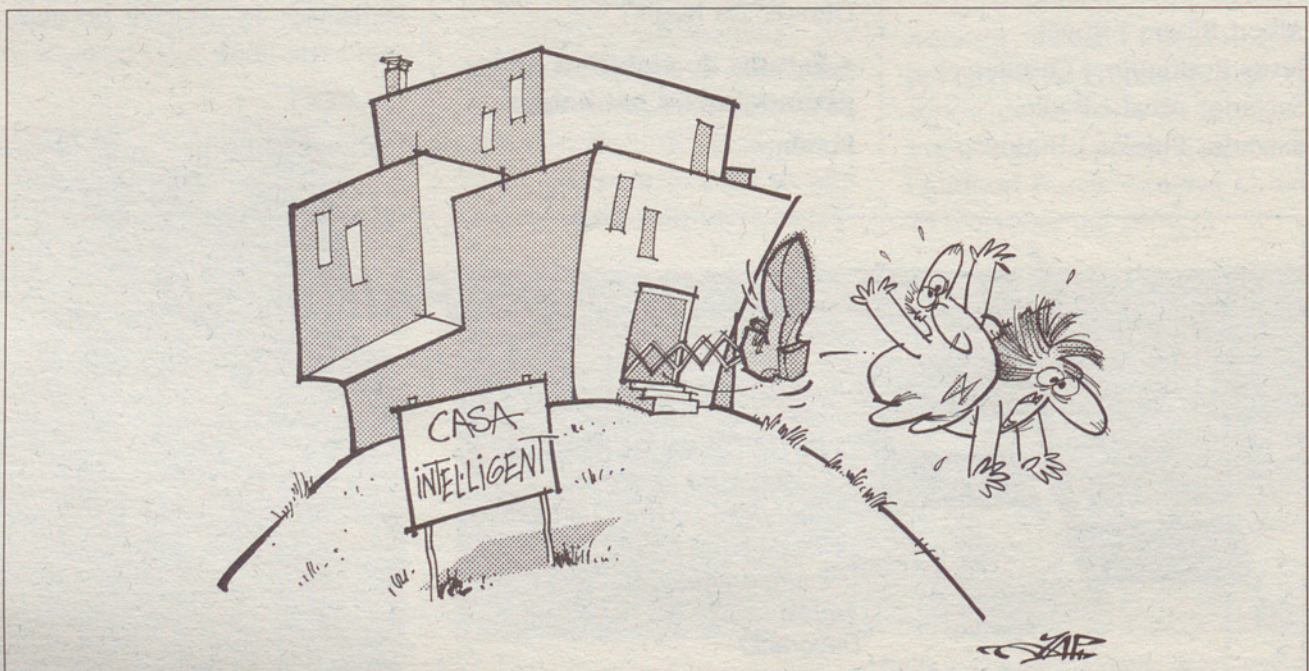
• **Amidaments i pressupostos**

Professor:
Amadeu Escriu i Giró
Dates: 9, 11, 16 i 23 d'octubre de 2001

Lloc: CCI
Durada: 12 hores

• **Manejament del distanciómetre Elta 4**

Professor:
Amadeu Escriu i Giró
Lloc: CECAM de Celrà
Durada: 3 hores
Data: 20 d'abril de 2001
Data: 5 de juliol de 2001

DEL GABINET TÈCNIC

- **Informació sobre ceràmica, formigons i acers, debat sobre la LOE, informació de les assegurances i explicació de l'ampliació del CECAM**

Ponents:

Amadeu Escriu i Giró
Jordi Tarrés i Busquets

Data: 4 de juny de 2001
Lloc: CECAM de Lloret

Data: 11 de juny
Lloc: CECAM d'Olot

Data: 20 de juny

Lloc: Of. Col·legial de Palamós

Data: 25 de juny
Lloc: CECAM de Vilamalla

Data: 10 de juliol
Lloc: La Cerdanya

SESSIONS FISCALS

Data: 12 de març
Data: 14 de maig
Data: 17 de setembre

SESSIONS TÈCNIQUES

- **Presentació del Col·legi als nous col·legiats**

Data: 2 d'abril de 2001
Lloc: La Punxa

- **Geotècnia a l'edificació**

Ponent: Ignasi Capellà i Solà
Data: 7 de maig
Lloc: Sala d'actes de La Punxa

- **Presentació del programa de l'ITEC DIC-PLA**

Jornada organitzada conjuntament amb el Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, delegació de Girona.

Data: 8 de maig

Lloc: Seu del Col·legi d'Arquitectes a Girona

- **Presentació del programa Allplan FT.V16**

Data: 20 de juny
Lloc: Edifici La Punxa

- **La fusta a la construcció**

Ponents:
José Antonio Bonet
Jordi Vilalta

Data: 9 de juliol
Lloc: Sala d'actes de La Punxa

- **Ciments cola i morters monocapa**

Conferència a càrrec de tècnics d'ANFAPA
Data: 13 de setembre
Lloc: Sala d'actes de La Punxa

- **La restauració de la Catedral**

Conferència i exposició
Data: 28 de setembre
Lloc: Sala d'actes de La Punxa

ASCENSORS
SERRA

OFERIM LA MILLOR FABRICACIÓ,
INSTAL·LACIÓ I MANTENIMENT.

CONSULTI'NS !

Carrer Vilanova, 28 Apartat 61 17800 OLOT (Girona)
Tel. 26 05 00 - 26 18 65 Fax 26 92 03

VII BIENNAL DE DISSENY D'INTERIORS DE GIRONA

Data: 20 d'abril de 2001

Organitzador: Col·legi Oficial de Decoradors i Dissenyadors d'Interiors de Girona.

Finalitat: El Col·legi Oficial de Decoradors i Dissenyadors d'Interiors de Girona considera que el món de l'interiorisme forma part de la vida quotidiana de les persones. L'aplicació del disseny d'interiors ben desenvolupat i amb creativitat proporciona un nivell superior de qualitat de vida, un prestigi, i és una atracció comercial quan

es desenvolupa en locals públics on la imatge és molt important.

La finalitat d'aquesta Biennial és divulgar l'interiorisme ben aplicat, fomentar l'interès creatiu dels professionals degudament qualificats i promocionar el nostre col·lectiu de professionals de la decoració i disseny d'interiors, així com les obres realitzades a la nostra província.

Jurat: El jurat d'aquesta VII Biennial ha estat format per les següents personalitats:

- Nani Marquina Testor, dissenyadora
- Pepe Herrero Villalba, dissenyador gràfic
- Fernando Salas Sierra, interiorista
- Manel Ybargüengoitia Pallars interiorista
- Jaume Grabuleda Prim, arquitecte

Guardó: El premi d'aquesta setena edició ha estat una escultura de l'artista Rafel

Marquina. L'entrega del guardó va tenir lloc el divendres dia 20 d'abril a les 21,30 h, al restaurant El Pati Verd de l'hotel Carlemany de Girona.

Obres finalistes VII Biennial

Oficines:

GIRONA FRUITS
Ctra. de Palamós, 56
Bordils
Autors: ESTUDI IMM

Botiga:

D'AVUI
Carrer Onze de Setembre, 36
Palamós
Autora: TERESA CASAS CORNELLÀ

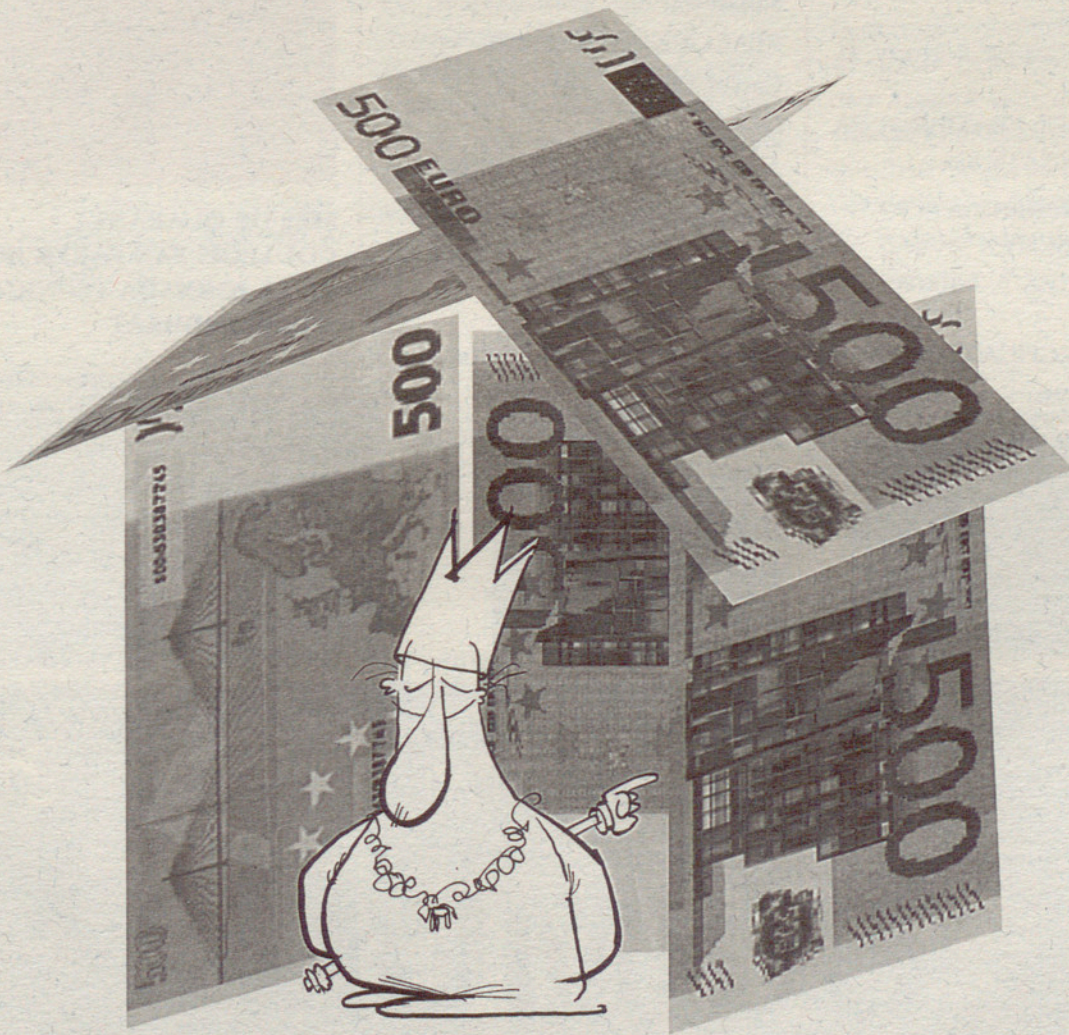
Agència:

CORREDOR MATÓ
Carrer Riera, 6
Tamariu
Autor: ENRIC DILLET CAMA

Vistes interiors del despatx d'interiorisme Dedins Disseny.

LA CASETA DEL PRÍNCIP

Perruqueria:
CHRISTIAN
Carrer Nou, 4
Figueres
Autor: ROSSEND CORTÉS ESTOP

Fleca:
FORN DE PA
Avinguda Carles de Fortuny, 6
Esponellà
Autora: MAITE PRATS ROURA
(BSB I ASSOCIATS SL)

Despatx d'interiorisme:
DEDINS DISSENY
Plaça Catalunya, 3, baixos
Banyoles
Autora: FRANCISCA CANO RODRÍGUEZ

Habitatge unifamiliar:
JOAN PIQUÉ
Ptge. Farinera Teixidor, 7, 5è 1a
Girona
Autor: JOAQUIM FA RIBES

Habitatge unifamiliar:
R.C.
Pujada Creu de Palau, 42
Girona
Autors: SUREDA & BOSCH, SC

Botiga:
SEDES
Carrer Migdia, 17-19
Girona
Autora: CHANTAL BACHS FRAGA

Sabateria:
PEACOCK SABATERIES
Carrer Migdia, 18
Girona
Autor: JOAN BOSCH BOSCH

Obra premiada
Despatx d'interiorisme:
DEDINS DISSENY
Plaça Catalunya, 3, baixos
Banyoles
Autora: FRANCISCA CANO RODRÍGUEZ

Menció especial
Fleca:
FORN DE PA
Avinguda Carles de Fortuny, 6
Esponellà
Autora: MAITE PRATS ROURA
(BSB I ASSOCIATS SL)

actualitat

MÉS DE QUARANTA COL·LEGIS VAN PARTICIPAR EN LA JORNADA TÈCNICA SOBRE PREMAAT

Els presidents i representants de més de quaranta col·legis oficials d'aparelladors i arquitectes tècnics han participat en la primera Jornada Tècnica organitzada per PREMAAT, amb l'objectiu d'explicar el funcionament i les peculiaritats de la Mutualitat de Previsió Social de la nostra professió.

La trobada, realitzada el divendres 16 de novembre, es va convocar a petició d'alguns presi-

SUIMUN
Subministraments i Muntatges, S.A.

Falsos Sostres - Aïllaments / Acústica - Insonoritzacions / Envans i transdossats "Pladur"
Divisions metàl·liques d'oficines / Cambres amb panells frigorífics / Protecció passiva contra el foc "Promat"
Projeccions de poliuretà

Ctra. N-II Km 721'5 - Tel 972 17 07 13 - Fax 972 17 01 68 - 17481 ST. JULIÀ DE RAMIS (Girona)

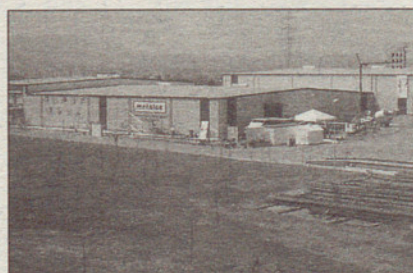
dents dels COOAT d'Espanya, interessats a endinsar-se en el coneixement de l'entitat i aclarir el -per imperatiu legal- complex contingut de la documentació que es fa arribar a col·legis i mutualistes. Amb tota probabilitat no serà aquesta l'única reunió que PREMAAT convoqui amb aquest propòsit, ja que durant la celebració de la primera Jornada Tècnica van ser moltes les veus que van demanar noves trobades que ajudessin a

aprofundir en el funcionament de la mútua.

En la primera trobada, el president de PREMAAT, Rafael Cercós, el gerent de la Mutualitat, Julio Hernández, i els responsables de les àrees Econòmica i Financera i de Prestacions, Jesús Mediavilla i José Luis González, respectivament, van ser els encarregats d'aclarir als assistents les singularitats que caracteritzen els aspectes tècnics i econòmics de

les mútues en general i els de Previsió Mútua en particular. Per això es va fer un detallat repàs de les singularitats de les mutualitats de previsió social, de les mutualitats professionals i de les característiques específiques que concorren a PREMAAT. L'acte es va centrar en l'examen rigorós dels signes d'identitat de PREMAAT i en els canvis que han tingut lloc a la mútua des de la seva fundació, el 1944. Els responsables de la mutuali-

XI

metaleo

MAGATZEMISTA DE FERROS, FERRETERIA INDUSTRIAL I CONSTRUCCIÓ

FERRETERIA

Eines de mà - Electroportàtils - Cargoleria
Soldadura - Abrasius - Eines de tall - Panys
Rodes - Forja - Escalles

SUBMINISTRAMENTS INDUSTRIALS

Materials d'elevació - Cables - Eslingues
Materials d'equipament de tallers
Metall desplegat - Productes químics
Lubricants - Adhesius - Silicones - Pintures
Electricitat - Grups electrògens
Hidràulica - Pneumàtica - Metrologia

MAQUINÀRIA

Trossejadors - Trepants columna - Equips
de soldadura - Cisalla - Plegadores
Guillotines - Palanquins - Roscadors
Hidronejadors - Compresors

CONSTRUCCIÓ I OBRES PÚBLIQUES

Eines - Maquinària - Formigoneres
Elevadores - Talladores
Trossejadors - Bastides - Puntals
Encofrats metàl·lics
Fustes - Fosa - Carretons - Senyalització
Barreres - Portes basculants - Discs diamant

TREFILATGES

Filats - Punes
Teles metàl·liques
Enreixats - Tancats

PORTES

Portes tallafocs - Vianants
Extensibles i de garatges

PREFORMATS PER A LA CONSTRUCCIÓ

Rodons corrugats - Malles electrosoldades
Armadores - Ferrallats - Cercols

PROTECCIÓ LABORAL

Calçat de seguretat - Ulleres
Guants - Cascs - Pantalles
Màscares - Vestuari
Protecció oïda

SIDERÚRGICS

Rodons - Plans - Angulars - Tubs
Perfils en fred - Calibrats - Ferros
Inoxidables - Alumini - Xapes neg.
prelacades i perforades

LÍNIA DE TALL DE BIGUES

BIGUES - IPN - IPE HEB - HEA
UPN - UAP

SERVEI • QUALITAT • EXPERIÈNCIA
PROFESSIONALITAT • EFICÀCIA
ECONOMIA

metaleo

Polígon Industrial MAS XIRGU - c/ George Stephenson, 2 - 17005 GIRONA - Tel. 972 23 90 60 - Fax 972 24 16 19

tat analitzaren detingudament la normativa pròpia de Previsió Mútua, així com l'estructura organitzativa i els sistemes financeroactuarials que ha utilitzat al llarg dels seus 57 anys d'història, 43 dels quals emprant sistemes de repartiment i els 14 darrers amb el sistema de capitalització.

Durant la Jornada es va explicar també als assistents tant les condicions tècniques actualment vigents com les cobertures previstes, i també les grans magnituds econòmiques amb les quals PREMAAT va tancar l'exercici de 2000 i els primers avanços de resultats per al 2001, que en alguns aspectes han superat les previsions. Igualment es van comentar àmpliament els aspectes fiscals de quotes i prestacions, una qüestió d'especial interès per a l'entitat, la qual, com la resta de mutualitats de previsió social, fa anys que exigeix un tracte fiscal similar al que gaudeixen altres instruments de previsió.

JOSÉ ANTONIO OTERO, REELEGIT PRESIDENT DELS APARELLADORS

José Antonio Otero Cerezo ha estat reelegit per majoria absoluta president del Consell General de Col·legis d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics d'Espanya, institució de la qual formen part les 54 organitzacions col·legials existents.

Otero Cerezo, que ha presidit la màxima institució de representació dels aparelladors durant els darrers setze anys, va reiterar el seu compromís de dedicació als professionals de l'arquitectura tècnica, i va manifestar, en referir-se a aspectes generals del sector, que aquest "ha de plantejar-se molt seriosament la millora dels seus processos de producció, dels costos i, sobretot, de la qualitat". I va afegir: "El Codi tècnic de l'edificació, en la redacció del qual estem participant, imposarà requeriments rigorosos en pro d'una qualitat no solament entesa en els aspectes tècnics i de seguretat, sinó

també en els de l'habitabilitat, el benestar de les persones, l'accessibilitat i el respecte al medi ambient".

Juntament amb José Antonio Otero, que presidirà durant els propers quatre anys el Consell General de Col·legis d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics, han estat designats els sis membres de la Junta de Govern de la institució professional. El president del Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Madrid, Eduardo González Velayos, serà el vicepresident del consell; Jorge Pérez Estopiñá, secretari general; i el president del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Saragossa, Andrés Millán Comendador, tresorer-comptador. Les vocalies del Consell General d'Aparelladors seran exercides pels presidents dels col·legis de Burgos, Jesús Manuel González Juez; Biscaia, Luis Armada Martín, i Màlaga, Manuel León López.

aïllaments, sa

m a s t è c n i c s

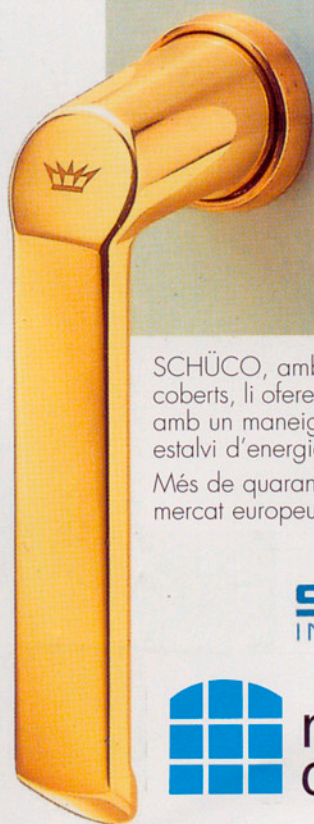
Carrer Migdia, s/n (Antiga Fàbrica Agustí)
Tel. 47 65 63 Fax 47 65 59
17458 Fornells de la Selva (Girona)

El sistema ROYAL de SCHÜCO satisfà l'arquitectura més exigent

SCHÜCO, amb el sistema ROYAL S per a finestres, portes i coberts, li ofereix un disseny atractiu, una qualitat permanent, amb un maneig simple, segur, fiable, que proporciona gran estalvi d'energia i aïllament acústic.

Més de quaranta-cinc anys d'experiència com a líders en el mercat europeu ens avalen.

SCHÜCO
INTERNATIONAL

**metà·lics
cabratosa**

C/ Can Pau Birol, 42
Tel./Fax 972 23 24 04
17005 GIRONA

Construeixi tranquil amb l'Assegurança **Decennal** que li ofereix Caixa de Girona

- Amb les cobertures bàsiques que preveu la llei.
- Possibilitat de contractar cobertures opcionals:
  - Impermeabilització de cobertes, terrasses, teulats, façanes, soterranis i estanqueïtat de soterranis.
  - Renúncia a recurs contra contractista principal i sots-contractistes.
  - Renúncia a recurs contra projectista, director d'obra i director d'execució.
  - Danys a béns preexistents.
  - Revaloració automàtica de la suma assegurada i de la franquícia.
- Amb els preus més competitius del mercat.
- Comodat de tramitació a qualsevol de les nostres oficines.
- Possibilitat de contractar també els serveis de l'Oficina Tècnica de Control.

Informi-se'n a les nostres oficines.

Caixa de Girona

Assegurador: CASER (Caja de Seguros Reunidos, SA).

Pólisses d'assegurances intermediades per la Corredoria d'Assegurances Caixa de Girona, SA, NIF A17582032, societat unipersonal, Registre Mercantil de Girona, volum 1375, Llibre 0, sec. 8, foli 77, full GI22998. Inscrita en el registre especial de societats de corredoria d'assegurances de la Direcció General de Política Financera del Departament d'Economia i Finances de la Generalitat de Catalunya amb la clau J167GC. Assegurança de RC constituïda d'acord amb l'article de la Llei 9/1992.